יודען, געדענקט די רדיפות אויף אייערע ברידער אין דייטשלאנד

Oplata pocztowa uiszczona ryczałtem

NAJER FOLKSBLAT פרייז 30 גראשען (טאבעלע פון דער מלוכה-לאטעריע — זעה זייט 4) היינט 20 זייטען

נייער פאלקסבלאט

№ 87	Łódź, Piątek, 13 kwietnia 1934 r.	צוועלפטער יאהרגאנג	לאדז, פרייטאג, כ"ח ניסן תרצ"ד	№ 87

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71

וויכטיג פיר יעם!

דערמיט מאכען מיר בעקאנט דער ג. קונדשאפט, אז מיר ערעפענען קירצליך אין אונזער לאקאל אויף 54 פיעטריקאווער 54 געניוערעס אין די וויטערדיגע צנאנסען.

אנ'ערשטקלאסיג-מאדערנעם כשר'ן באר

און וועט זיין פערזעהען מיט הייסע און קאלטע צובייסען אונטער דער לייטונג פון 1-טען לאדזער יודישען קוך-מייסטער ה' שמעון בערנהלים.

מיט אכטונג די פעראייניגטע יודישע פליישער אין לאדז, פיעטריקאווער 54.

קינא „ROXY"

20 נארוטאוויטשא 20

אנהויב שבת און זונטאג 12 א זייגער בייטאג

צו בילליגע פרייזען.

די לעצטע 2 טעג!

פון גרעסטען מייסטערווערס פון אלע צייטען

יזכור

מיט דעם גענייאלען קינסטלער

מאריס שווארץ

פרייזען אויף אלע סעאנסען פון 80 גראשען

אויפפאדערונג!

דערמיט פאדער איך אויף די שותפים די ה"ה

ישראל ראקאווער און משה פינטשעווסקי

אז זיי זאלען מיר ערלעדיגען דעם סכסוך אין משך פון 3 טעג, אין געגענפאל וועל איך געצוואונגען זיין ארויסצוטרעטען גע-ריכטליך און וועל נישט פעראנטווארטליך זיין פאר די ווייטערדיגע פאלגען.

מיט אכטונג

לייבל עקערמאן

ערשטקלאסיגע שוועדישע

שטריק-מאשינען

מיט 2 פאדען-פיהרערס צו בעקומען ביי

אינזש. ג. פראשקער

לאדז, זאוואדזקא 16א,

טעלעפאן 52-127. 1483

בעקאנטמאכונג

זונטאג, דעם 15-טען ד. ח. 11.30 פארמיטאג, וועט אין לאקאל פון צענטראלען סוחרים- און פאבריקאנטען-פערבאנד אויף דער לאדזער וואיעוואדזטווע פיעטריקאווער 10

ה' אדוואקאט יעזשי קעניגשטיין (ווארשא) האלטען א רעפעראט א. ד. ט.

„דער נייער האנדעלס-קאדעקס"

נאך דער פארלעזונג א דיסקוסיע. די ה"ה מיטגלידער ווערען געבעטען פינקטליך צו ערשיינען.

די פערוואלטונג

א שול זוכט א לאקאל

(אדער 2 דירות בשכנות ביי די זעלבע טרעפען) פון 10–12 צימערן נישט ווייט פון פלאץ וואלנאשטשי. געווינשען פארטער שריפטליכע אפערטען ארייגשיקען אין דער אדמיניסטראציע אונטער „לאקאל", אדער טעלעפאניש 194-49 פון 6–7 נאכמ.

מיטוואך, דעם 2-טען מאי ד. י. קומט פאר אין „פילהארמאניע"

א גראנדיעזער קאנצערט

געווידמעט דעם — 40 יעהריגען יובל פון פערדינסטפולען דיריגענט

מ. דארגו-זשאנסקי

מיט דער בעטייליגונג פון דעם בעריהמטען אבערקאנטאר פון האנאווער **ישראל אלטער** און דעם אבערקאנטאר פון דער לאנדאנער סינאגאגע **ישראל לעווי**

צוזאמען מיט דעם מענער-קינסטלער-כאר פון „הזמיר"

דעם טיפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס אונזערע פריינד

ב. ארדינאנס און פאמיליע

צוליב'ן פריהצייטיגען טויט פון זייער אונפערגעסליכען

נ"ע שלום

זייט געטרייסט מיט די טראדיציאנעלע ווערטער: המקום ינחם אתכם בתוך שארי אבלי ציון וירושלים.

פעראייניגטע יודישע פליישער

אין לאדז, פילינסקיעגא 60.

הילפס-פעראיין „גמילת חסדים ביי חברה קדושה אמת. פון ערצטליכע מעדיצינישע הילף

לאדז, לימאנאווסקיעגא 7.

בעריכט.

אין דער פערוואלטונג פון אויבענדערמאנטען פעראיין זענען געוועהלט געווארען פאלגענדע ה"ה:

פרעזעס: ד. שמולעוויטש, וויצע-פרעז.: ש. גרינ-שטיין און ה. זילבערשאץ. קאסירער: ה. איזביצקי, סעקרעטער: ס. האכמאן, רעוויז.-קאמיסיע: ש. וואלד-בערג, ז. יאנישאזש, ה. שערפינסקי. קאנדידאטען: ה. פיימאן, ח. וויינפעלד, עקאנאם: מ. וואלף, פערוואלטונגס-מיטגלידער: מ. בראנד, י. ה. שמולע-וויטש, ש. ברייטבארד, י. ב. שמולעוויטש, ב. שטערנפעלד, א. שווארצבערג, א. אפענבאך, מ. פעלדמאן, א. קאמעלגארן. 1467

נאך לאנגע און שווערע ליידען איז געשטארבען מיין ליבער מאן, אונזער טייערער פאטער, שוויגער-פאטער, גרויספאטער, ברודער, שוואגער און פעטער

נ"ע אירע ב"ר ישעי' דוב ז"ל ווינבערג

(געוואוינט אויף שקאלנא 23) אין עלטער פון 66 יאר

די לויה קומט פאר היינט, פרייטאג, כ"ח ניסן תרצ"ד 1 זייגער נאכמיטאג פון טרויער-הויז פאמאר-ניאווא 21 וואו עס טיילט מיט אין גרויס צער די טיפטרויערנדע הינטערבליבענע

הזכרה.

זונטאג, ד. 15 אפריל (ר"ח אייר) 11 א זייגער פארמ. קומט פאר אויפ'ן בית עולם אין פעטריקאוו א הזכרה און די ענטהילונג פון דער מצבה פון מיין אונפערגעסליכע פרוי, אונזער טייערע און ליבע מוטער

נ"ע פייגה דבורה גמאלינסקא

אלע קרובים, פריינד און בעקאנטע ווערן געבעטען צו קומען. מאן, קינדער און פאמיליע.

די לייטונג

פון די ערשטע ארטאדאקסישע לערן- און ערציהונגס-אנשטאלטען

„דרכי נעם"

פון גרשון אלי' ליסם אין לאדז

ערשטער „דרכי נעם" קילינסקיעגא 50, טעל. 215-26

צווייטער „דרכי נעם" אל. I מאי 20, טעל. 200-43

מאכט בעקאנט, אז לויט פעראָרדנונג פון דער שול-מאכט, דארפען די איינ-שרייבונגען פון תלמידים צום נייעם שול-יאהר – הן נייע הן אלטע תלמידים – פארקומען ביז דעם 1 מאי ד. י.

אין הספם מיט'ן דערמאנטען, ווערען שוין פון איצט אן אנגענומען איינשרייבונגען פון תלמידים צום נייעם שול-יאהר אין אונזערע איצט פער-גרעסערטע לערן-אנשטאלטען און גן-ילדים'ס.

ס'ווערט איצט אויך פערגרעסערט די מתיבתא לתלמוד ולהוראה ביי דער מיטארבייט פון בעוואוסטע רבנים גדולי תורה.

גלייכצייטיג זענען מיר מודיע, אז די 8-קל. גימנאזיאל-קורסען ווערען איצט רעארגאניזירט און צום נייעם שול-יאהר וועלען זיין טעטיג די 4, 5 און 6 גימנאזיאל-קלאסען, וואו א חוץ דעם גימנאזיאל-פראגראם ווערט אויך געלערנט די ענגלישע שפראך און קארעספאנדענץ.

עס ווערט אויך פערברייטערט דער פראגראם פון די גימנאזיאל-קלאסען מיט א פולען האנדעלס-קורס.

איינשרייבונגען ווערען אנגענומען טעגליך פון 9–1 און פון 4–7 און צו די 8-קלאסיגע גימנאזיאל-קורסען טעגליך פון 4—8 אווענד.

די לייטונג.

בעמערקונג: אויפ'ן פערלאנג פון די עלטערן, ווערען די יונגערע תלמידים אהיים בעגלייט.

WYSTAWA DYWANÓW w Grand Hotelu od dnia 10.-IV do 20.-IV 1934 r.
(ORYGINALNYCH PERSKICH) POKÓJ № 111 Nadzwyczajne okazy! Ceny kryzysowe!
Obejrzenie nie obowiązuje do kupna. Wejście bezpłatne.

מעבעל

צום קינפטיגען סעזאן איז מיין לאגער פערזעהען מיט א גרויסע אויסוואהל פון
ווי: שלאפצימערן, עס־צימערן, גאבינעטעו, ווי אויך ענצעלנע געגענשטענדען
אלץ לויט די לעצטע מאדעלען.
בעזוכט מיין לאגער און איהר וועט זיך איבערציייגען!

I. NASIELSKI, 9 PIOTRKOWSKA 9

ערשטער שטאק tel. 147-09. ערשטער שטאק

בעמערקונג: איך בעזיץ אויף לאגער א גרויסען אויסוואהל פון שטוהלען און טישען צו אויסנאהמס ביליגע פרייזען. קיין פיליע בעזיץ איך נישט.

איז לך דבר שעומד בפני הרצון

עס ווערען אנגענומען שילער אויף נאטען, טעאריע, הארמאניע און קאנטראפונקט (קאמפאזיציאנס־לעהרע) לויט א זעהר פראקטישע מעטאדע און זעהר ביליגע פרייזען. פאר יעדען שילער וועלכער נאר רצון (ווילען) האט צו לערנען (סיי יונג, סיי אלט, סיי בעגאבט, סיי אומבעגאבט) זענען די טויערן פון די איידעלע כחמת הזמרה (בת השמים) אפען. אים פער־לויף פון עטליכע מאנאטען מוז שוין געלונגען דעם פלייסיגען שילער בעשיידענעס צו קאמפאנירען. יעדער שילער בעקומט נאך א געוויסע צאהל פון לעקציעס בחנם געשענקט מיין ווערק „שירי זמרה", וועלכע ענטהאלט 50 רייצענדע רעצי־טיפען, אויך דעם כאראקטער ווי אזוי צו בעהאנדלען די קאמפאזיציעס ווערען דעם שילער אומזיסט אונטעררייכטעט.
מ. בירנבוים, ביי מענדערזיצקי, זאוואדזקא 24 פארטער.

בעקאנטמאכונג.

דער מילך־פעראיין, פולנאצנא 31, מאכט בעקאנט, אז אויף דער פערזאמלונג, וועלכע איז פארגעקומען ד. 11 אפריל 1934, האבן מיר אנגענומען א רעזאליציע, דאס יעדער איינער מוז שפענדען 1 זל. צו פערטיי־דיגען די מילך־פראגע. איינצאהלען אין די פאלג. שטעלן:
ווייסבערג, פיעטריקאווער 22 ● גאלדבערג, בושזשינער 40
וויינווארצעל, 11 ליסטאפאד 49 ● ראזענפעלד, באלוטער פלאץ 7
וואלמאן, פאמארסקא 37 ● רייז, לוטאמירסקא 30.
מיט אכטונג די פערוואלטונג. 1473
די שפענדען מוזען ערלעדיגט ווערן ביז זונטאג ד. 15/4.
די צווייטע פערזאמלונג קומט פאר זונטאג, ד. 15/4. 6 אוונט.
קומט מאסענווייז, בכדי צו פערטיידיגען די אייגענע אינטערעסן.

זאלען אלע וויסען
אז די ביליגסטע קוועלע פון
יוד. לאנגע מלבושים
איז נור ביי הערש שניצער
לאדז, 3 נאוואמיעסקא 3

אין הויף, געוועלב 39.
בעמערקונג: אזוי ווי מאגאזינערס פערזוכען זיך אויף מיין נאמען, ערקלער איך, אז איך בעזיץ נישט קיין שום פיליעס אין לאדז, בעדענקט, אז די צענטראלע און די פיליע איז נור אויף
3 נאוואמיעסקא 3.

א דייטשער פליט מיכאל בלאשקאווסקי

וועלכער האט זייט 18 יאהר געפיהרט א זעלבסטשטענ־דיגע בעקעריי און קאנדיטאריי־אונטערנעמונג אין בערלין, איז צוליב די הערשענדע אומשטענדען אין דייטשלאנד געצוואונגען געווארען זיך איבערצוציהען קיין לאדז. איך מאך בעקאנט, אז איך האב איצט
געעפענט אין לאדז א בעקעריי און קאנדיטאריי אויף נאווראט 34

איך שטעל צו 3 מאל טעגליך אלערליי פרישע געבעקס. איך בעט די ג' קונדשאפט מיך צו בעזוכען און מען געבעקס צו פרובען און איך בין זיכער, אז די קונדען וועלען דאן שטענדיג בלייבען מיינע.
איך נעהם אן אלערליי בעשטעלונגען, וועלכע ווערען סאליד און פינקטליך אויסגעפיהרט.
מיינע פערקויפס־שטעלען: 1) נאווראט 34, 2) פעטריקאווער 119, 3) גלובנא 57

רעשטען

אויף אנציגער און פאלטענס
פאר הערן און דאמען
פון די בעסטע קוואליטעטן פון ביליצער און טאמאשאווער פאבריקען איז צו בעקומען נור ביי דער פירמע
M. TAZBIR
לאדז, פעטריקאווער 23
טעל. 226-39. — פריוואט־וואוינונג.
קאנקורענץ־פרייזען! קאנקורענץ־פרייזען!

א הערצליכען
פאהר־געזונד
ווינשען מיר אונזער פערוואלטונגס־מיטגליד
טוביה פרידמאן
צו זיין אפפאהר צו ערלעדיגען זיין בירגער־פליכט אין מיליטער.
די פערוואלטונג און מיטגלידער פון פעראיין פון פליישער־הורטאווניקעס אין לאדז.
פאדושעטשנא 7.

צו דער פערלאבונג פון אונזער ח' ח'
דניאל אייזענבערג
מיט פרל. רעניא פאסמאניק
ווינשען א הערציגען מזל־טוב
די פערוואלטונג און כאר פון לאדזער יודישן מוזיק־פעראיין „שיר"

א הארציגען מזל טוב ווינש איך מיין ליבען פריינד
דניאל אייזענבערג
צו דער פערלאבונג מיט
פרל. רעניא פאסמאניק
שמואל גלאזער. 1496

בעקאנטמאכונג.

זונטאג, דעם 15 אפריל ד. י. 6 א זייגער נאכמיטאג צום ערשטען טערמין און 7 א זייגער צום צווייטען טערמין, קומט פאר אין אייגענעם לאקאל פון „משמרת החולים", לימאנאווסקיעגא 6, די יעהרליכע
אלגעמיינע פערזאמלונג
מיט פאלגענדער טאג־ארדנונג: 1) לעזען דעם פראטאקאל פון דער לעצטער אלגעמיינער פערזאמלונג. 2) טעטיגקייטס־ און קאסע־בעריכט. 3) בעריכט פון דער רעוויזיאנס־קאמיסיע. 4) בעשטעטיגונג פון בודזשעט אויפ'ן יאהר 1934/35. 5) וואהלען פון די אויסגעלאסענע פערוואלטונגס־מיטגלידער.
אלע אקטיווע מיטגלידער ווערען געבעטען צו קומען.
מיט אכטונג די פערוואלטונג פון „משמרת החולים"
לאדז, לימאנאווסקא 6.

Uwaga!

olecam Sz. . . swój
pierwszorzędny
Zakład fryzjerski
damski i męski,
który prowadzę pod hasłem
Czysto, dobrze i tanio.
Ceny rewelacyjnie niskie.
roszę przyjść i przekonać się
Piotrkowska 17 w podwórzu.
Z poważaniem E. PIĘKNIEWSKI.

Dubied-Strickmaschinen

ווערען ווידער שנעל געליפערט. ערמעסיגטע פרייזען.
פערטרעטונג א.יף פוילען:
EMIL HENKE, Łódź
Bandurskiego (ul. Anna 21). Tel. 213-94.

יודען לאזט אייך נישט נארען!

אזוי ווי איינינע יונגלעך פון געשעפטען רעקלאמירען זיך אין דער צייטונג, אז זיי זענען געווען די ווערק־פיהרער. געשעפטס־פיהרער פון דער פירמע חיים מענדראווסקי אגראדאווא 8 און דאס געשעפט איז געווארען ליקווידירט, ערקלער איך, אז עס איז א ליגען, עס איז זאגאר געווארען פערבעסערט און פערגרעסערט.
איך בעזיץ א ריזען־לאגער פון
יודישע לאנגע מלבושים
ווי אויך קורצע אנציגער פון די בעסטע שטאפען זיידענע יוביצעס, אלפאגענע רעק ווי אויך מארינארקעס, זומער־ און ווינטער־פאלטענס, געהאקטע אנציגער, שלאפרעק, פיזשאמעס—זומער און ווינטער ווי אויך בעזיץ איך א גרויסען אויסוואהל פון קינדער־זאכען ווי אויך א גאנצען אויסשטייער פאר 100 זל.
בעמערקונג 1) א ספעציעלער ראבאט פאר רביים, דבנים, הורט־סוחרים און שטיבעל־בחורים. 2) פאר קונדען פון פראווינץ ווערט אראפגערעכענט פאר א האלבע הוצאה. 3) אנגענע ווערקשטעל אויפ'ן ארט און אויפ'ן פער־לאנג ווערט אויסגעפערטיגט אין פערלויף פון 24 שעה.
מיכל שאלדאיעווסקי
8 אגראדאווא 8.

8 אגראדאווא 8 — 8 אגראדאווא 8

עלעגאנטע
דאמען און הערען
טראגען נאר
לוקסוס־שיך
פון
ל. אדערבערג
דיפלאמירטער צ״ד־מייסטער
אין לאדז, פיעטריקאווער 17
לעצטע מאדעלען
שעהן און עלעגאנט
צוגענגליכע פרייזן

דעם עכט גוטען כשר׳ן
וויין לקידוש
בעקומט מען אין דעם אלטען בעקאנטען ווייןגעשעפט פון
ע. שיקיער
אינה.: ישראל שיקיער
לאדז,
1 פולנאצנא № 1
ספעציעלע גוטע רויט־ווייגען פאר מאגען־ און צוקער־לייטנדע. —

אויערן, נאז און האלז־ קליניק
מיט בעטען פון Dr.
Z. Rakowski
פיעטריקאווער 67, טעל. 127-81
נעהמט אן שטענדיגע קראנקע (צוועק אפעראציע א. ז. וו.) ווי אויך אמבולא־טארישעס פון 11—2 און פון 5—8 אוונט.

אונזער ליבען ברודער
ישראל
צו זיין אפפאהרען קיין
פאלעסטינא
ווינשען א גליקליכע רייזע.
געברידער
חיים און ברוך געשענקראפט

Naszemu Szefowi p.
I. GERSZENKRAFTOWI
z powodu wyjazdu do
PALESTYNY
szczęśliwej podróży życzą
Personel
Natan Gingold
B. Zyskawierówna
A. Aurbachówna
Z. Działowska
E. Fajnzylberówna
A. Herszenkraftówna

Be Health!
My loveliest brother-in-law
I. A. Gerszenkraft
to His tourist-journey to
PALESTINE
wished many happy
S. Berger
Nowomiejska 7.
Lodz april 14-th 1934.

Radosnej i szczęśliwej drogi
Izraelowi Gerszenkraftowi
w swej wycieczce do
PALESTYNY
śle
szwagierka
Ewa Bergerówna

איהר וועט שוין נישט ליידען

ווייל דער פראפ. ה. פרידענטאל פון בערלינער אוניווערזיטעט האט ערפינדען א מיטעל אויף נערוועו און בלוט, וואס איז דער איינציגער אין זיינס גלייכען.
ער איז דורכגעשטראהלט מיט אולטראפיאלעט־שטראהלען
און ענטהאלט פארן מענשליכען קערפער הארמאנען.

ס׳איז אפילו נישטא קיין קינד,

וואס זאל נישט וויסען, וואס פאר א הייל־קראפט עס בעזיצען די אולטראפיאלעטישע שטראהלען. דער פרעפאראט איז דורכגעשטראהלט מיט דער
„זיבערליכער זון"
זאלען די אולטראפיאלעט־שטראהלען, וואס ענטהאלט דער פרעפאראט, ווירקען אויף אייער ארגאניזם. בעקומט די גאך בעהאלטענע ליידען אדער שוין זיכטבארע דורך אדורכשטראהלען.

בערוויצע, רעוומאטיזם, שלאפלאזיגקייט

נישט־גוט־נוערען, אפעטיטלאזיגקייט, אסטמא. ווייטאג אין קרייץ, אונלוסט צו ארבייט, אפשוואכונג, ציטערען פון די גלידער, דאס זענען די פאלגען
פון שוואכע נערוועו
און שלעכט בלוט־ווערקסלונג.
ווארט נישט, אז ס׳זאל זיין צו שפעט, ווייל ס׳וועט שוין גארנישט העלפען.

מיר שיקען אייך ארויס אויף פערלאנג
גאנץ אומזיסט און פראנקא
1 פראבע־פעקעל צוזאמען מיט דער בראשורקע „Jak zachować zdrowie"
שרייבט שוין היינט צו № 86
Artus-Apotheke, Gdańsk

Nazwisko ______
Zawód ______
Miejsce zamieszk. ______
Ulica ______

סיריען עפנט די טויערן
פאר א יודישער אייגוואנדערונג
אונטערהאנדלונגען וועגן גרויסע ערד-שטחים בײ דער גרעניץ פון א"י

ירושלים, 12 (יט"א טעלעגראפיש).

די סירישע רעגירונג באטראכט איצט א פלאן פון קאלאניזירן די יודישע פליטים פון דייטשלאנד. די פראנצויזישע רעגירונג באטראכט איצט ערנסט די פראגע וויפיל יודן ס'קענען קאלאניזירט ווערן אין סיריען ביי דער גרעניץ פון ארץ-ישראל. די סירישע נאטאבלען זענען געניי'ט צו עפענען די טויערן פון סיריען פאר א יודישער אייגוואנדערונג, אויך דער פראנצויזישער הויך-קאמיסאר איז גינסטיג געשטימט פאר א יודישער אייגוואנדערונג קיין סיריען. דאס איז צוליב דעם, וואס די פראנצויזישע רעגירונג לעגט צו מיליאנען פראנקען יערליך צו דער אדמיניסטראציע בעת די ארץ-ישראל-רעגירונג האט כסדר א בודזשעט-עודף.

אין צוזאמענהאנג דערמיט, קומען פאר אונטערהאנדלונגען פון דער יודישער „אגענץ" מיט די סירישע נאטאבלען וועגן אפקויפן א גרויסן ערד-שטח ביי דער גרענעץ פון ארץ-ישראל. ד"ר חיים ווייצמאנס רייזע קיין סיריען זאל שטיין אין צוזאמענהאנג מיט די דאזיגע אונטערהאנדלונגען.

אויך א פריוואטע גרופע דייטשע יודן באטראכטן איצט דעם פלאן ווע'ן קויפן א גרויסע טעריטאריע ביי דער גרענעץ פון איראק. די ערד-באזיצער זענען גרייט צו פארקויפן די ערד ביי דער צושטימונג פון דער רעגירונג.

ריזיגע שרפה אין א יוד. שטאט אין מאלדאוויען
24 יודישע הייזער אוועק מיט'ן רויך

בוקארעשט (יט"א) א ריזיגע שרפה אין דער שטאט פרומוסיקא (מאלדאוויען) האט חרוב געמאכט 24 הייזער. פון די אפגעברענטע הייזער איז געבליבן געלונגען אבצוראטעווען, אלע געליטענע זענען יודען.

דאס פייער האט זיך אנגעהויבן אין מיטן נאכט אין א געשעפט, אין וועלכן דער איינענטימער האט געלאזן א ברענענד ליכט. דאס פייער האט זיך פארשפרייט מיט אן אומגעהויער'ער שנעלקייט און עס איז קוים געלונגען צו ראטעווען דאס לעבן פון די איינוואוינער. די פייערלעשער אפטיילונגען, וואס זענען אנגעקומען פון די ארומיקע שטעט, האבן שוין בלויז געפונען רויכערנדע חורבות, עטליכע צענדליג יודישע משפחות, קליינהענדלער און ארבייטער, זענען געבליבן היימלאז.

דייטשלאנדס תשובה צו ענגלאנד

לאנדאן, 12 (ספ. טעל.)

די ענגלישע רעגירונג האט היינט בעקומען פון ענגלישן אמבאסאדאר אין בערלין א תשובה פון דער דייטשער רעגירונג אויף דער ענגלישער אנפראגע וועגן פערגרעסערטן בודזשעט אויף לופט-פליהעריי און ים-פערטיידיגונג.

לאנדאן, 12 (ספ. טעל.) אין דער דייטשער תשובה ווערט געזאגט, אז די דייטשען מוזן שוין איצט אננעמען נעהעריגע שריט ווי געהעריג צו פארשטארקען די פערטיידיגונגס-כוחות. וואס שייך דעם פערגרעסערטן בודזשעט ערקלערט עס זיך דערמיט, וואס עס ווערען איינגעפיהרט נייע טעכנישע סיסטעמען, וואס פאדערן גרעסערע אויסגאבען.

לאנדאן, 12 (ספ. טעל.)

די דייטשע תשובה האט אין די ענגלישע רעגירונגס-קרייזן ארויסגערופן א פאטאלען רושם. עס בעשטעטיגען זיך די דייטשע כוונות זיך צו בעוואפענען.

די דאזיגע תשובה, ווערט אויך האבען די ווירקונג, וואס די ענגלישע רעגירונג וועט ווערן מעהר איבערצייגט, אז זי דארף צוזאמענארבייטן מיט פראנקרייך פאר איהרע גאראנטיע-פאדערונגען.

טוריסטען-רייזעס קיין ארץ-ישראל

מיט דער שיף „פאלאביא"

אינדיווידועל און גרופענווייז

דעם 30 אפריל צום מזרח-יריד ארגאניזירט די טוריסטען-אפטיילונג ביי דער ציוניסטישער א"גאניזאציע.

אינפארמאציעס און איינשרייבונגען אין ציוניסטישן ביורא, שרודמיעסקא 29.

קלאנג-קינא-טעאטער

„MUZA"

(dawn. „Luna")

היינט פרעמיערע!

גרויס מייסטערווערק פון „Fox"

שערלאק האלמס

לויט Conan Doyle

מיט דעם קאפיטאלען CLIVE BROOK

אין די איבריגע ראלען:

Ernest Torrence, M. Jordan

אויסער'ן פראגראם: קלאנג-צוגאבע.

אנהויב פון די סעאנסען: 4 נאכמיטאג, שבת און זונטאג – 12 א זייגער בייטאג.

יודיש טעאטער „פילהארמאניע" נארוטאוויטשא 20 טעל. 213-84

לעצטע 4 געזעגנונגס-פארשטעלונגען

פון די בעריהמטע אמעריקאנער אפערעטען-סטארס

מעי שיינפעלד — און — אירווינג דזשייקאבסאן

מיט'ן אנטייל פון בעליבטען ארטיסט און זינגער לעקב זוצאנאוויטש

צוזאמען מיט'ן גאנצען פילהארמאניע-אנסאמבל.

היינט, פרייטאג, 9 אוונט. שבת 4 נאכמ. (צו ביליגע פרייזען), שבת, 9 אוונט

לעצטע פרעמיערע! די גרויסע שלאגער-אפערעטע מיט פיל נומערן געזאנג און טענץ

יאשקע כוואט

אין 3 אקטען מיט מעי שיינפעלד, אירווינג דזשייקאבסאן און יעקב זוצאנאוויטש אין די הויפטראלן.

אמעריקאנער טענץ, רוסישע טענץ, יודישע טענץ, דועטן, קופלעטן, לידער, כאר און ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ל. זעלמאן. בילעטן צו פאפולערע פרייזען צו בעקומען אין טעאטער-קאסע.

אכטונג! זונטאג, ד. 15 אפריל, לעצטע געזעגנונגס-פארשט. וואס ווערט געשפילט ???

פוילישע מוזיקאלישע קאמעדיע

דער זינגער פון ווארשא

מיט Eug. Bodo, Michał Znicz, M. Gorczyńska, Wł. Walter

דער נעכסטער פראגראם פון Casino

אנהויב טעגליך 4 נאכמ. שבת און זונטאג 12 בייטאג.

צום ערשטען מאל אין לאדז!

לויט דער בעריהמטער ערצעהלונג פון Sinclair. רעזשי פון גרויסען Victor Flemming. אין די הויפטראלען:

היינט און פאלגענדע טעג! אונזער גרויסער קאנקורענצלאזער פראגראם!

פייכטע פארדע (1

Dorotha Jordan, Myrna Loy, Walter Huston, Neil Hamilton

FLIP i FLAP (2 מאכען א קאריערע.

פאפולערע פרייזען פון די פלעצער. אנהייב טעגליך 4 נאכמ. שבת און זונטאג 11 א זייגער בייטאג.

קלאנג-קינא-טעאטער „CORSO" זשעלאזנא 2-4

א ביר-האלע

ווי אויך אייגענע געוועלבער

און קעלער-רוימען

צו פערמיטען

אויף יונה-פילצערס-פלאץ

צו ערפאהרען אויפ'ן פלאץ אין קאנטאר.

[illegible]

ס'איז פערלוירן געווארן א ברוינער לעדערנער פארטפעל

מיט א מאנאגראם G. R. איניציאלן

דער עהרליכער פינדער ווערט געבעטען אפצוגעבן געגען בעלוינונג, וועלכע שטייגט איבער די ווערט פון פארטפעל מיט די זאכען וואס האבען זיך אין איהם געפונען. ווענדען זיך טעלעפאניש נומער 165-86.

שפארען געלד

דורך קויפען רעעלע סחורה צו די ביליגסטע פרייזען

לאזט זיך נור ביי דער פירמע

„בארוויך"

לאדז, נאוואמיעסקא 30 טעל. 210-58

וועלכע איז די איינציגע ביליגע און רעעלע קוועלע פון גוטען קידוש-ווייך

ביז די געשמאקסטע פאלעסטינער, אונגארוויינען, ווי אויך אלע סארטען ליקער, בראנפען'ס און מעהד.

שייטלען

מיט פאריזער שרינדאון פערטיגע שייטל ווערען ערשטקל. און רעעל אויסגעפיהרט ביי קערש, סקווערנאווא 15

Dr. med. Haltrecht

ספעציאל-ארצט פאר הויט-און געשלעכטס-קראנקהייטען

פיעטריקאווער 10, טעל. 245-21

נעמט אן פון 8—11 מיטאג און פון 5—9 אוונט זונטאג פון 10—1 בײטאג.

אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזען

אכטונג!

טוריסטן קיין ארץ-ישראל

די אלע, וועלכע האבען זיך פערשריבען אין די וועלכע ווילן פאהרען קיין ארץ-ישראל צום מזרח-יריד דארפן זיך מעלדן היינט פרייטאג אין „תוצרת-ארץ-ישראל" שרודמייסקא 3 פון 9 ביז 1. א פארשטייער פון ווארשא וועט צוטיילען אינפארמאציעס.

ראטעוועט אייער געזונט!!!

קראנקע אויף רופטורען (ברוך-קראנקהייטען)

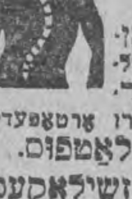

ספעציעלע ארטאפעדישע הייל-גומי-באנדאזשען פון מיין מעטאדע העלפען ראדיקאל אונטער גאראנטיע אהן אפעראציעס פון אלע מינים ברוך-קראנקהייטען (רופטורען) אפילו די עלטעסטע און געפעהרליכסטע ביי מענער, פרויען און קינדער.

דאס אראפלאזען זיך פון מאגען און קישקעס בעזייטיג איך דורך פערלעגען ספעציעלע אינדיווידועל צוגעפאסטע בויך-באנדאזשען.

אויף אויסגעקרימטע רוקן-ביין (הויקערס) ארטאפעדישע הייל-גארסעטן אויף ביינער-שווינדזוכט און אלע אנדערע פעהלערן ארטאפעדישע הייל-אפאראטען אויף פלאטפוס.

ספעציעלע איינלאגען לויט גיפס-מאדעלען, אויף זשילאקעס — גומי-זאקען לויט מאס. קינסטליכע הענד און פיס

ספעציעלער אנשטאלט פאר הייל-ארטאפעדיע

אויס לעמבערג Spec. Ortop. O. Petrykiewicz

לאדז, פיראמאוויטשא 9 (אלגינסקא)

(פראנט פארטער), טעל. 177-09 נאהנט פון לאדזער פאבריקס-באהנהויף

בעמערקונג: דאס ערשיינען פון די קראנקע איז אונבעדינגט נויטיג.. צאהלרייכע דאנקזאגונגען און דאנק-בריף

(אין זגערזש אויף סלאוואצקא № 2 און № 4 אייגענע הייזער)

אפגעראטעוועט אלע מענשען פון דער „טשעליוסקין“־עקספּעדיציע

מאָסקווע, 12 (ספּ. טעל.) לויט אַ דעפּעשע, וואָס ... האָט געשיקט פון וואַנקאַרעם, האָט מען בעגאָנען 4 אַ זייגער פאַר־טאָגס אַנגעהויבן אַ נייע רעטונגס־אַקציע אויף די מענשען, וואָס זיינען נאָך איבערגעבליבן אויפן אייז פון דער „טשעליוסקין“־קאַטאַסטראָפע. דאָס וועטער אויף וואַנקאַרעם איז אויסגעצייכנט, אַזוי, אַז מען האָפט נאָך היינט צו קענען בעוויזן אַוועקצוראַטעווען די 28 מענשען, וועלכע זענען נאָך דאָרט געבליבן.

מאָסקווע, 12 (ספּ. טעל.) קיין וואַנקאַרעם האָט מען היינט געבראַכט נאָך 22 פּערזאָן פון טשעליוסקין־לאַגער. דאָרט זענען נאָך געבליבן 6 פּערזאָן. פּראָפ. שמידט איז איבערגעפירט געוואָרן אויף אַלאַסקע.

מאָסקווע, 12 (ספּ. טעל.) אַלע מענשען פון „טשעליוסקין“־לאַגער זענען איבערגעפירט געוואָרן אויפן קאָנטינענט. אויפן אייז איז נאָר געבליבן דער אַראָפּלאַן־שיף וואָס איז דאָרט בעשעדיגט געוואָרן.

דייטש שפּאַנגנאַגעל. אין דער פּערער־וואָג האָט פּריגעס—אונגאַרן בעזיגט אַלמא פון שוועדען און אין דער מיטעל־וואָג האָט בערי פון איטאַליען געוואונען ביי פּעטרעסקו—רומעניען.

דער פּראָטעסט פון פּוילען, ווען קאַמף פון סעווערינאַקע איז אַנערקענט געוואָרן אַלס גע־עבטער, דאָך וועט דער קאַמף נישט איבער־געחזר׳ט ווערען און אַלס זיגער וועט ווייטער קעמפען דער איטאַליענער צילעגאַטי. דער ריכטער פון אונגאַרן, וועלכער האָט בעוויזן סעווערינאַקע אין דיסקוואַליפיצירט געוואָרן אויף אַ יאָר.

אויך דאס גרעסטע געווינס פון דער 3־טער קלאס
— אויף —
№ 74839 .זל 300.000
איז געפאַלן אין דער גרעסטער און גליקליכסטער קאָלעקטור אין פּוילען פון
J. WOLANOW
אין דער איצטיגער לאָטעריע איז דאָס שוין דאָס צווייטע גרויסע געווינס,
ווייל דאָס גרעסטע געווינס פון דער 2־טער קלאַס
200.000 זל. אויף נומער 52078
איז אויך געפאַלן אין דער קאָלעקטור פון J. WOLANOW
גליקליכע לאָסען זענען ווייטער צו בעקומען ביי אונז.
מ׳בעט צו געדענקען אונזערע אדרעסען:
Centrala: Warszawa, Marszałkowska 154.
Łódź, Piotrkowska 11 Piotrkowska 72
PABJANCE, Pl. Dąbrowskiego 3.
P. K. O. Nr. 141795 קאָנטאָ

גרויסער ערפאָלג פון די פּוילישע באָקסער

בודאַפּעשט, 12 (ספּ. טעל.) אין צווייטען טאָג פון די באָקס־קאַמפּען ווערען די מייסטערשאַפטען פון אייראָפּע, האָבען די פּוילישע באָקסער אָפּגעהאַלטען גלאַנצנדיגע נצחונות.

אַ גרויסע סענסאַציע איז געווען דער זיג פון מיכשיצקין איבערן שטאַרקען דייטשען בלום אין דער מיטעל־וואָג. נישט ווייניג האָט איבערראַשט אַנטשאַק אין דער האַלב שווער־וואָג מיט זיין זיג איבערן טשעך—שאַבאַ. ראָגאַלסקי האָט אין האַלב־געוויכט בעזיגט לאַרסען פון נאָרוועגיען און פּאַרלאַנסקי האָט געוואונען ביים רומעניער יאַנדאַסקו. דאַנציגען אַנאָנימאַן־עמען סיראָפּרין, האָט פּערשאַפט פּילאַט, וועלכער איז געצייכנט אַלס דעם זיכערסטער פּוילישע באָקסער. ער האָט פּערשפּילט צום טשעכישע מייסטער קאַנעטשקאַ, ביי וועלכען ער האָט שוין אַמאָל געוואונען דורך אַ נאָקאַוט.

די איבריגע רעזולטאַטען זענען געווען פאָלגענדע: צווערבערג (שוועדען) האָט בעזיגט דעם

גרויס געווינס פון דער 3־טער קלאַס
20.000 זל. — אויף נומער — 138346
איז געפאַלן אין אונזער קאָלעקטור!
ס. יאַטקאַ, פּיעטריקאָווער 22
פּיעטריקאָווער 66

ציהונג פון דער מלוכה־לאָטעריע

דריטע קלאַס — צווייטער טאָג

Zł. 300.000 — 74839
Zł. 100.000 — 75359
Zł. 50.000 — 141365 i 15468
Zł. 20.000 — 138346
Zł. 15.000 — 78591 i 128760.
Zł. 5.000 — 72038 115673
Zł. 2.000 — 115680 150955
Zł. 1.000 — 88529 17928 18271 38053 74403 78685 114230 116250 52129 140106 147969
Zł. 500 — 6007 27523 44700 49775 86536 73763 78392 81051 111191 121249 139065 155500
Zł. 400 — 140, 2080 12638 20720 32413 34491 42045 80706 82477 88119 93920 97265 90830 105633 102352 108693 113727 118123 112902 125045 13[illegible]91 134795 141525 161177 167670
Zł. 300 — 381 1281 6118 6600 19974 28442 33930 36188 38413 40424 41402 44177 47557 47287 47733 42177 52464 55269 55798 58396 61691 79684 83885 85735 90106 92601 93695 95518 108999 113069 113887 147842 150568 156845
Zł. 300 — 160371 165496
Zł. 250 — 533 2977 3652 6923 7038 13298 21057 21816 22898 23514 25784 26334 26636 31607 34209 36344 40639 42281 45118 46148 45019 49542 49616 54089 53764 56335 59759 59818 62599 67780 70850 74157 76111 76271 79170 80168 81004 85199 85707 88866 89779 919335 91923 100125 100871 104626 108340 111157 113419 114063 114784 115047 128074 128413 132692 134791 136965 137595 139334 141483 143761 167146 152238 154650 162059 164086.

Po 200 zł. na N-ry:

11 272 574 664 976 1214 606 716 856 2049 59 149 56 361 475 544 3142 81 283 334 813 65 4391 538 91 980 5118 531 52 639 82 770 6179 270 428 515 39 59 94 728 807 53 76 917 76 7036 232 460 552 677 764 98 837 59 999 8201 423 743 9024 125 262 368 716 808 950 10006 11 80 183 382 450 80 575 620 906 24 11056 107 13 202 425 635 912 12083 235 449 74 550 739 947 13037 101 46 302 27 60 429 548 68 650 68 768 839 921 34 14196 630 97 734 934 76 15032 74 92 234 319 514 47 16206 90 350 57 490 91 747 78 983 17367 472 678 845 944 63 79 18073 82 160 202 345 48 562 82 624 792 978 19088 119 28 85 223 342 73 77 551 693 723 20097 583 721 21021 443 551 840 901 22074 103 96 73 275 407 616 757 852 975 23201 77 310 21 478 537 607 995 24049 84 185 95 566 616 57 76 715 28 90 871 25263 319 502 63 85 747 918 36 75 26029 90 409 74 75 531 98 620 769 27031 113 226 50 402 43 517 955 28104 99 216 446 726 849 86 29195 237 363 408 503 99 744 30056 175 354 94 410 733 818 33 88 31069 73 622 779 89 32061 95 107 79 84 98 255 356 85 502 638 85 728 39 33240 70 91 96 362 93 505 944 34005 438 65 532 678 35206 10 696 935 36052 64 120 216 408 79 637 813 37006 673 783 38124 70 281 480 589 767 866 68 39080 187 243 343 485 92 755 97 820 959 97 40284 302 09 27721 824 921 37 41032 185 211 302 485 604 915 67 42014 21 108 129 89 251 93 425 74 563 776 43012 121 64 408 63 516 753 890 44039 332 413 604 712 834 63 903 45[illegible] 53 56 127 269 490 679 956 46111 84 339 88 498 564 685 764 883 944 47080 90 154 293 300 472 648 48142 289 335 418 49 633 64 798 913 33 49136 51 410 895 936 70 50278 340 58 415 786 811 32 953 51268 370 527 66 68 715 52495 584 660 784 93 9166 18 66 81 53045 115 230 303 77 456 501 47 613 88 756 99 54038 77 93 194 203 96 439 566 98 99 859 95 916 55 55003 61 480 560 91 641 749 51 858 907 56049 82 302 534 43 69 721 49 873 907 22 57096 237 401 508 63 647 916 52 93 58172 256 60 98 323 34 455 602 32 51 811 921 44 81 59050 80 117 254 316 49 517 69 627 916 70 91 60095 131 75 228 42 301 57 422 25 34 593 61026 32 84 98 223 345 91 661 74 750 838 62032 36 258 82 367 437 500 650 949 78 63055 62 150 283 343 494 679 64003 278 99 341 746 88 819 972 65442 81 543 811 969 66367 426 78 542 796 936 54 67038 79 104 51 207 41 323 27 46 480 572 93 649 840 85 9892 68087 302 579 792 831 69087 288 412 22 570 832 70106 203 489 5998 610 748 801 936 88 71289 349 725 56 847 974 72014 97 205 458 91 727 73028 42 58 60 81 124 91 266 315 686 701 39 51 930 49 91 74003 32 74 108 81 376 96 417 19 86 642 63 85 779 845 75140 219 342 84 515 721 23 71 872 963.

76040 219 24 317 73 98 551 618 77152 244 745 975 80 78039 57 223 559 634 878 994 79099 597 669 99 727 810 80057 92 332 404 559 99 735 90 853 93 906 81015 86 104 21 68 215 45 89 461 587 91 741 95 893 82045 273 484 96 756 907 82 91 83060 343 426 37 83 570 848 84119 281 313 68 72 95 458 591 664 71 74 93 722 56 813 945 85455 586 725 812 86144 57 332 580 819 40 931 80 87035 385 94 420 567 653 88098 111 93 521 780 96 955 89156 216 575 856 915 90263 304 438 54 555 638 777 803 84 976 89 91031 98 165 403 742 94 92157 279 42[illegible] 717 975 93025 58 460 72 677 749 956 94018 117 267 74 346 467 575 76 89 687 923 24 95009 82 195 272 317 98 602 88 785 96060 218 26 68 474 990 97095 141 532 36 606 722 93 909 67 98043 60 467 727 64 99 989026 268 336 55 408 551 870 923 40 100014 141 482 656 901 21 101111 264 347 82 557 609 21 827 43 102000 156 335 412 335 412 505 646 796 823 103019 120 57 345 75 89 543 640 760 990 104078 92 472 775 877 925 105010 228 62 661 763 16044 157 257 630 90 789 92 645 901 107080 101 319 89 409 88 574 728 888 927 108017 182 544 47 625 50 849 926 109784 110068 212 45 65 350 604 85 863 904 32 86 96 111014 296 359 95 433 613 43 60 88 719 24 77 886 977 112064 126 226 373 82 90 406 668 82 99 728 814 53 61 990 113041 46 53 325 583 631 85 718 68 69.

114005 201 55 66 126 229 681 703 23 37 816 115011 113 44 217 311 615 43 72 793 899 951 90 116309 18 91 570 774 905 76 85 117012 97 291 469 93 575 854 118903 119007 259 557 627 92 747 86 884 120092 160 579 886 960 89 121115 88 512 23 39 948 62 122204 41 308 609 55 92 712 16 858 123204 332 65 475 774 76 830 907 15 29 124004 149 346 488 625 72 85 754 88 806 909 125174 409 631 940 87 126380 427 202 566 644 45 55 127142 201 92 315 26 641 767 860 88 940 86 128034 77 247 54 326 566 76 801 129090 122 279 311 17 461 596 735 82 130016 123 90 237 312 24 522 43 46 703 131481 561 81 716 834 936 32093 133 87 505 615 21 763 831 948 96 133118 275 351 565 97 626 46 713 853 85 134169 213 464 540 784 90 816 135038 87 148 59 98 252 337 76 94 641 46 748 905 136277 474 628 706 16 80 92 853 90 910 137050 82 123 305 728 72 843 138012 320 767 82 827 946 139088 325 487 566 622 92 718 26 47 140268 325 420 42 622 735 74 826 944 55 72 141011 24 147 68 70 285 386 563 95 617 21 35 877 142025 53 168 279 631 85 767 939 143008 15 72 97 169 209 33 89 381 91 471 584 85 889 144016 85 172 449 70 658 68 701 89 849 926 145030 138 39 210 515 752 834 98 902 23 87 97 146487 831 954 63 70 147094 103 247 300 1 8 15 22 463 73 560 148149 54 268 341 45 73 412 45 633 911 34 78 149464 513 716 972 150066 187 314 94 703 812 151434 674 701 904 30 51.

152069 292 94 315 502 45 670 732 87 921 153022 49 82 85 383 455 542 630 99 717 154322 65 518 38 827 155225 459 650 962 156269 308 46 84 85 635 157064 230 317 416 538 617 86 97 919 158113 431 98 715 41 845 939 159242 564 693 756 994 160158 286 93 517 741 806 988 161006 268 388 478 80 576 614 921 162242 62 329 438 584 790 999 163125 39 56 80 238 330 87 99 531 700 13 26 811 164077 628 40 82 719 39 47 953 60 165274 317 412 42 590 625 810 40 166436 56 86 734 167071 393 525 684 97 879 97 911 168036 90 118 41 306 513 632 83 805 57 904 25 169091 186 279 306 478 587 927.

CIĄGNIENIE DRUGIE.

Po 200 zł. na N-ry:

105 69 75 861 2722 891 3096 109 94 337 4399 608 745 5034 209 426 85 554 6090 264 554 98 690 935 72 8415 9026 108 458 711 10731 956 11023 54 371 771 12161 221 387 682 960 13086 531 46 63 608 208 14176 378 522 52 82 96 654 15112 326 561 37 736 69 855 16254 361 17034 100 912 18346 686 780 19619 82 724 996 20470 21107 357 906 22026 111 63 236 524 895 987 23440 966 24305 485 605 81 25309 418 584 906 32 26363 659 739 27128 28466 567 754 29110 660 709 830 30566 90 31018 645 32105 378 450 757 97 99 869 962 33260 461 648 34030 163 222 320 884 85 979 35063 208 341 421 774 36168 495 586 910 51 37363 88 94 486 917.

38623 39316 36 72 83 472 617 92 916 40481 514 34 41064 539 42265 74 731 59 855 43091 179 253 943 43320 636 45068 231 489 557 619 46260 380 538 47271 355 93 718 37 48005 422 668 799 865 49046 126 60 86 473 724 50017 62 76 102 35 77 965 51371 446 752 82 837 52051 232 449 52 887 901 53066 210 425 567 757 73 54078 630 810 78 55408 507 837 56127 98 306 580 633 49 57153 477 92 806 58066 562 862 991 59242 902 45 92 60215 80 909 61066 121 240 322 543 52 600 919 62154 302 63645 64001 11 61 104 288 428 693 65063 66 145 507 601 701 66450 475 620 68588 706 69035 91 70027 110 21 230 481 743 979 71179 211 339 676 775 900 72355 853 73206 470 831 64 985 74012 254 532 99 780 961 75 75146 234 327 81 975.

76051 58 167 91 220 47 60 721 77066 149 95 255 679 855 75151 264 780 93 815 79063 238 614 48 90 80174 612 81519 752 818 82180 686 761 972 83273 727 64 84439 733 41 83 814 23 87 85055 304 632 716 86765 73 87297 88123 437 57 74 91 921 89362 90 492 847 90295 389 539 737 91023 60 471 596 92070 672 854 70 93186 401 564 94000 95575 726 6261 420 34 649 941 97367 98274 362 952 99308 516 863 959 100297 783 98 101085 159 102697 834 952 72 103119 558 777 104012 655 955 105162 500 107097 315 56 508 37 890 108364 501 85 853 109076 100 433 40 936 110065 402 680 739 111133 384 4823 888 112799 113252 463 804 920 23.

114194 269 659 996 115032 241 658 704 116445 516 59 785 117422 916 118312 20 712 119094 455 729 867 120561 630 65 726 121138 409 613 122063 145 123260 315 20 124401 125030 664 126719 28 49 951 127508 34 678 829 128122 528 787 129026 624 958 130176 84 726 131207 579 917 88 132579 133392 690 134769 135324 440 867 987 136577 784 137171 439 510 67 608 138335 947 139177 358 497 564 764 832 70 935 140070 435 539 43 141112 615 80 9895 142134 287 437 773 987 143262 691 7989 844 144069 731 145699 856 146211 754 147007 299 327 516 617 24 367 148198 560 948 149139 575 658 150089 147.

152615 42 153319 420 45 633 721 889 154035 164 627 881 155354 469 510 156278 789 157527 83 837 158709 87 907 93 159049 504 77 600 77 739 77 98 160771 72 161880 162615 745 163132 711 164279 448 578 919 165138 263 357 413 584 167000 172 652 168293 517 169455.

CIĄGNIENIE TRZECIE.

Zł. 20.000 — 75926 102738.
Zł. 10.000 — 100879 144148.
Zł. 5.000 — 911 65065.
Zł. 2.000 — 80862 129098 145149.
Zł. 1.000 — 39456 46611 77252 96698 103843 111033 136208
Zł 500 — 5123 6590 36842 97541 59356 148637 93014 93068 71753 95449, 106814 114869 117741 148707 156699 167905 168656 169413.
Zł. 400 — 458 6519 16430 30955 41757 47446 50688 59330 59805 62079 68684 70118 70141 72378 81559 91818 108580 105702 108177 116609 121752 138201 139123 140221 142648 151540 159861 168297 167526 161396.
Zł. 300 — 14400 22305 33627 38924 38296 39522 39875 41687 42389 44946 51002 65627 71178 75441 79199 79654 81252 101260 108905 114139 118196 118428 127885 131827 136328 137069 139694 142562 149954 169166.
Zł. 250 — 732 5325 6151 5793 9318 20835 23127 25561 29061 34928 35946 40354 42550 44737 46226 48637 49261 52351 55881 61598 68241 71953 73918 75441 76084 84885 92453 94067 85935 97385 105222 114312 122077 122799 122673 123018 124419 124653 125199 130691 133421 132832 139802 142090 147540 148933 153579 154373 156903 161535 168571 168384.

Po 200 zł. na N-ry:

18 327 434 617 1125 47 2097 419 981 3170 368 477 729 882 97 4877 5185 685 6442 54 504 874 949 7713 996 8303 550 9055 132 46 71 11184 275 444 870 12260 723 35 986 13707 94 923 14236 639 750 884 15123 40 371 747 879 16066 93 107 17171 54 740 929 96 18546 61 725 19751 20392 535 96 792 21169 651 65 958 22180 250 589 855 24294 25669 411 818 26226 757 818 88 27000 3 28 255 354 491 670 28087 329 29031 119 82 488 600 71 31004 40 355 59 581 740 32028 113 65 238 66 468 731 970 33137 93 239 420 44 34272 35042 36233 91 331 43 595 814 37477 617.

38231 304 39182 96 652 939 61 40362 474 87 693 41373 866 42193 805 910 43063 156 726 44266 510 661 815 928 45709 834 46279 360 476 78 93 503 737 867 71 47242 399 554 676 841 48039 238 400 826 49096 147 338 88 470 50028 107 372 551 815 974 51292 489 52327 99 625 53216 58 66 356 626 54 54036 480 508 618 783 876 55134 416 562 777 56002 76 562 717 57307 425 58369 59292 348 656 95 811 60452 768 965 61251 342 548 607 945 62040 298 545 63601 829 32 71 64373 523 660 887 942 5053 510 66026 645 92 829 86 67075 406 608 726 68226 85 794 868 69001 175 341 404 54 70223 437 782 71557 987 7204 146 241 910 73054 230 74142 233 958 75049 175 385 481 654 85 —938 72

76512 717 980 82 95 77040 344 512 693 830 78052 506 655 79480 541 645 56 80050 478 653 915 57 82116 440 74 732 83436 612 84481 534 613 831 986 85140 287 302 465 604 733 840 84 86274 370 74 598 655 70 714 87020 83 164 973 81 88148 323 892 957 89883 90119 48 313 698 91038 201 686 359 454 563 94 92135 211 723 42 806 920 93202 604 870 950 94016 268 410 19 897 963 95545 911 96756 97207 38 336 450 974 98115 96 99075 446 91 824 100016 150 260 405 101527 46 102082 540 794 950 103013 62 162 79 374 581 902 26 104069 105361 451 63 91 835 106170 202 682 751 107207 800 95 108003 243 580 109213 328 9893 110151 462 847 111224 372 112056 731 113133 67 235 367 600 816.

114004 221 351 458 616 79 950 115478 638 116264 629 778 91 870 999 117393 569 118202 29 846 908 19401 728 120427 721 121065 345 122414 690 123360 737 817 968 124987 125206 99 661 752 852 57 126201 381 127185 386 442 753 831 968 128036 383 942 129029 91 589 906 130150 498 131059 323 423 45 63 508 933 132058 96 206 806 97 133354 613 911 134074 261 753 54 135486 563 683 136122 401 49 685 137117 468 70 566 72 984 138435 542 49 992 139983 140174 518 657 867 141889 142176 547 752 143116 79 352 701 898 144438 48 580 145093 438 78 976 146076 149 680 868 147001 6 544 621 733 870 921 148698 784 881 149072 889 154412 590 909 151305 7 655 69 856 70.

152293 443 710 153286 154021 632 991 155193 286 719 157160 313 48 664 894 99 158006 446 59 513 92 159351 606 822 160178 412 589 808 161062 139 44 870 917 162031 297 474 88 599 764 163178 847 164084 101 39 224 342 54 516 17 694 711 165003 166019 169 474 508 972 92 167033 36 286 819 959 168709 169792 887 89 970.

Wygrane pocieszenia po 500 zł. padły na N-ry:

3055 3323 4381 5054 5123 5205 6590 7537 9009 10128 10428 11779 12377 15817 16430 19257 20050 23170 25766 26031 28007 28130 28731 30023 32904 33036 34892 36207 36966 38172 40008 40601 40653 40799 45362 45969 46704 46928 47141 47176 48443 50306 51644 54462 56366 56656 57728 58827 59081 59356 60810 69949 63011 63159 65238 69513 69620 70659 70772 71082 72287 73337 75425 75429 76048 76737 77947 81552 82831 86105 87947 88532 89152 89564 95185 99051 98241 98776 98902 99000 99811 99866 89969 100408 100659 100997 102905 103263 103597 105083 105297 105462 105997 106238 198953 111663 111731 112792 116743 11747 120827 122078 122543 123688 123741 124818 125806 128262 128540 129449 130402 130738 134247 134634 136519 136825 137102 37225 137709 138616 140267 140647 143969 145070 145759 146170 146527 149181 151886 154250 154850 156584 156775 158184 158499 161975 162279 163706 165565 167457 167627 167932.

יודישע
קאַמעראַל-טעאַטער
אַלעע 1. מאַי 2.

גאַסטשפּילען פון אַנסאַמבל פון וואַרשאַווער „פּאַוויליאָן“-טעאַטער צוזאַמען מיט די באַליבטע אַרטיסטן **חנה לעוויץ** און **ראָזאַ סאַנדלער** צוזאַמען מיט׳ן גאַנצן אַנסאַמבל.
אָנפירונג:
חיים סאַנדלער הײַנט פרײַטאָג, 9 אָוונט, מאָרגן, שבת, 12 בײַטאָג און 4 נאָכמיטאָג
קומט דער גאַנצער לאָדזשער טעאַטער-עולם
אין „קאַמעראַל-טעאַטער“ בעוואונדערן די גרעסטע טעאַטער-סענסאַציע! רעקאָרד-שלאַגער פון סעזאָן!

אַפּרוי אין קאַרטען פאַרשפּילט

סענסאַציאָנעלער, שפּאַנענדער לעבענס-בילד אין 4 אַקטן. סענסאַציע נעל! שפּאַנענד! אינטערעסאַנט!

מאָרגן, שבת, 9 אָוונט און זונטאָג, 9 אָוונט
אונאָפּרופליך די לעצטע 2 מאָל!
חיים סאַנדלער אין זײַן גרעסטע קרעאַציע, מיט וועלכע גאַנץ לאָדז איז עלעקטריזירט געוואָרן!
יעדן טאָג אויספאַרקויפט! 100-טער מענשן אַוועק אָהן בילעטען!

דער מאַנישׁ קריפּעל

אַבאַנס! קירצליך ווילכטיג בײַעס!!! בילעטען צו בעקומען אַ גאַנצן טאָג אין קאַסע פון טעאַטער.

הנחות בײַם אָפּצאָהלען
די פערלענגטע סאָציאַלע פער-זיכערונגס-חובות

(2) די סאָציאַלע פערזיכערונגס-אינסטיטוציעס אין לאָדז האָבען בעכטען בעקומען פון דער צענטראַל-מאַכט אַ וויכטיגע פעראָרדענונג מכוח פערלייכטערען דעם אָפּצאָהל פון די פערלענגטע סקלאַדקעס און אָפּצאָהלען לטובת די דאָזיגע אינסטיטוציעס.

לויט דער דאָזיגער פעראָרדענונג וועלען ווערען געשטראָכען אַלע פּראָצענטען און שטראָפען פאַרן אָפּשלעפּען ביז סוף סעפּטעמבער 1933 מיטן אײַנצאָהלען דעם פערזיכערונגס-שטײַער.

באַכ׳ן שטרייכען די פּראָצענטען וועלען די פערזיכערונגס-אַנשטאַלטען קאָנען פונאַנדערלייגען דעם שטײַער-חוב אויפ׳ן פאָלגענדען אופן:

1) אין פאַל פון אַ היפּאָטעקאַרישער גאַראַנטיע פאַרן חוב, וועט ער פונאַנדערגעלייגט ווערען אויף ראַטעס צאָהלבאַר אין משך פון 10 יאָהר, אָנהויבענדיג פון 1. יולי 1934 בײַ אַ 4 און אַ האַלב-פּראָצענטיגען צושלאַג, רעכענענדיג פון 1. אָקטאָבער 1933.

2) אויב אַזאַ היפּאָטעקאַרישע גאַראַנטיע איז נישט פאַראַן, וועלען די ראַטעס געגעבען ווערען בלויז אויף 3 יאָהר מיט 6 פּראָצענט צושלאַג, אָנהויבענדיג צו רעכענען פון 1. אָקטאָבער 1933.

די דאָזיגע הנחות וועלען נישט חל זײַן אויף בײַזוויליגע בעלי-חובות.

KABARET-DANCING

TABARIN

Narutowicza 20.

אַלע טרעפען זיך
אין דעם פרײַליכסטן און ביליגסטן

Kabaret-Dancing

אויף דעם נײַעם סענסאַציאָנעלען אַטראַקציע = פּראָגראַם.
הײַנט און אַלע טאָג
FIVE פון 5 נאָכמ. ביז 9 אָוונט
און פון 10 ביז אין דער פריה
גרויסער קאַבאַרעט=פּראָגראַם

Skład Sukna i Kortów E. i L. KAHAN
PIOTRKOWSKA 80.
Skład Konsygnacyjny Starzyckiej Manufaktury S. A.

נעכטען איז פאָרגעקומען די לויה
פון קרבן פון דער שׂרפה לײַבאָוויטש

בעכטען בײַטאָג איז אויפ׳ן יודישען בית-עולם פאָרגעקומען די לויה פון יהושע אײַזיק לײַבאָוויטש, וועלכער איז אומגעקומען בעת דער טראַגישער שׂרפה אין ווינבערגס פאַבריק אויף פּאָלודניאָווע 59.

צוליב דעם, וואָס קיינער האָט נישט געוואוסט, ווען די לויה קומט פאָר, איז זי געווען אַ זעהר בעשיידענע. אין דער לויה האָט אָנטיילגענומען די נאָהענטע פאַמיליע, פרײַנד און בעקאַנטע.

* * *

פאַר דער פאַמיליע פון אומגעקומענעם לײַבאָוויטש שפּענדעט ה׳ ד״ר שמולעוויטש — 5 זל.

אויסגעברענט די אויגען בײַ אַ יודישען אונטערנעמער

בעכטען 7 אָוונט האָט פּאַסירט אַ שרעקליכער פאַרפאַל:

אויף קיליגסקיעגאָ 41 געפינט זיך די קאַנצעלאַריע-ביוראָ פון דער פירמע „ראַוויצקי און ווינטער“. בעכטען 7 אָוונט, בעת דער מיטאַרבעטער פון דער ביוראָ, ראַוויצקי איז אין דער בעלייטונג פון נאָך דרײַ פערזאָן אַרויסגעגאַנגען פון דער ביוראָ, איז ער אָפּגעשטעלט געוואָרען פון אַ פערזאָן, וועלכער האָט געוואָלט עפּעס רעדען מיט ראַוויצקין. ווען דער לעצטער האָט זיך נישט געוואָלט אָפּשטעלען, האָט יענער אַרויסגעכאַפּט אַ פלעשעל מיט וויטריאָל און ראַוויצקין אָפּגעאָסען ס׳פּנים. דער רעוואָלטאַט איז געווען אַ שרעקליכער. אַ חוץ דעם אָפּגעבריהטען פּנים, איז ראַוויצקי בעדראָהט בלינד צו ווערען. אין אַן ערנסטען צושטאַנד איז ער אָפּגעפיהרט געוואָרען אין ד״ר דאַנציגס אויגען-קליניק.

דעם אַנפאַלער איז בעת׳ן טומל געלונגען נעלם צו ווערען.

אורטייל אינם פּאַביאַניצער פּראָצעס
די בעשולדיגטע האָבען בעקומען פון 1 ביז 6 יאָהר טורמע

(2) באַך די רעדעס פון פּראָקוראָר און די אַדוואָקאַטען, איז נעכטען אַרויסגעטראָגען געוואָרען דער אורטייל פאַר די בעשולדיגטע אין די בלוטיגע געשעהענישען דעם 17. מערץ, פ. י. אין פּאַביאַניץ.

דער פּסק-דין איז פאָלגענדער:

די 27-יעהריגע אסתּר זאָנענבערג — 4 יאָהר. דער 30-יעהריגער יעזשי-באָגומיל פּישענבאַנט — 3 יאָהר. דער 29-יעהריגער יאַן מאַראָווסקי — 5 יאָהר. דער 43-יעהריגער ראָמאַן פּראַנט — 1 יאָהר. דער 34-יעהריגער רודאָלף הײַזאַן — אַנדערטהאַלבען יאָהר. דער 29-יעהריגער יוזעף זובער — 1 יאָהר. דער 26-יעהריגער יוזעף זעפּראָווסקי — 1 יאָהר. דער 26-יעהריגער יאַן זעבראָווסקי — 1 יאָהר. דער 26-יעהריגער יאַן פּאַוולאָווסקי — 3 יאָהר. דער 25-יעהריגער פעליקס אשינסקי — 4 יאָהר. דער 24-יעהריגער גרשון-לײב פּאַקין — 6 יאָהר. דער 20-יעהריגער מליבאַרטשיק — אַנדערטהאַלבען יאָהר. דער 24-יעהריגער וולאַדיסלאַוו פּאַוולאָווסקי — פרײַגעשפּראָכען. דער 23-יעהריגער לוציאַן יאַקובאָווסקי — 10 חדשים. דער 21-יעהריגער לעאָנאַרד סאַפּינסקי — 10 חדשים. דער 21-יעהריגער סטאַניסלאַוו פּיעקאַרעק — 1 יאָהר.

דאָס געווינס פון 20,000 זל. אין לאָדז

אין בעכטיגען טאָג האָט דאָס גליק געשמייכעלט די אײַנוואוינער פון אונזער שטאָט, ווײַל דאָס גרעסערע געווינס פון די 3-טע קלאַס די 20.000 זל. איז ווידער געפאַלען אין דער בעקאַנטער קאָלעקטור ס. יאַטקאָ (פּיעטרקאָווער 22 און 66) דער גליקליכער נומער 138346 איז פאַרקויפט געוואָרען צווישען 4 לאָדזער מיטעלמעסיגע אײַנוואוינער.

Dr. HELLER
ספּעצ. פאַר הויט און ווענערישע קראַנקהייטען און מענער-שוואַכע
8 טראַאוגוטאַ 8, טעל. 179-89
נעמט אָן פון 8–11 און פון 4–8 אָוונט.
זונטאָג פון 11–2 מיטאָג.
פאַר פרויען אַ ספּעציעלער וואַרטע-זאַל.
אונבעמיטעלטע — לעטשניצע-פּרײַזן

פרײַטאָג
13
כח
ניסן תרצ״ד

אַפּריל
4.45 זון-אויפגאַנג
6.30 זון-אונטערגאַנג
ליכט-צינדען: 6.12

דער פּראָפעסיאָנעלער ראַט אינטערווענירט
נעגען אָפּנעהמען בײַ די יודישע אַרבייטסלאָזע זייערע לעגיטימאַציעס

ווי בעקאַנט, האָט דער פּראָפעסיאָנעלער ראַט אַנדראַאַוואַ 9, אַדורכגעפיהרט אַ רעגיסטראַציע פון אַ טייל יודישע אַרבייטסלאָזע, בײַ וועלכע מען האָט צוגענומען זייערע אַרבייטסלאָזע לעגיטימאַציעס.

בעקומענדיג דעם פאַקטישען מאַטעריאַל, האָט דער סעקרעטאַר פון פ״ראָפ. ראַט ה׳ ש. מילמאַן אינטערווענירט בײַם פאַרזיצער פון אַרבייטסלאָזען-פאָנד ה׳ יאַנושעווסקי געגען דעם נישט-בעגרינדעטען צונעהמען די אַרבייטסלאָזע לעגיטימאַציעס בײַ הונדערטער יודישע אַרבייטסלאָזע, וועלכע האָבען אַלע בעוויזען, אַז זיי זענען אַרבייטסלאָז און זענען יונג און פעהיג אָנצונעהמען יעדע אַרבייט, וואָס מען וועט זיי נאָר פאָרלייגען.

בעקאַנענדיג זיך מיט דעם פאָרגעשטעלטען מאַטעריאַל, האָט ה׳ יאַנושעווסקי דערקלערט, אַז ער האָט נישט אַרויסגעגעבען קיין פעראָרדענונג צוצונעהמען בײַ אַרבייטסלאָזע, וועלכע זענען רעגיסטרירט אויף אַרבייט און נישט צוליב אַנדערע צוועקען זייערע לעגיטימאַציעס.

אַלע אַרבייטסלאָזע, וועלכע האָבען זיך רעגיסטרירט אין פּראָפ. ראַט, דאַרפען דעריבער קומען זונטאָג, דעם 15. ה.ח. 10 פריה אין לאָקאַל פון פּראָפ. ראַט, אַנדראַאַוואַ 9. עס וועלען געגעבען ווערען אָנווייזונגען וועגען צוריקבעקומען די לעגיטימאַציעס דורך די אַלע, בײַ וועמען מען האָט נישט געזעצליך אַוועקגענומען.

Dr.
Wołkowski
4 ציגעל-גאַס 4, טעל. 90=216
נעהמט אָן אין הויט- און וועגערישע קראַנקהייטען, מענער-שוואַכע
אויפנאַהם שעה׳ן פון 8–1 מיטאָג און 5–9 אָוונד.

דער אַריער-פּאַראַגראַף
ר. אײַזראַעל
שפּאַנענדער ראָמאַן פון דער איצטיגער ווילדער צײַט

83

וואָס דען איז געשעהען? זיי שרעקסט מיך און מאַכסט מיר איבעריגע פּערדרוס, וואָס איז געשעהען?

— ס׳איז געשעהען עפּעס וואָס ברענגט אַרײַן אַ פּחד צווישען מענשען, וועלכע ליבען זיך אַפילו ווי אַמשטאַרקסטען...

העלען האָט געצויגען מיט די פּלייצעס, זי האָט נישט פערשטאַנען וועגען וואָס היינריך רעדט, זי האָט זיך דאָס פערטײַטשט דערמיט וואָס היינריך האָט צופיל געליטען און דאָס האָט אויף איהם געווירקט, אַז ער האָט בעקומען אַזאַ מאַניע וואָס לאָזט איהם נישט רוהען, דעריבער האָט העלען איהם מעהר נישט געפרעגט, זי האָט שוין מיט אומגעדולד געוואַרט אויף דעם מאָמענט ווען זיי וועלען שוין קענען אַנטלויפען פון דאַנען, ווען היינריך וועט זיך קענען בערוהיגען און דאַן וועלען זיי קענען אָנהויבען צו טראַכטען וועגען אַ נײַעם לעבען, זי האָט זיך נישט אָפּגעגעבען קיין חשבון פון די שוועריגקייטען וואָס שטעהען נאָך זיי פאַר, זי האָט דאָס אָנגענומען זעהר לײַכט, די אײַנציגע שוועריגקייט האָט זי געזעהען דערין וואָס זיי קענען אין איצטיגען מאָמענט נישט פערלאָזען דאָס לאַנד.

— — — — — — — — — —

בעהמע איז געפאָהרען קיין דרעזדען, ער האָט בעשלאָסען זיך צו זעהען פערזענליך מיט דעם דעטעקטיוו און איהם פאַר יעדען פרײַז בעוועגען אָנצונעהמען פון איהם דעם אָנגאַזשמענט צו אָפּשטערווירען פישערן און אויב ס׳וועט זיך ווירקליך אַרויסווײַזען, אַז פישער איז דער, וועלכער איז געווען בײַ איהם און דער דעמאָלסדיגער שרעקליכער נאַכט, מוז ער ווידער פאַר יעדען פרײַז פּרובירען פישערן צוריקבעקומען דעם דאָקומענט, וועלכען ער האָט אונטערגעשריבען און וועלכער קען מאַכען אַ סוף נישט נאָר צו זײַן פערזענליכער און געזעלשאַפטליכער קאַריערע נאָר צו זײַן גאַנצען לעבען.

די פּיגור פון פישערן איז בעהמען בכלל נישט אַרויס פון די געדאַנקען זינט ער האָט פישערן געזעהען אַליין סעקונדאַנט בעת דעם דועל, וועלכער האָט געזאָלט פאַרקומען צווישען איהם און פּרינצען, איז בעהמען געוואָרען איבערצייגט, אַז דאָס איז דער וועלכער האָט איהם אין יענער נאַכט פאָלשטענדיג בעזיגט, קיין אַנדער עצה צו דעמאַסקירען פישערן, האָט בעהמען נישט געהאַט, דער אײַנציגער בערימטער דעטעקטיוו איז געווען דער, צו וועלכען בעהמע האָט זיך געהאַט געווענדעט און יענער האָט זײַן פאָרשלאָג אָפּגעוואָרפען.

— פאַרוואָס האָט ער זיך אָנגעזאָגט מיר צו העלפען האָט בעהמע געטראַכט, זיצענדיג שוין אין דער באַהן, דער ענין געפעלט מיר ווידעראַמאָל נישט און ס׳איז געווען אַ גליקליכער געדאַנק וואָס איז מיר אײַנגעפאַלען צו פאָהרען אַהער, דער ענין וועט גלײַך קלאָר ווערען.

בעהמע איז אַפילו נישט אָפּגעשטיגען אין קיין שום האָטעל, נאָר גלײַך אַוועקגעפאָהרען אויפ׳ן אַדרעס, וועלכען ער האָט געהאַט צום דעטעקטיוו.

— איצט איז פערפאָהרען פאַר׳ן הויז אַ טאַקסאַמעטער האָט לאַטאַ געזאָגט, אפשר איז איצט געקומען לידענאַנט אַלפרעד בעהמע

— וועט ער נישט איצט קומען וועט ער קומען מיט אַ שעה שפּעטער, האָט היינריך געענטפערט וועלענדיג אַ קוק געבען דורכ׳ן פענסטער

— אום גאָטעס הימעלס ווילען, האָט העלען אַ געשריי געגעבען, היינריך, די פיגורען וואָס דו געפינסט זיך און ווי אַזוי דו דאַרפסט זיך אויפפיהרען

— איך מוז דעם פויגעל זעהען, האָט היינריך גלײַכגילטיג געזאָגט, איך דאַרף איהם און מוז איהם זעהען, איך וויל וויסען, צי האָט ער אויך אַזויפיל געליטען ווי איך, אָדער איז ער ווײַטער דערועלבער עלעגאַנט ווי אַמאָל מיט דעם מאָנאָקל אין אויג, צי האָט ער נאָך דיזעלבע גבה׳שע כיטרע אויגען, וועלכע איך האָב שטענדיג אַזוי פײַנד געהאַט

— אָבער לאָז דאָך צורוה היינריך דו קענסט איצט מיט איהם נישט קעמפען, דו ביזט אײַנזאַם און צו שוואַך געגען איהם, ער איז איצט פון אויבען און דו האָסט קיין שום שאַנסען נישט זיך איהם אַנטקעגענצושטעלען

— דאָס בעדאַרף איך אויסגעצייכענט, אָבער דערשיסען איהם ווי אַ הונד — דאָס קען איך יאָ, דאָ וועל איך זײַן שטאַרקער פון איהם

— פאַנטאַזיע מײַן ליבער היינריך זאָגט, האָט לאַטאַ געזאָגט, קראַנקע פאַנטאַזיע

— דאָס איז נישט קיין פאַנטאַזיע, נאָר אַ רײַנער אמת, איין זאַך האָב איך נאָר ליגען געזאָגט, איך וועל איהם נישט דערשיסען, ווײַל איך האָב נישט מיט וואָס און קיין געוועהר וועל איך אין ערגעץ נישט בעקומען, אָבער דערהרגענען וועל איך איהם דאָך

היינריך איז געשטאַנען אונטער׳ן פאָרהאַנג און מיט איין אויג אַרויסגעקוקט אין דרויסען

— דאָס איז ער, דאָס איז ער, האָט היינריך אויסגעשריגען פול מיט כעס, אַזוי צו אַ ווייכער שוים האָט זיך איהם בעוויזען פאַר די ליפּען, אין אַ מונדיר פון אַ שטורמיסט מיט אַ האַקענקרייץ אויפ׳ן אַרים און דעם מאָנאָקל אין אויג, דאָס איז ער, ער זעהט אַנדערש אויס ווי איך,

(פאָרטזעצונג קומט)

טעאטער
„ראזמאיטאשטשי״
(פריהער „Teatr Miejski״)
ציגעל־נאם 27, טעל. 25=112

רעקארד=ערפאלג!
12,000 מענשען האבען שוין געזעהן
אונזער פראגראם!

3=טע וואך!
יעדען טאג אויספערקויפט!

ד״ר. דוד צעלמייסטער
פרעזענטירט
די גאסטשפילען פון
„אראראט״

מארגען, שבת,
צום 26־טען מאל
3 פארשטעלונגען 3
אנפאנג 4 נאכמ., 7.45 און 10 אווענט

היינט, פרייטאג
צום 25=טען מאל
נאר 1 פארשטעלונג 1
אנפאנג 9.30 אווענט

קינסטל. אנפ. משה בראדערזאן

מחברים: וווארטשענקא
בראדערזאן
לוסטיגער פעסימיסט
פלאטנער
קולבאק
מוזיק: ד. בייגעלמאן
א. בייגעלמאן
ה. רובין
דעקאראציעס:
א. ליבערמאן
ב. קוצעוויטש
מוזיק-לייטונג: הערץ רובין
בינע-לייטונג: ב. שווארצשטיין
אדמ.-לייטונג: ב. גאדיק און מ. קאן.

אונזער קינסטלער-אנסאמבל לויט א. ב.
בירנבוים דוד
בערגמאן יואל
גאדיק וול.
גאלדשטיין שמואל
דאלסקא מרים
דזשיגאן שמעון
מארו רוט
לעווי=באראווסקא רייזעל
שיינע מרים
שומאכער ישראל
שווארצשטיין בער.

רעוועלאציע
פראגראם

א. נ.
הימל עפן זיך!

2 טיילען, 16 בילדער, רעזשיסירט פון
ש. דזשיגאן און י. שומאכער
קאנפעראנסיע: וול. גאדיק.

בילעטן צו בעקומען פון 11–2 און פון 5 נאכמ. טעגליך
שבת א גאנצען טאג אין קאסע פון טעאטער.

ערפאלג פון דער אויסשטעלונג פון די ברידער האבער

די אינטערעסאנטע אויסשטעלונג פון די קינסטלער האבער אין די שעהנע זאלען אויף 6. שערפיען 4 ציט צו מיט יעדען טאג א גרעסערן עולם, די ברידער האבער האבען אויסגעשטעלט זייערע בעסטע ארבייטען, וועגען וועלכע די קריטיק האט זיך ארויסגעזאגט מיט אנערקענונג און לויב. פיל בילדער זענען שוין פערקויפט געווארען און די אויסשטעלונג איז בכלל א געשעהעניש אין היגען קינסטלערישען וועלטעל. אלע וועלכע האבן נאך א׳אינטערעס פאר דער קונסט, וועלען אויסנוצען די געלעגענהייט, וואס די אויסשטעלונג בלייבט נאר אפען א קורצע צייט און קומען בעוואונדערען די הערליכע ארבייטען פון די ברידער האבער.

ביי דיקלייביקייט

רעגולירט דער קורמעסיגער געברויך פון נאטירליכען ביטערוואסער

Franciszka Józefa

די דארם־מעטיגקייט. צו בעקומען אין אלע אפטייקען און סקלאד־אפטעקען.

וויכטיג פאר אלע!
לאמפען=פאבריס
א. ריידער
פילסודסקיעגא 66 (ווסכאדניא)
טעל. 167-64
נעהמט אן צו פערניקלען, פער־זילבערן (פלאטירען), אקסידי־רען און ז. וו. אלערליי זאכען פון הויזליכען געברויך (ווי לעמפעל, גאפעל א. ז. וו.) ווי אויך פון טעכנישען געברויך. :::
! פרייזען צוגענגליך
! אויספיהרונג סאליד

פון יודישען טעאטער
אין „פילהארמאניע״

די בעריהמטע אמעריקאנער סטארס מעי שיינפעלד און אורוויג דזשייקאבסאן פערענדיגען שוין זייערע גאסטראלען אין לאדז. היינט, פרייטאג, און מארגען שבת ווערט געגעבען די לעצטע פרעמיערע אפערעטע „יאשקע כוואט״.

זונטאג קומט פאר די לעצטע געזעגענונגס־פארשטעלונג.

פון יודישען קאמעראל-טעאטער

היינט, פרייטאג, אווענט און מארגען שבת 12 בייטאג און 4 נאכמיטאג פיהרט אויף חיים סאנדלער אין יודישען „קאמעראל־טעאטער״, אל. 1. מאי 2, דאס סענסאציאנעלע לעבענס־בילד א. ב. „א פרוי אין קארטען פערשפילט״ מיט חיים סאנדלער, חנה לעווין און ראזא סאנדלער אין די הויפט ראלען.

מארגען שבת און זונטאג אווענט ווערט געגעבען די לעצטע 2 מאל די אויסגענומענע פיעסע „מוניש דער קריפעל״.

רעקארד פון אראראט

דעם עיקר פעראינטערעסירונג רופט איצט ארויס ביי אלע יודישע טעאטער־קאנסומענטען די עכטע שפרודעלדיגע פרייד, הומאר, צוזונגעקייט און צוטאנצעקייט פון די יוגענדליכע „אראראט״־קינסטלער, וואס זייער איצטיגער „הימעל, עפען זיך״־פראגראם איז מלא יגדוש מיט געלעכטער־באמבעס, און מיט פריילינגדיגער, רוישיגער בונטקייט און צושטיפטקייט.

פיל טויזענדער מענשען האבען שוין דעם איצטיגען פראגראם געזעהן אין לאדז, און די פערשיידענע אינטערעסירונג מיט איהם האלט און אייך שטייגען.

פון דער „אראראט״־דירעקציע גיט מען אונז איבער, אז טראץ דעם אומגעהייערען ערפאלג, וועלען זיך דאך די איצטיגע גאסטשפילען מוזען בקרוב אפשטעלען, ווייל אויף דעם ארויספאהר פון לאדז ווארטען שוין די פונאנדערגעשריבענע טערמינען אין די אנדערע שטעט.

ראדיא=פראגראם
פרייטאג, דעם 13. אפריל 1934

7 צייט־סיגנאל, 7,05 גימנאסטיק, 7,25 גראמאפאן, ידיעות, 7,40 גראמאפאן, 7,55 הויז־ווירטשאפט, 11,40 פרעסע, ידיעות, 11,57 צייט סיגנאל, 12,05 גראמאפאן, 12,30 ידיעות, 12,35 גראמאפאן, 12,55 ידיעות, 3,05 עקספארט, קאמוניקאט, 3,20 דזשעז־מוזיק, 4,20 איבערזיכט, 4,35 לידער, 4,55 מוזיק, 5,10 פאלקס־לידער, 5,30 רעפעראט, 5,50 רעפעראט, 6,10 מוזיק, 6,55 פערשידענעס, 7,15 רעצעיטאציע פון די טעאטערן, 7,40 קאמוניקאט פון לאדז, 7,25 פעליעטאן, ספארט, קאמוניקאט. 8,02 מוזיק, 8,15 שמועסן, כימס. קאנצערט, פעליעטאן, 10,40 מוזיק, 11 ידיעות, קאמוניקאטען, 11,05 מוזיק.

שבת, ד. 14 אפריל 1934

7 צייט־סיגנאל, 7,05 גימנאסטיק, 7,25 גראמאפאן, ידיעות, 7.40 גראמאפאן, 7,55 הויז־ווירטשאפט, 11,40 פרעסע, ידיעות, 11,57 צייט־סיגנאל, 12,05 דזשעז־מוזיק, 12,30 ידיעות, 12,35 דזשעז־מוזיק, 12,55 ידיעות. 3,05 עקספארט, קאמוניקאט, 3,20 לידער, 3,35 נעגענגאז־און לופט־אנגריפען, 3,40 אודיציע פאר קראנקע, 4,20 לעקציע פראנצויזיש, 4,35 געזאנג־רעטשיטאל, 4,55 קאמעראל־טריא, 5,30 רעפעראט פאר מאטוזשיסטען, 5,50 רעפעראט, 6,10 פרעהליכע מוזיק, 6,55 לאדזער פאסטקעסטעל, 7,10 פערשידענעס, 7,25 רעציטאציע, 7.40 ספארט, ידיעות, 8,02 קאנצערט, 9 שאפען קאנצערט, 9,30 פאסט־קעסטעל, 9,45 פרעהליכע אודיציע, 10.15 קאנצערט, 11 ידיעות, קאמוניקאטען, 1105 קאנצערט.

מעלדונגען

קאמוניקאט פון דער יודישער געזעלשאפט פאר לאנדקענטשאפט, אפטייל אין לאדז, וואלטשאנסקא 35, טעל. 121-53.

די נאהעסטע אויספלוגען: שבת, דעם 14. ה.ח. קומט פאר אנ׳אויספלוג אין דער שטאטישער שפיטאל־אפטייק. זאמעלפונקט 3.45 נאכמ. אויף פיראמאוויטשא 12. צוליב דער בעגרענצטע צאהל אנטיילנעהמער איינשרייבונגען נאר אין סעקרעטאריאט.

זונטאג, דעם 15. ה.ח. קומט פאר אנ׳אויספלוג אויף דער בילדער־אויסשטעלונג פון די ברידער האבער און בארטשינסקי. זאמעלפונקט 10.45 פריה אין לאקאל פון זש.ט.ק.

אימפרעזעס: פרייטאג, דעם 13. אפריל ה.י. קומט פאר אין אייגענעם לאקאל א פארלעזונג פון ה׳ איגנאץ סלוצקי׳ל אד״ט: „טוריסטישע זעהענסווירדיגקייטען אין פראנקרייך״. אנהויב 9 א זייגער אווענט, איינגאנג פאר מיטגלידער פריי.

זונטאג, דעם 15. ה.ח. קומט פאר אין לאקאל פון דער געזעלשאפט „א חברי׳שער טיי־אווענד״. אנהויב 5.30 פארנאכט, איינגאנג פאר מיטגלידער און פערבעטענע געסט.

שבת, דעם 21. ה.ח.. פונקט 9 אווענד קומט פאר אין לאקאל פון דער געזעלשאפט „א חברי׳שער אווענד״. אין פראגראם א ביינע אקטועלע שאכקע און הענוי פון די פאגולערסטע טוער. איינגאנג פאר מיטגלידער און פערבעטענע געסט.

Zakład położniczo-ginekologiczny i Chirurgiczny
LECZNICA ZWIĄZKOWA „SANTÉ"
Dr ów. med. Druebina, Gawrońskiego, Kalisza, Kurjanskiej-Rajtler, Libeskinda i Ziegego. ul. 6 Sierpnia 15, tel. 15310. Klasy I, II, III, opłata dzienna od 9 zł, pojedyńcze pokoje od 15 zł.
PORODY od 150.— Zł.

יוד. סאצ. ארב. פארטיי „פועלי־ציון״ (פער. מיט צ.ס.פ.) לאדזער ארגאניזאציע.

זאל לעבען דער 1־טער מאי!

שבת, דעם 14. ד.ח. קומען פאר 1־טע מאי־מאסובקעס אין פאלגענדע לאקאלען: 1) „פרייהייט״, גדאנסקא 40, 5 ב״מ, 2) „החלוץ״ גדאנסקא 40, 6.30 ב״מ. 3) פועלי־ציון (צ־ס־) פעטריקאווער 83 8 אווענד. ס׳וועלען רעדען די ח״ח: לילמאן יצחק גאלדין לאנדאו רוס מאלי פנחס א. א.

זונטאג, דעם 15. ד.ח. 8.30 אווענד איז איי־גענעם לאקאל, פיעטריקאווער 83 א חברים־שמועס פון „העובד״. 1) די אויפגאבען פון „העובד״, 2) 1־טער מאי. אלע חברים־ות דארפען קומען פינקטליך

ציוניסטיש ארבייטס־פארטיי „התאחדות״.
זאל ארלאזאראוו־היים, פילסודסקיעגא 76.

מארגען שבת 11 פריה א פרייער שמועס אד״ט וועלכע אויפגאבען האט צו ערפילען „תרבות״. אנטיילנעהמען אין דער שיחה קאנען נאר רעקלאמירטע חברים אין „תרבות״.

5 נאכמ. א שיחת־חברים, אייבלייטונג פראפ. ברעטהאלץ. 6—8 לעקציעס פון די העבראישע אווענד־קורסען „התחיה״.

9 אווענד א געזעגענונגס־אווענד צום עולה זיין פון ח׳ א. שליט קיין א״י. איינלאדונגען צו בעקומען אין סעקרעטאריאט.

זונטאג, 8.30 אווענד א חברים־פערזאמלונג אד״ט: וואס לערנט אונז די פארגעקומענע וואהלען צו דער „החלוץ״־קאנפערענץ, מיט דער בעטייליגונג פון די ח״ח: ד״ר לערכענפעלד, אליעזר הדס, מ. ראסין און ד. טאראנציק.
1497

הנחה־בילעטען אין קינאס און טעאטערס.

די קולטור־קאמיסיע ביי דער באראכאוו־ביבליאטעק גיט ארויס הנחה־בילעטען אין קינאס און טעאטערס, אויף פרייטאג: דעם 6 און שבת דעם 7טען. ארגאניזירט די ביבליאטעק 4 גרויסע פאלקס־פארשטעלונגען פון בעריהמטען מאריאנעטען־טעאטער „חד־גדיא״ אויסגעפיהרט דורך די קינסטלער מ. בראדערזאן און א. ברוינער. בילעטען שוין צו בעקומען.

הנחה־בילעטען אין יודישען קאמעראל־טעאטער אויף אורקע נאכאלניק. דער סעקרעטאריאט פון דער ביבליאטעק איז טעטיג יעדען טאג פון 10־2 און פון 4 — 10 א.

בעקאנטמאכונג.

דער הורט-לאגער פון עמאליע, אלומיניום און פערניקעלטע געשיר, ווי אויך פון פערשידענע פארקעלן, וואס האבען א שייכות מיט דער הויז ווירטשאפט, ווערט איבערטראגען פון 15-טען ד. ח.

F-ma SZYMON RICHTER

אויף פילנאצנא 8, טעלעפאן 138-79

(פריהער לאגער פון דער פירמע רונשטיין).

קלאנג-קינא **CAPITOL** זאוואדזקא 16

היינט פרעזענטירען מיר!

גיגאנטישע עפאס פון העלדישע קאמפן פון גרויסער ליבע און אפפערונג א. ג.

רעזשי: R. Bolesławski

——— אין די הויפט-ראלען:

„שטורם פארטאגס"

Nils Asther, Kay Francis, Philips Holmes, Walter Huston

אויסער'ן פראגראם: די לעצטע געשעהענישען פון דער וועלט אין וואכען-זשורנאל FOX

מעטאל-בעטען

מאטראצען אלער ארט

קינדער-וועגעלעך

אין א רייכען אויסוואהל.

וויזשימאטשסעס, אייז-קאסטענס, פעלד-בעטען פאטענט „Perfekt" א. ד. גל. קויפט מען אמביליגסטען אין דער עלטסטער און רעעלסטער פירמע

J. B. WOŁKOWYSKI

עקזיסטירט פון יאהר 1896

פאבריקס-לאגער:

לאדז, נארוטאוויטשא 11

טעל. 137-70

געדענקט דעם אדרעס!

Ogłoszenie.

Komitet Rozbudowy Miasta Łodzi niniejszem podaje do wiadomości, że w roku bieżącym otrzymał z Państwowego Funduszu Budowlanego za pośrednictwem Banku Gospodarstwa Krajowego 150,000 zł. na remont domów o przeważających ilości małych mieszkań.

W związku z pywyższem zainteresowani właściciele takich domów ubiegać się mogą o uzyskanie na ten cel pożyczki, której wysokość nie może przekraczać 50% kosztów remontu. Na remont dużych mieszkań, jakoteż remont konserwacyjny (n.p. tynki zewnętrzne, malowanie i t. p.) pożyczki udzielane nie będą.

Kredyty remontowe udzielane będę za zabezpieczeniem hipotecznem. Okres spłaty przewiduje się w zależności od wysokości pożyczki i rentowności domu na czas od 10 do 25 lat.

Wypłata pożyczki następować będzie w miarę postępu robót. Oprocentowanie 3¾%, a po rozpoczęciu spłaty — 3½%.

Z uwagi na ustalony przez Bank Gospodarstwa Krajowego okres ukończenia robót najpóźniej do dnia 1. X. 1934 roku, a tem samem wykorzystania do tego czasu kredytów — podania o pożyczki składać należy do Komitetu Rozbudowy Miasta, Plac Wolności № 14 Pokój №. 43, najpóźniej do dnia 15 maja 1934 roku, przyczem do podania należy obowiązkowo dołączyć szczegółowy kosztorys zamierzonych robót.

Łódź, dnia 12 kwietnia 1934 roku.

Komisarz Rządowy

(—) inż WACŁAW WOJEWÓDZKI

---

2 פאבריקס-זעלער

צירקא צו 80 קוואדראט-מעטער, ליכטיג, אין צענטרום צו פערמיטען. ס'זענען אויך פערהאן 2 צימער אדער 1 צימער צו בעוואוינען. צו ערפאהרען טעלעפאניש נומער 153-46. 1477

לעהרערין

גוטע פעדאגאגין ערטיילט אונטעריכט פאר דערוואקסענע, אין פוילישע, יודישע און דייטשע שפראכען צו ביליגע פרייזען.

לאסמאן, בושעזשינער 15.

Dr. med.

Wł. ZADZIEWICZ

ספעציאל-ארצט פאר האלז, נאז, אויערן און קעהל-קאפף-קראנקה.

Piotrkowska 164

tel. 125-26.

נעהמט אן פון 4 ביז 8 אוועגד.

PRACOWNIA RĘCZNYCH ROBÓT

Piotrkowska 90, tel. 155-99

przyjmuje do szycia wykwintną DAMSKĄ BIELIZNĘ, PYJAMY SZLAFROKI po znacznie zniżonych cenach.

Dr. med. **Niewiażski**

ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט-קראנקהייטען. בעהאנדלונג פון מענער-שוואכע

אנדזשעיא, 5 טעל. 159-40

נעהמט אן פון 8—11 און פון 5—9 אוו. זונטאג און יום-טוב פון 9—1 פארמיטאג. בעזונדערער ווארטע-זאל פאר פרויען

ארטאפעדישע אנשטאלט

ר. קאוואלסקי,

11 ליסטאפאד 26, טעל. 132-59

ווי אויך דער זוהן ז. קאוואלסקי, פעטריקאווער 62 טעל. 243-93 — עלטסטע ארטאפעדישער אנשטאלט בעגרינדעט אין יאהר 1895 עמפפעהלט פאר קראנקע אויף ברוכען, גארסעטען אויף זעמטליכע פערקרימונגען פון רוקען-ביין, אלערליי ארט פראטעזען אויף פים און הענד, אויף פערשידענע פערקריפלונגען, נאך-אפעראציאנס-בויך-באנדען אויף גערקעס, אויף פראטעזען זיך פון מאגען ווי אויך אנלאגען אויף פלאטפוס א. ז. וו.

דער אנשטאלט ווערט אנגעפיהרט אונטער דער פערזענליכער פאכמענישער ליטונג. צאהלרייכע דאנקזאגונגען פאר גענצליכע אויסקורירונג פון פערעלטערטע פערקריפלונגען.

LECZNICA

chorób

uszu, nosa i gardła

מיט שטענדיגע בעטען

עס ארדינירען די דאקטוירים:

Dr. IMICH, Dr. WOŁYŃSKI

PIOTRKOWSKA 55

fr. I p., tel. 174-74.

Lekarz-Dentysta

E. Cypin-Krenicka

Przejazd 36, lewa of., I p.

Godz. przyjęć 4 -8 wiecz.

Dr. med. J. PIK

Al. Kościuszka 27 tel. 175-50

נערווען-קראנקהייטען.

ספעציאליסט פון נערווען-קראנקהייטען און סעקסועל-נערווען-ליידען.

עמפפאנגס-שעה'ן פון 5—7 נאכמ.

Dr. ŁAGUNOWSKI

Piotrkowska 70 i róg Traugutta

Telefon 181-83.

choroby skórne, weneryczne i moczopłciowe.

Gabinet Roentgenoleczniczy.

Przyjmuje od 8^{30} do 10 1 — 2^{30}, do 6. od 8^{30} w, w niedziele i święta od 10—1

Oddzielna poczekalnia dla pań.

STARSZY FELCZER

B. JOSKOWICZ

Północna 4, tel. 141-86

שטעלט טעגליך פאקען מיט מיט פרישע קראוויאנקע

און גיט אויך ארויס בעשייניגונגען.

נעמט אן פון 8—11 פריה און פון 4—7 נאכמ.

לעטשניצע

זגערזשער 17

אין הויט, וועגערישע און סעקסועלע קראנקהייטען. נעמט אן טעגליך פון 1—2 מיטאג, אויסער זונטאג

ד"ר רוזשאנער.

„תורת משה" פאר קינדער וואס לערנען אין פאוושעכנע שולען מעלדעט, אז ס'ווערען אנגענומען קינדער פון יעדער עלטער צו לערנען אלע למודי קודש: עברי, חומש, רש"י, תנ"ך, משנית, גמרא, תוספות, העברעאיש און יודיש. נייע תלמידים ווערען איינגעשריבן טעגליך פון 8 פריה ביז 7 אוונד. — בעמערקונג: קלענערע קינדער ווערען אהיים געפיהרט.

זגערזשער 21 לינקע אפיצינע לעצטער איינגאנג 1-טער שטאק.

Dr. A. Gibiański

לונגען- און האריץ-קראנקהייטען

האט זיך איבערגעצויגען אויף

זאכאדניא 59A

טעל. 133-81.

נעמט אן פון 9—10^{30} און פון 4—6^{30} נאכמ.

„OMEGA" לעטשניצע

פון דאקט. ירים-ספעציאליסטען

גלובנא 9, טעל. 142-42

ס'ווערט אנגענומען אויפ'ן ארט, וויזיטען אין דער שטאט. נאכט-הילף, ערצט. ליכע אנאליזען, קווארץ-לאמפען רענטגען, דיאטערמיע.

בעראטונג 3 זל.

Mentopinol-Glob

א מיטעל געגען סוכאטעס, אסטמע און ליידען פון אטעם-וועגען

„Uniwersal"

הילט רעומאטיזם און אלערליי נערווען-ווערטאגען.

„Hebrolin"

א מיטעל געגען לישאיעס, עגזעמע און הויט-שיילונג.

Bobo - Glob

פודער פאר קינדער.

Proszek „Glob"

בעזונדער קאפ-ווערטאג.

עמפפעהלט

Laboratorjum przy Aptece Dr. Far. ST. TRAWKOWSKIEJ w ŁODZI.

Dr. MICHAŁ ASZ

אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען

האט זיך איבערגעצויגען אויף

אנדזשעיא 32, טעל. 159-18

נעהמט אן פון 6—8 אוועגד.

Dr. med.

Z. DATYNER

אוראלאג

ספעצ. פאר נירען, בלאז און אורין-קראנקה.

ZACHODNIA 59a, tel. 148-95

נעהמט אן פון 2—3 און פון 6—8 אוו.

Dr

S. Kantor

ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט-קראנקהייטען, בעהאנדלונג פון מענער-שוואכע

וואוינט יעצט

Piotrkowska 90, tel. 129-45

נעמט אן פון 8—2 נאכמ. און פון 4—9 אוו., זונטאג און יום-טוב פון 8—2 נאכמ.

Dr. med.

L. SZAROGRODER

choroby wewnętrzne

przeprowadził się na ul. ANDRZEJA Nr. 27

telefon 182-06.

Przyjęcia od 6-8 w.

Dr. med.

Z. LEWINSON

כירורג

פיעטריקאווער 86, טעל. 143-64

האט בעניט די אויפנאהמען

אין ארדינירט פון 3—5 נאכמיטאג.

לעטשניצע-פרייזען. היילונג פון די אדערן.

Dr. med

I. MAJBAUM

Choroby Chirurgiczne

WÓŁCZAŃSKA 36 Tel. 20310

przyjmuje od 2—3 popoł.

w „Lecznicy" Piotrk, 294

od 5—6 po poł.

Dr.

Szymon Grinberg

פילסודסקעגא 55

טעל. 168-58

נעמט אן פון 10 — 12 פרי און פון 4.30 — 6.30 אוועגד.

Dr. med.

Ignacy Grynberg

ספעצ. פאר אינערליכע קראנקהייטן

צעגעלניאנא 17, טעל. 174-15

נעמט אן פון 6 ביז 7 אווגט.

זיכערע הילף און א רפואה!

אהן אפעראציע, אהן א מעסער און אהן בלוט-פערגיסונג פאר קראנקע אויף ברוכען, ביי מענער, פרויען און קינדער, אלערארט קאליקעס פון גוף, הויקערס אהן פים און הענד.

ברוכליידענדע פערלאזט נישט די קראנקהייט, ווייל דער וינקעל-ברוך ווערט גרויס ווי א מענשען-קאפ, און עס פאלט אריין אין דעם בית און דער קראנקער אין א גרויסער סכנה, דורך אנדרייען די קישקעס ווערט ער בראנדיג און שטערבליך. ספעציעלע גומענע ארטאפעדישע הייל-באנדאזשען פון מיין ארטאפעדישע הייל-אנשטאלט היילען שנעל און בעזטיגען; זיכער דעם שהערסטען און פערעלטערסטען ברוך, אויך פאר הויקערס, ליימונגען (ביין-שווינדזוכט) ספעציעלע ארטאפעדישע הייל-גארסעטן און אפאראטען פאר פערקרומטע פים און פלאט-פוס, קינסטליכע שמענע פים און הענד, ווי אויך ספעציעלע ארטאפעדישע באנדאזשען פאר צוריקגעקומענע ברוכען נאך אפעראציע.

אכטונג!

זייט דעם 1-טען אקטאבער 1933 ווערען אלע קראנקע אין מיין ארטאפעדישע הייל-אנשטאלט נור פון מיר פערזענליך בעהאנדעלט / 30-יעהריגע פראקטיק און פולע גאראנטיע ערמעסיגטע פרייזען! עמפפאנגס טעגליך פון 9 פריה ביז 7 אוו.

איינציגע ארטאפעדישע הייל-אנשטאלט

Specialist Dyr. J. RAPAPORT, Ortoped

פון לעמבערג

Łódź, Wólczańska 10, tel. 221-77, front, parter.

מיר נעהמען אויך אן מיטגלידער פון דער קראנקען-קאסע.

ערמעסיגטע פרייזען!

דאנקזאגונג.

היערמיט דריקען מיר אויס אונזער הערצליכען דאנק דעם גרויסען און איינציגען ארטאפעד. ספעציאליסט ה' דיר. י. ראפאפארט אין לאדז, וואלטשאנסקא 10 פאר זיין מיה, פאר זיין וואונדערבארע און ערפאלגרייכע קוראציע צו אונזערע שווערע קראנקען-פעלע האט דיר. י. ר. אינגאנץ וואונדער בעוויזען דערמיט, וואס אהן שום מעסער-אפעראציע האט ער אונז פאלשטענדיג אויסגעהיילט אזוי, אז מיר פיהלען זיך אמבעסטען, פאר וועלכעם מיר בלייבען איהם אייביג דאנקבאר.

(—) (—) ד"ר בערגהאף, ארצט. אהרן מיכאלאוויטש, בלאשקי. יוזעף רידעל, כאיגי. הרב א. קראהן. לעא-פאלד רינדפלייש. העגריך דיליאן, לאדז. י. זילבער-שפיץ, לאדז, פראנציסקאנער 56.

METRO
2 נאַרוטאָוויטשאַ 2

אויפן ערשטן סעאנס קאסטן די פלעצער 54 גר., 85 גר. און 1,09; איבעריגע 3-טע — 85 גר., 2-טע — 1,09, 1-טע — 1,30

הײנט און פאלג. טעג!
Vlasta Burian
אין דער קאָמעדיע א. נ. „REWIZOR" לויט GOGOL
אויסערן פראָגראַם: קלאַנג-צוגאַבע. פּאַספּאַרטוס אונגילטיג.

ADRIA
1 גלוּבנאַ 1

אויפן 1-טן סעאנס קאסטן די פלעצער: 54 גר., 85 גר. און 1,09

קלאַנג-קינאָ
„RAKIETA"
SIENKIEWICZA 40
tel. 141-22.

הײנט און פאלגנדע טעג! מעכטיגער פילם א. נ. הײנט און פאלגנדע טעג!
כ'בין דײַן טרײַ געװעזן
אין די הויפּטראָלן: KAY FRANCIS i RONALD COLMAN
אָנהייב פון די סעאַנסן אין געוועהנליכע טעג 4 אַ זייגער נאָכמיטאָג. שבת, זונטאָג און יום-טוב 12 אַ זייגער בײַטאָג.

קלאַנג-קינאָ-טעאַטער
SZTUKA
סאַפּערניקאַ 16

הײנט און פאלגנדע טעג! גרויסע ליבעס-דראַמע, רעזשי פון S. Van Dycke מיט דער רעוואָלוציאָנס-רעזשי און טענק
דער באָקסער און די דאַמע
פּרעכטיגע אויסשטאַטונג! ענטציקנדע לידלעך! אין די הויפּטראָלן: MAX BAER, PRIMO CARNERA, JACK DEMPSEY i MYRNA LOY
אָנהייב 4 אַ זייגער נאָכמיטאָג, שבת, זונטאָג און יום-טוב 12 אַ זייגער בײַטאָג.

קלאַנג-קינאָ-טעאַטער
PALACE
Piotrkowska 108.

לעצטע טעג!!!
פאַרקלענערטע פּרײַזן
1,09, 1,50 i 2,20 זל.

די פּערל פון דער פּוילישער פילם-פּראָדוקציע
ליבט... האָט גערן... שעצט...
אין די הויפּטראָלן: Loda Halama, Eugenjusz Bodo, Pogorzelska, Znicz, Walter i Sielański
אָנהייב 4 אַ זייגער נאָכמיטאָג

קלאַנג-קינאָ
CZARY

הײנט און פאלגנדע טעג! צום ערשטן מאָל אין פּוילן! אומזיסט קאָנקורענצלאָזער שלאַגער פון סעזאָן! גרעסטע סענסאַציע פון דער וועלט
2 סעריעס — 20 אַקטען, אין איין פּראָגראַם!
„די שטאָדט פון געשפּענסטער"
מעכטיגע סענסאַציאָנעלע קאָוובאָיִשע דראַמע, וואָס שפּילט זיך אָפּ אין די ווילדע פּרעריעס פון אַמעריקע אין די הויפּטראָלן: BUCK JONES, WILLIAM DESMOND i Madge Bellamy.
עמאָציע איבער עמאָציעס! סענסאַציע איבער סענסאַציע! אָנהייב פון די סעאַנסן 4 נאָכמ. שבת און זונטאָג 12 בײַטאָג. אויפן ערשטן סעאַנס זענען די פּרײַזן פון די פּלעצער פון 54 גר.

פרייז פון אַנ׳אָנאָנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאָטי

קליינע אַנאָנסן

פרייז פון אַנ׳אָנאָנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאָטי

10,000 זל. זוך איך אויפן ערשטן נומער היפּאָטעק אויף אַ האַלב הויז, איינקונפט 9000 זל. יעהרליך, קען אויך גאַראַנטירען מיטן דירה-געלר, צוועצוואל צו פערפאַכטען. אָפּערטען אונטער „L. T" מעקלערס געוווּנשען. 1484

יעוואַראַוועו שלאָפצימער אין גוטען צושטאַנד צו פערקויפען. פּאָלודניאָווא 20, 2-טער הויף, רעכטע אָפיצינע, 3. שטאָק, וואוינונג 55.

איך זוך צו קויפען מאַשינדלעך צו רענדער טריקאָ פערשידענע גרויסען, עס קענען זיך אויך מעלדען קוואַליפיצירטע אַרבייטער ווסכאָדניאַ 43 סאַלניק. 1478

צוליב אָפּרייזע צו פערקויפען אַ נייעם שלאָף-צימער ביליג, אַ נייע מעטאַל-שטעקאַ=מאַשין זינגער׳ס אַ צעקעל-מאַשין דורקאָפּ, 2 פּאָר׳ס שטיק-מאַשינען איזענבערג נאַוואָמיעסקאַ 26 פראָנט 2-טען שטאָק. 1489

איך לערן אויס אַרבייטען פערשידענע הענטשקעס אין פערלויף פון 4 וואָכען פאַר איין מעסיגען פרייז. קענען גאַראַנטירט, צו ערפאַהרען לעגיאָנאָוו פריהער (זיעלאָנאַ) נומער 12 וו. 46.
1493

אַ סאָלידער מענש מיט 2000 זל. וויל צו געהן אַלס שותף צו אַ געשעפט. אָפּערטען אין אדמינ. „פאָלקסבלאַט" פאַר „G".
1464

אַ דריי פאַכיגער קאָנסערוואַטאָר איז צו פערקויפען ביי גראָסמאַן לעשנאָ 40.
1468

איך זוך אַ שותף צו אַ גוט איינגעפיהרט געשעפט מיט אַ קאַפּיטאַל פון 5000 זל. ערפאַהרען לימאַנאָווסקיעגאָ 25 וו. 46
1463

Zagubiony został kwit kaucyjny za Nr. 58218 z elektrowni Łódzkej na 15 zł. dnia 30 września 1929 r. na imię Jakób Rozenkranc, Łódź Zowadzka 20. 1462

Patefon z 60 płytami skrzynkowy, mahoniowy w dobrym stanie, okazyjnie do sprzedania za 160 złotych. Telefonować 148 11.

שייטלען! די פריזיערקע וואָלבסאָקאַ 19, קעמט שייטלען ערשטקלאַסיג צו 30 גראָשען. 1417

אַ ג. לאַנגיעהריגער מאַגיסטראַט-בעאַמטער ווערט אַנגעמען וועלכע ס׳איז בעשעפטיגונג פאַר אַ קליינע בעלוינונג. אָפּערטען אין „נ. פאָלקסבלאַט" פאַר „איז". 1447

זינגערס אַנ׳אויבערלאָק געלעגענהייטליך וויל איך קויפען. צו ערפאַהרען נאַוואָמיעסקאַ 3 געוועלב 14. 1449

אַ פריילין זוכט אַ פערזאָן וואָס האָט אַ סערטיפיקאַט קיין פאַלעסטינאַ און זאָל מיך קענען מיטנעמען, בעדינגונגען זעהר גינסטיגע, אָפּערטען אין אדמינ. אונטער „סערטיפיקאַט". 1469

אַנ׳אינטעליגענטער פאַכמאַן זוכט אַ זשאַנדצערײַ פון אַ הויז רעפערענצען די בעסטע. אָפּערטען אין אדמינ. אונטער „זשאַנדצע". 1459

קוואַליפיצירטע לעהרערס ערטיילען פּויליש, פראַנצויזיש, יודיש, העברעאיש, דייטש, עספּעראַנטאָ, ענגליש, רוסיש, לאַטייניש, בוכהאַלטעריע, מאַטעמאַטיק, פּאָליטישע עקאָנאָמיע און פערשידענע וויסענשאַפטען. שיף, יאַקובאַ 12. 1448

צוליבן קריזיס נעהמט אָן אַנ׳ערשטקלאַסיגער דאַמען-שניידער בעשטעלט פּאַלטאָס און קאָסטיומען צו די ביליגסטע פרייזען, ערשטקלאַסיגע אויספיהרונג, שולץ ווסכאָדניאַ 49. 1475

שדכנים, וואָס פערקעהרען אין בעסערע הייזער ווערען געזוכט, צו ערפאַהרען שרודמיעסקאַ 5, וו. 2. 1474

אַ קוואַליפיצירטער הענטשקע-מאַכער זוכט אַ שטעל צו אַרבייטען, צו ערפאַהרען אין אדמינ. 1487

ס׳ווערט געברויכט אַ געזעלען פון דאַמען-בעשטעלט ביי גורט פּאָמאָרסקאַ 25. 1485

ס׳ווערען געזוכט העמדער און קראַגען און לעכער-נייהער, צו ערפאַהרען ציגעל-גאַס 25 אין הויף, רעכטע אָפיצינע, ערשטער איינגאַנג 1 שטאָק. צו בעזוכען זונטאָג, מאָנטאָג, דינסטאָג פון 2 ביז 4 נאָכמיטאָג. 1479

אַנ׳אויבערמאַשינער מיט אַ לערן-יונגעל ווערען געזוכט צו 1-טער סאָרט מענער-מאַגאַזין ביי ראַפּאַך, זאַוואַדזקאַ 38

פערשידענעס

Radjo aparat, 4 lampowy do siec Elektr. w nowym stanie okazyjnie do sprzedania. Wiadom. Pomorska 11 m. 12. w podw. pop. ofi. 1 piętro 1487

נייטיג אַ פעהיגע צושניידערין צו קינדער-קאָנפעקציע

שערצען, קליידלעך, אויבראָנקעס, פּאַיאַשיקעס. צו מעלדען זיך שבת ביינאַכט און זונטאָג אַ גאַנצען טאָג נאַוואָמיעסקאַ גאַס 3, וו. 56 ביי מ. ח. בערנשטיין.

געלעגענהייטליך צוליב אָבריזע צו פערקויפען אַ האַלב הויז אין צענטרום, איינקונפט פון האַלבען הויז צירקאַ 9000 זל. יעהרליך פאַר 45 טויזענד זל. עווענטועל אַ $1/4$ לויט׳ן פרייז. ריין פון שולדען, אָפּערטען אין אדמ. אונטער „M. M." מעקלערס געוווּנשען. 1484

אַזוי ווי מ׳האָט מיר אויסגענאַרט וועקסלען אויף אַ גרויסע סומע מיט מיין אונטערשריפט מ. קאַפּלאַן, פּאַביאַניץ, מאַדאַנאַ 8. ערקלער איך, אַז איך וועל די וועקסלען נישט צאָהלען, די וועקסלען ערקלער איך פאַר אונגילטיג. 1445

אַ יונג מיידעל פון דער פּראָווינץ זוכט בעשעפטיגונג ביי וואָס עס זאָל נישט זיין, פאַר אַ קליינעם געהאַלט. אָפּערטען אין אַדמיניסטראַציע פון דער צייטונג אונטער „פּראָווינץ".

אָפּצוגעבען אַנ׳אָרט צו שלאָפען פאַר 2 יונגעלייט ביי אַנ׳אינטעליגענטע פאַמיליע 11 ליסטאָפּאַד 16 וו. 22. 1486

צו פערמיטען 2 צימער און קיך, 3 צימער און קיך, 4 צימער און קיך מיט אַלע בעקוועמליכקייטען פראָנט 1 שטאָק, אויף בושעוושינער 11, צו ערפאַהרען ביים ווירט. 1495

אַ צימער אויף אַ פּראָצאָווניע אָדער צו שלאָפען ביי אַ בעסערע פאַמיליע אָפּצוגעבען, צו ערפאַהרען נאַוואָמיעסקאַ 5 געוועלב 9 אין טויער. 1491

נאָכטלעגער מיט אַלע בעקוועמליכקייטען, ווי אויך אויפ׳ן חודש מיט אַ בעזונדערן איינגאַנג. צו ערפאַהרען פּאָלודניאָווע 12, פראָנט, 1 שט. וו. 18.

צו פערדינגען אַ שטוב געאייגנעט אויף אַ שניידער-ווערקשטעל, אָדער פאַר אַ ניימאַרין אין צענטרום פון שטאָט, ביליג דירה-געלד. אָגראָדאָוואַ 1 ביי לייזעראָוויטש.

פרייע פּאָסטענס

עס ווערט געזוכט אַ קריטש-נייערין ספּעציעל צו גאַרדינען. דער אדרעס אין אדמינ. 1461

עס איז נויטיג אַ בחור וועלכער איז בעקאַנט אין דער גאַלאַנטעריע-בראַנזשע מיט גוטע רעפערענצען, מעלדען צו רענאָמע נאַוואָמיעסקאַ 5. 1458

עס ווערט געזוכט אַ יונגעל אין אַ געשעפט איילן אָפּערטען אונטער A.B.C. 1455

ס׳ווערט געזוכט אַ לערן-יונגעל פון אַנשטענדיגע עלטערן ביי דאַמענשניידער קעניגסבערג, נאַרוטאָוויטשאַ 5. 1475

עס ווערט געברויכט אַ מעדעל צו נייהען מענער-ווּעש 11 ליסטאָפּאַד 14 וו. 63 רעכטע אָפיצינע. 1492

ראַקאַלען

לאָזשי ביי אַ בעסערער פאַמיליע קענען בעקומען 2 אַנשטענדיגע יונגעלייט אויף מאָנאַטליך, בזשעזשינער 13 וו. 46.

אָפּצוגעבען אַ וואוינונג פאַר איינציגע מעדלעך צום שלאָפען אָדער אויף אַ פּראָצאָווניע 11 ליסטאָפּאַד 53 וו. 9.
1452

אַ פראָנט וואוינונג באַלקאָנאָווע פון 3 צימער און קיך מיט אַלע בעקוועמליכקייטען צו פערמיטען אויף קילינסקיעגאָ 21 פראָנט 2 שטאָק. צו ערפאַהרען אויפ׳ן אָרט ביים וועכטער. 1451

איין בעקוועם אָרט צו שלאָפען פאַר 1 אָדער 2 אַנשטענדיגע יונגעלייט בזשעזשינער 15 וואוינונג 31. 1472

צו פערדינגען 2 גרויסע קעלערס ביליג דירה-געלד אָהן אָפּטרעט-געלד אַלטשטאָט 1. ערפאַהרען אין שענק. 1466

אַ פריילין וואָס געהט אַוועק צו אַרבייט זוכט זיך איינצודינגען ביי אַ פרוי וואָס וואוינט אַליין עווענטועל ביי אַ פאַמיליע אָהנע קינדער אָפּערטען אין רעדאַקציע פאַר M. G. 1460

אַ גרויס געוועלב אין אַ בעלעבטען פּונקט שעראַדזקאַ 5 עק פּיעטריקאָווער גלייך צו פערמיטען ביים ווירט פּיעטריקאָווער 294. 1442

אַנ׳ענצעל צימער מיט אַ בעזונדערן איינגאַנג צו שלאָפען צו פערמיטען ביי ווענדעל, ווסכאָדניאַ 19.

אָוועקצוגעבען אַ געוועלב אויף לאָדעס און וואַסער 45 זל. אַ קוואַרטאַל אויך אַ קאָנסערוואַטאָר צו לאָדעס צו פערקויפען ביי בערמאַן, שרודמיעסקאַ 76.
1490

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg. Redaktor odpowiedzialny Ch. Kaufman
Czcionkami i druk. „Najer Folksblat". Piotrkowska 21.

פאר אונזערע קינדער

וועכענטליכע ביילאגע פון „נייעם פאלקסבלאט"

נאך פסח

פון שלום עליכם

איך גיי מיט איינק און געוויינט, און ווייניל איינך, ווילט, אז קיינער און נישט געווען אזוי צו־פרידען מיטן וואַרעמען ליכטיגען נאָך־פסח, ווי איך, פייסי דעם חזנ׳ס יונגעל, מאָטל, און דעם שכנ׳ס קעלבעל, וואָס מען רופט דאָס מעני.

ביידע גלייך האָבען מיר דערפיהלט די ערש־טע שטראַהלען פון דער וואַרעמער זון אין דעם ערשטען וואַרעמען נאָך־פסח׳דיגען טאָג. ביידע גלייך האָבען מיר דערשמעקט דעם ריח פונ׳ם ערשטען גריבעם גרעזעלע, וואָס קריכט, שפּראָצט אַרויס פון דער באָר וואָס אָנגערעקטער ע״ד. און ביידע גלייך זענען מיר אַרויסגעקראָכען פון דעם פינסטערן ענג שאַפּט מקבל־פּנ׳ם צו זיין דעם ערשטען זוניגען ליכ־טיגען פריהלינגס־מאָרגען. איך, פייסי דעם חזנ׳ס יונגעל, מאָטל, בין אַרויס פון אַ קאַלטען נאַס־ליכען קעלער, און מעני, דעם שכנ׳ס קעלבעל, האָט מען אַרויסגעלאָזען פון אַ קליין פינסטער שטעלכל, וואָס ווינטער בלאָזט אַריין אַהין דער שניי און זומער שמייסט אַריין דער רעגען.

אַרויסגעכאַפּט זיך אויף גאָטס ליכטיגער וועלט, האָבען מיר ביידע, איך און מעני, זיך גענומען אויסדריקען אונזער צופריהעדנהייט. איך, פייסי דעם חזנ׳ס יונגעל האָב אויפגעהויבען ביידע הענד אַרויף, אויפגעעפענט דאָס מויל און אַריינגעצויגען אין זיך די פרישע וואַרעמע לופט אזוי פיל, אזוי פיל, וויפיל איך האָב געקאָנט. און מעני דעם שכנ׳ס קעלבעל האָט קודם אַריינגעשטעקט די שוואַרצע נאַסע מאָרדע אין מיסט אַריין, אַ שאַר געטון מיטן פאָדערשטען פיסעל די ערד און דאַן זיך אַמאָל דריי, פערריסען דעם עק, אויפגעשפּרונגען באַכ־הים אויף אַלע פיר און אַרויסגעלאָזט אַ טומפּיגען „מעי"!

א בריוועל פון א קינד

וועמסהער אנקעל ברוך!
אליב מיין בריף און איך געפעלען,
דאַלט איהר עס אין צייטונג אַריינשטעלען.
איך בין אַ מיידעלע פון ניין יאָהר,
מיין געדאַנק איז קלאָר,
מיין נאָמען איז רוטה,
און איך בין פול מיט מוטה,
אויף אַלעם האָב איך אַ שאַרפען בליק,
דעריבער האָב איך בעשלאָסען
צו אייך צו שרייבען,
און אזוי מוז דאָס בלייבען.
עס איז גאָר נישט ווייט,
עס וועט קומען די צייט,
ווען איך וועל ווערען גרעסער
וועט פאַר מיר זיין בעסער,
ווייל איך שולע גיה אַיך גוט
איך לערען מיט מוטה,
און שרייב גוט יודיש.

ווי אזוי א קלוגער האט געראטעוועט א גאנץ לאנד

לויט אויסצוגען פון מדרש · פון אפרים גאלדבערג

אין אַ לאַנד איז די רעגירונג אַמאָל שטאַרק פערפאַרימט געוואָרען איבער די אומגעהויערע גרויסע אויסגאַבען, וואָס זי האָט געמאַכט, כדי צו פערשענערען דאָס לאַנד, מיט לוקסוס־געביידעס, און גרויסאַרטיגע בנינים, פון וועלכע איהר מלוכה אוצר איז בעדייטענד אויסגעשעפּט געוואָרען.

די גרויסע שטייערען, וואָס זענען אויפגעמאָהנט געוואָרען פונ׳ם פאָלק האָבען אויך נישט געהאָלפען פערלייכטערען דעם קריזיס און אַרויסהעלפען די רעגירונג פון איהרע היבטע־שטעליגע חובות.

די מלוכה־בענק האָבען געהאַלטען ביים גע־שלאָסען ווערען, ווייל דער גרונט־קאַפּיטאַל האָט זיך איינגעגאַנצען געענדיגט.

די אויבערהערשאַפט פונ׳ם לאַנד האָט זיך געפונען אין אַ זעהר פערצווייפעלטער לאַגע, און ס׳איז נישט געווען קיין אויסוועג צו לעזען די געלד־פראַגע.

פלוצים האָט זיך בעוויזען אַ קלוגער מענש, וועלכער האָט אין אַ ווינקעל פון אַן אַלטען פער־לאָזטען פאַלאַץ, בעמערקט שטעהען פערקלאָגמערט אַ גרויסע פאַס, וועלכע איז פערבאָרגען געווען פון יעדענס אויג און קיינער האָט נישט געוואוסט, וואָס אין דער געהיימנישפולער פאַס געפינט זיך.

דער געוואַגטער קלוגער מאַן האָט גענומען אַפּרוימען דאָס פערלאָזטע אָרט און אויסקלאַמערען דאָס פאַס, האָט ער געפונען אַן אומשאַצבאַרען אוצר פון דימענטען און בריליאַנטען און ער האָט אַלץ צוגעשטעלט דער פערפאַרימטער רעגירונג, מיט וועל־כען ס׳איז געלונגען געוואָרען דער פינאַנציעלער קריזיס.

אזוי — איז די צייטען פון פאַר שלמה המלך, איז דאָס פאָלק בעדייטענד גייסטיג אָרים געוואָרען, ס׳האָט זיך נישט געפונען צווישען פאָלק די בויי־טיגע צאָהל געלערנטע מענשען, וועלכע זאָלען זיין פעהיג צו בעלערנען די וועלט מיט וויסענשאַפט.

דעמאָלט האָט זיך בעוויזען דער קלוגער שלמה, וועלכער האָט זיך אויסגעצייכענט מיט זיין טיפער חכמה צו אָנגערופען ווערען: דער קלוגסטער פון אַלע מענשען (החכם מכל אדם), און האָט פער־פאַסט זייבע דריי פעראייביגטע ביכער: שיר השירים, משלי און קהלת, וועלכע בלייבען דער אויסדרוק פון דריי פעריאָדען פונ׳ם מענשענס לעבען.

די יוגענד איז דורכאויס אַ ראָמאַנטישער גע־דאַנג, דער שיר השירים פון דער בליהענדער יוּ־גענד, די מיטעלע יאָהרען, זענען די ערנסטע לעב־בענס פראַבלעמען פון משלי: און דער לעצטער בי־לאַנס (חשבון הנפש) פונ׳ם מענשענס לעבען, ווער׳ט אויסגעדריקט און איינגעפאַסט אין דעם ספר קהלת, ווי דער מענש האָט אַלץ אויסגעפרובירט און אי־בערגעלעבט און איז ענדליך געקומען צום ריכטיגען בעוואוסטזיין, אז אַלץ איז נאַריש און גרוידלאָז (הבל הבלים).

און די אַלע דריי דערמאָהנטע ביכער זענען געבליבען אויף אייביג דער סימבאָל פון „חכמה און וויסענשאַפט" פאַר אַלע מענשען פון דער גאַנ־צער וועלט.

דער רב, דער שמש און דער פעלץ

אַ כעלמער גביר איז זיך געקומען קלאָגען פאַרן רב אויפ׳ן שמש, אז ער טראָגט אזא פעלץ ווי ער, און ס׳איז פאַר איהם נישט לכבוד.

האָט דער כעלמער רב געטראַכט דריי טעג און דריי נעכט, און צום סוף האָט ער דערטראַכט, אז דער שמש מוז דעם פעלץ טראָגען, ווייל ס׳איז ווינטער און ס׳איז קאַלט, אָבער אז דער שמש טראָגט דעם פעלץ פערלירט ער דאָך דעם דרך־ארץ פאַרן גביר, ער טראָגט אַ פעלץ און דער גביר טראָגט אויך אַ פעלץ, וואו־דען איז דער יושר? דאַרף מען דעם פעלץ צונעהמען ביים שמש; וואָס זשע וועט זיין? וועט ער דאָך נישט קענען געהען אויפוועקען די בעלי־בתים, ווייל ס׳איז ווינטער, און ווינטער איז דאָך קאַלט און אז ער, דער שמש, וועט נישט אויפוועקען די בעלי־בתים, וועט קיין מנין נישט זיין, און אז ס׳וועט קיין מנין נישט זיין, וועט מען קיין תהלים נישט קענען זאָגען, און אז מען וועט קיין תהלים נישט זאָגען, וועלען חיי־טער קליינע קינדער שטאַרבען.

גו, אדרבא, קינדער, זאָגט וואָס פאַר אַן עצה דער כעלמער רב האָט אויסגעפונען? איהר וועט נישט טרעפען, ווייל ווען די כעלמער זענען קלוג, איז דער רבי נאָך קליגער.... דער רב האָט גע־שיקט רופען דעם שמש און איהם פערזאָגט: איבער־קעהרען דעם פעלץ אויף דער לינקער זייט, אז איהם וועט זיין וואַרעם, און דער גביר וועט נישט זיין ברוגז.....

א קעלבעל

שפּרינגט אַ קעלבעל אום אין פעלד —
אוי, ווי פריילעך אויף דער וועלט !
און די מאַמע פונדערווייט
ליגט אַ רוהיגע און קייט.

קייט און קייט אַזוי און טראַכט:
„אוי, האָב איך אַ קאַלב — אַ פּראַכט !
מאַקע, אַ געוואונט אויף איהר,
איינגעגעבען זיך און מיר..."

פרר... פון וועלדעל פליגט און פריי
פליהט אַ פייגעלע פאַרביי.
— מאַמע! זעה נאָר, מאַ—מע, זעה !
מע... אַוועקגעפלויגען, מע...

האָפּ! פערריסען הויך דעם עק,
לאָזט דאָס קעלבעל זיך אַוועק...
און די מאַמע פונדערווייט
קוקט און טראַכט, און טראַכט און קייט:

„זיבען וואָכען מיט אַ האַלב —
קיין עין הרע, סאַר אַ קאַלב !
יאָגט זיך, שפּרינגט און רוהט נישט אייך,
אַי, וועט דאָס אַ בהמה זיין!

דער האהן

קוקאַריקו, האָן !
וואָס זשע ווילסטו טאָן ?
— כ׳וויל און הויך גיין,
קאָן איך נישט — אַליין !

קוקאַריקו, האָן !
וואָס זשע זאָגסטו אָן ?
— כ׳זינג עס, יונגע לייט, —
אויפשטיין איז שוין צייט.

וואָס זשע שרייסטו האָן ?
ס׳טוט דיר ווי אַ צאָהן ?
שאָקעלט האָן מיט באָרד :
ניין, אויף יעהרען־וואָרט !

וואָס זשע בינטו רויט ?
ווילסטו אַ ביסען ברויט ?
קוקאַריקו תם.
וואָס איז רויט דיין קאַם ?

ווערט אין כעס דער האָן,
ווייסט נישט, וואָס צו טון,
פליהט ער, ציהט ער אָפּ...
— דרייט מיר נישט מיין קאָפּ !

שאול וואהל

דער יודישער קעניג פון פוילען

פון א. וו. בידערמאַן

— 7. —

ר׳ שאול האָט אַלעמען, אויסער די קעניגליכע בעאַמטע געהייסען פונאַנדערגעהען, און די פערבלי־בענע האָט ער געהייסען פיהרען זיך אין קעניגליכען פאַלאַץ.

— פיהרט מיך אין קעניגליכען פאַלאַץ, איך זאָל שוין איבערגעהמען די מלוכה.

— איבערנעהמען די מלוכה?... — האָבען די שלאַכטשיצעס געפרעגט, — דו מוזט דאָך פריהער גיין מיט אונז אין קאַשציאָל, געקרוינט צו ווערען...

ר׳ שאול האָט גוט געוואוסט די געזעצען פון לאַנד און ער האָט אויך געוואוסט אַז ווי באַלד מען האָט איהם דערוויילט איז ער געוואָרען קעניג, און האָט דאָס רעכט צו בעפעהלען... ער האָט זיך אויפ־געשטעלט און דערקלערט :

— די קרוינונג וועט פאָרקומען מאָרגען!...

פיהרט מיך איצט אין פאַלאַץ!

עטליכע פריצים, די נאָהענטע הויף־בעאַמטע, האָבען איהם אַ הויב געטון און אַוועקגעטראָגען אויף די הענט צום קעניגליכען פאַלאַץ; און ווען ר׳ שאול וואָהל האָט איבערגעטראָטען די שוועל פון קעניגליכען פאַלאַץ, האָט זיך צווישען די שלאַכ־טשיצעס אָנגעהויבען אַ טומעל:

— וואָס טוט מען?...

— דער יוד מיינט עס ערנסט...

— אַ יוד, דער קעניג פון פוילען?...

די בישאָפען האָבען זיך אויסגעהערט און גע־שוויגען :

— וואָס האָבען מיר איינגעבראָקט, מאָרגען וועלען גע־זאָגט ?...

— יאָ, — האָבען די שלאַכטשיצעס צוגעגע־בען, — איהר האָט רעכט, אָבער וואָס טוט מען איצט ?...

— וואַרטען ביז מאָרגען... צו דער קרוינונג... ער מוז גיין אין קאַשציאָל... קניהען און קושען דעם צלם פון דער הייליגער מאַריאַ...

ר׳ שאול וואָהל האָט געפיהלט אַלץ, וואָס עס טוט זיך אַרום איהם. און געבעטען גאָט אַז ער זאָל איהם געבען גענוג כח דורכצופיהרען זיין שליחות...

ווען ער איז אַלט בייער קעניג פון פוילען, אַריינגעקומען אינ׳ם זאַל וואו די קרוין איז געלע־גען האָט ער זיך גלייך אַוועקגעזעצט אויף דעם קע־ניגליכען שטוהל און בעפוילען מען זאָל איהם דער־לאַנגען די קרוין...

ער האָט אָנגעטון די קרוין, זיך אויפגעשטעלט און געזאָגט :

— איצט בין איך אייער קעניג און איך האָף צו גאָט אַז ער וועט מיר העלפען פיהרען די מדינה מיט יושר און ערליכקייט... איך בעט אַלעמען צו פערלאָזען מיך ביז מאָרגען... ביז דער פייערליכער קרוינונג... זאָל בלייבען בלויז דער מיניסטער!...

אַלע האָבען זיך פערנויגט פאַר שאולן און זער־נען אַוועקגעגאַנגען.

— איך וויל נאָך היינט טון עפּעס אַנ׳אַרבייט פאַר פוילען — האָט ר׳ שאול געזאָגט צום מיניס־טער, — ווייז מיר אַלע נאָך נישט אונטערגעשריבענע געזעצען.

דער מיניסטער האָט איהם דערלאַנגט דעם פאַק מיט די נאָך נישט אונטערגעשריבענע געזעצען.

— קאָנסט גיין — האָט ער געזאָגט צום מי־ניסטער — מאָרגען, פאַר דער קרוינונג קום צו מיר אין הויז...

דער מיניסטער האָט זיך פערנויגט און איז אַרויסגעגאַנגען.

ר׳ שאול האָט זיך פערמאַכט אין קעניגליכען צימער און אָנגעהויבען איבערצוקוקען די נאָך נישט אונטערגעשריבענע געזעצען פאַרן לאַנד. ער האָט זיי אַלע אונטערגעשריבען און ווען ער איז געקומען צום געזעץ אַז מען זאָל קאָנען צונעהמען ביי די יודען זייער פערמעגען האָט ער אַלץ פערשטראָכען און אונ־טען צוגעשריבען אַז אַזאַ געזעץ וואָלט געווען זעהר מקאום פאַר דער מדינה פוילען, דערום האָט ער איהם אויסגעשטראָכען, און ער, שאול וואָהל, דער קעניג פון פוילען, בעפעהלט אַז אַזאַ געזעץ זאָל אין פוי־לען קיינמאָל נישט דורכגעפיהרט ווערען...

ער האָט זיך אונטערגעחתמעט, „שאול וואָהל (קעניג פון פוילען)" און אַרויפגעלייגט דעם קעניג־ליכען חותם.

* * *

אַ ווײַלע איז ער געבליבען זיצען פערטראַכט, האָט נישט געוואוסט וואָס צו טון, נאָכדעם האָט ער זיך אויפגעשטעלט, אויסגעטון די קרוין, זי אוועק־געלייגט אויף דעם קעניגליכען שטוהל, און שטיל, דורך אַ הינטערשטער טיר איז ער אַרויס פון קעניג־ליכען פאַלאַץ און צוריקגעגאַנגען צו זיך אין הויז.

ווען ער האָט איבערגעטראָטען די שוועל פון זיין הויז איז איהם דבורהלע זיין ווייב, אַנטקעגען געלאָ־פען, האָט איהם דערלאַנגט אַ צעטעלע און געזאָגט:

— אַ שאָר, שאול וואָס דו ביזט נישט פריהער געקומען... ביז ערשט נישט לאַנג האָט אויף דיר געוואַרט אַ יוד, ר׳ אַלי, געזאָגט אז דו קענסט איהם... ער איז אלי דער קעסעל־הייצער...

— אלי... דער קעסעל־הייצער?...

— יאָ, ער האָט געפונען, האָט ער געזאָגט, אָט דאָס צעטעלע, וואָס דו האָסט אַמאָל פערלוירען אויף דער שיף און ער האָט געמיינט אַז עס איז פאַר דיר איצט וויכטיג...

ר׳ שאול איז געבליבען שטיין אַנ׳איבערראַשטער און דבורהלע נישט בעמערקענדיג האָט ווייטער גערעדט :

— אַ מאָדנער יוד, אָט דער ר׳ אלי, דער קע־סעל־הייצער... גערעדט גאָר אומפערשטענדליכע ווער־טער... „זאָגט ר׳ שאולן אַז דאָן איז נישט וויכטיג ווען לובלין פונקט ווי היינט איז שוין נישט וויכטיג מעהר וואַרשע... אָבער לובלין בעטיגט זיך אין אַ בייער שוהל"...

ר׳ שאול, האָט דאָס שטיקעל פאַפּיר געבראַכט אין האַנט.. ער האָט זיין ווייב איבערגעבעטען געזאָגט איהר אַז ער וועט באַלד צוריקקומען און שוין אַרייב־געגאַנגען צו זיך אין צימער.

ער האָט גיך אָנגעצונדען דעם בליץ־לאָמפּ און אויפגעוויקעלט דאָס צעטעלע... אַ לאַנגע צייט האָט זיך ר׳ שאול געווישט די אויגען, געמיינט אַז די ראיה נאַרט איהם...

דאָס צעטעלע איז געווען דאָס זעלבע וואָס זיין פאָטער האָט איהם געגעבען, ווען ער האָט פערלאָזט די שטאָט פאַדואַ, אין איטאַליען, דאָס איז געווען דער אַדרעס צום ראש־הישיבה אין לובלין... ער האָט דערקענט זיין פאָטערס האַנדשריפט...

— ווער זשע איז ר׳ אלי? — האָט ער גע־טראַכט — ר׳ אלי דער קעסעל־הייצער?... — —

— — — — — — — — — —

ר׳ שאול האָט זיך גלייך אַוועקגעזעצט און אַ געשריבען אַ בריף צום ערשטען מיניסטער, וואו ער דאַנקט איהם זעהר פאַרן גרויסען כבוד וואָס מען האָט איהם צוגעטיילט, אָבער ליידער, קאָן ער, אַלס יוד, נישט אָננעהמען צו זיין דער קעניג פון פוילען...

ער האָט זיך אונטערגעשריבען: „דער געוועזע־נער קעניג פון פוילען פאַר איין נאַכט, שאול וואָהל".

אידער ער האָט דעם בריף אַוועקגעשיקט צום מיניסטער האָט ער איהם פאַרגעלייענט הויך פאַר זיין פאַמיליע, און האָט געזאָגט :

— עס וועט׳ס שפּעט, לאָמיר זיך פאַקען, מיר ציהען זיך אַרויס קיין לובלין, ווייל איך וויל דאָרט אויפשטעלען אַ בייע שוהל... (סוף).

נייער פאָלקסבלאַט

דאָס לאָדזער לעבן

נייער פאָלקסבלאַט

פאַבאַר-פּלאַן פון 1913, 1912 און 1911 קאַט. B

וואָס זענען אַנערקענט געוואָרן פאַר צייטווייליג נישט פעהיג צו מיליטער-דינסט, אין מאַי און יוני 1933

(2) נעכטען האָט דער לאָדזער שטאָטישער סטאַ־ראָסטע, ה׳ פּאַראַבינסקי אונטער׳געשריבען דעם פּלאַן פון פאַבאַר 1913 און פון די יאָהרגענג 1912 און 1911 קאַט. „ב״, וואָס זענען אַנערקענט געוואָרען פאַר צייטווייליג נישט פעהיג צו מיליטער־דינסט, אין מאַי און יוני 1933, און פון די עלטערע יאָהרגענג פון 1884 ביז 1912 איינשליסליך, וועלכע האָבען זיך לעצט עתה נישט צוגעשטעלט פאַר א פאַבאַר־קאָמיסיע, און האָבען נישט רעגולירט זייער מיליטער־פליכט, ווי אויך די פרייווילליגע, וואָס זענען געבוירען געוואָרען אין 1914, 1915 און 1916.

דער פּלאַן פון שטעלען זיך איז אַזאַ:

פאַר דער פאַבאַר-קאָמיסיע 1

(פּעטריקאָווער 89) דאַרפען זיך שטעלען:

דעם 2. מאַי — די מענער וואָס זענען געבוירען געוואָרען אין יאָהר 1913, וועלכע וואוינען אויפ׳ן שטח פון 2. קאָמיסאַריאַט, מיט די אָנפאַנגס־אותיות:

A, B, C, D, E, F, G, H, Ch, I, K

דעם 4 מאַי —

J, L, Ł, M, N, O, P, R, S, Sch

דעם 5 מאַי —

Sz, T, U, W, Y, Z, Ź, Ż

פון 3 קאָמיסאַריאַט—דעם 5 מאַי — C און A

דעם 7 מאַי — B און E.

דעם 8 מאַי — D און F.

דעם 9 מאַי G.

דעם 11 מאַי — H, Ch, I, J, Ł

דעם 12 מאַי — פון K ביז Ko.

דעם 14 מאַי — פון Kr ביז סוף K און L.

דעם 15 מאַי — M און N.

דעם 16 מאַי — O און P.

דעם 17 מאַי — R און T

דעם 18 מאַי — S און Sz

דעם 19 מאַי — Sch Ś, U, W, Y

דעם 22 מאַי — Z, Ż, Ź

פון 5 קאָמיסאַריאַט:

דעם 22 מאַי — A

דעם 23 מאַי — B

דעם 24 מאַי — C, D, E

דעם 25 מאַי — F, H, Ch, I

דעם 26 מאַי — G

דעם 28 מאַי — J, L

דעם 29 מאַי — K

דעם 30 מאַי — Ł, M, N, O

דעם 1 יוני — P, Sz,

דעם 2 יוני — R, S, Sch, Ś.

דעם 4 יוני — T, U, W, Y,

דעם 5 יוני — Z, Ż, Ź,

פונ׳ם 8 קאָמיסאַריאַט. ד. 5 יוני A,B,C,D,

דעם 6 יוני — E, F, G, H ,Ch, I, J, L,

דעם 7 יוני — K, Ł, N, O,

דעם 8 יוני — M, P, R, Sz,

דעם 9 יוני — S, Sch, S, T, U ,W ,Y

דעם 11 יוני Z, Ż, Ż,

פון 9 קאָמיסאַריאַט, דעם 11 יוני —

A, B, D, E, F, G.

דעם 12 יוני

H, Ch, I, J, K, L, Ł, M, N, O,

דעם 13 יוני —

P, R, S, Sch, Sz, Ś, T, U, W, Y, Z, Ż, Ż,

פונ׳ם 11 קאָמיסאַריאַט, דעם 14 יוני —

A, B, C, D, E, F, G,

דעם 15 יוני — H, Ch, I, J, K, L, Ł,

דעם 16 יוני —

M, N, O, P, R, Sch, Sz, Ś

דעם 18 יוני —

S, T, U, W, Z, Ż, Ź,

דעם 19 יוני וועלען זיך דאַרפען שטעלען די פאַבאַראָוצעס פון יאָהרגאַנג 1913, וואָס וואוינען אויפ׳ן שטח פון 2, 3, 5, 8, 9 און 11 קאָמיסאַריאַטען, וועלכע האָבען מחמת א קראַנקהייט אָדער אַנדערע וויכטיגע סיבות זיך נישט געקאָנט שטעלען אין די אויבענאַנגעוויזענע טערמינען.

דעם 20 און 21 יוני דאַרפען זיך שטעלען אַלע מענער, וואָס זענען געבוירען געוואָרען אין די יאָהרען 1924, 1915 און 1916, וואָס וואוינען אויפ׳ן שטח פון 2, 3, 5, 8, 9 און 11 קאָמיסאַריאַטען, וועלכע ווילען אַריין אין די מיליטער רייהען אַלס פרייוויליגע.

דעם צושטעלונגס־פּלאַן פון די פאַבאַר־קאָמיסיעס 2 און 3, ווי אויך אַנדערע פּרטים, וועלען מיר געבען אין די ווייטערדיגע נומערן.

פּלענאַרע זיצונג פון דער האַנדעלס-קאַמער

נעכטען איז פאָרגעקומען די פּלענאַרע זיצונג פון דער האַנדעלס־קאַמער. די זיצונג איז פאָרגעקומען אונטערן פאָרזיץ פון פּרעזעס גייער, נאָכ־דעם ווי ס׳איז אָנגענומען געוואָרען דער פּראָ־טאָקאָל פון דער זיצונג און ס׳זענען אויסגעהערט געוואָרען די קאָמוניקאַטען פון פּרעזידיום, האָט גענומען א וואָרט ראַטמאַן כאַרי, וועלכער האָט בעריהרט פערשידענע פראַגען, וואָס זענען נוגע די קליינהענדלער. קודם כל האָט ראַטמ. כאַרי בע־ריהרט די פראַגע פון אַרבייטס־פאָנד, וועלכער האָט פאַר א ציל צו געבען אַרבייט אָדער אונטערשטי־צונג. דערווייל האָט די לאָדזער אָנפיהרונג אַזוי־אינטערפּרעטירט דאָס געזעץ, אַז אונטערשטיצונג בעקומען נאָר געוועזענע אַרבייטער, דאַגעגען רוי־אינירטע האַנדווערקער און קליינהענדלער זענען פון דער דאָזיגער שטיצע אויסגעשלאָסען. דער רעדנער בעט, אַז די האַנדעלס־קאַמער זאָל זיך מיט דעם ענין בעשעפטיגען.

ווייטער האָט ראַטמ. כאַרי בעריהרט די פראַגע פון די סטראַגאַנעס. דער רעדנער דערצעהלט, אַז די, וועלכע האָבען ביז איצט געהאַנדעלט ווערט אָפּגענומען די מעגליכקייט צו האַנדלען און אויף זייער אָרט ווערען אַוועקגעשטעלט פּריווילעגירטע מענשען, אויך מיט דער פראַגע דאַרף זיך די האַנדעלס־קאַמער פערנעהמען. צום סוף בעריהרט נאָך דער רעדנער פון בעזעצען די שאַצונגס־קאָמיס־יעס, לויט דער מיינונג פון רעדנער געפינען זיך אין די שאַצונגס־קאָמיסיעס שטענדיגע מיטגלי־דער, וועלכע זיצען שוין צו 15 יאָהר אין די קאָ־מיסיעס. מ׳דאַרף די דאָזיגע מענשען פערבייטען, לויט דער מיינונג פון רעדנער, מיט אַנדערע.

וויצע־פּרעזעס מיעטשיסלאַוו הערץ האָט דערויף געענטפערט, אַז די אַלע בעריהרטע פראַגען וועלען בעטראַכט ווערען אין די ענטשפּרעכענדע קאָמיסיעס.

נאָכ׳ן איבערלייענען דעם פּראָטאָקאָל פון דער רעוויזיאָנס־קאָמיסיע דורך ראַטמאַן קאַ־אַל, איז אָנ־גענומען געוואָרען דער בילאַנס פאַרן יאָהר 1933 און ס׳איז אויסגעדריקט געוואָרען צוטרוי דעם פּרעזידיום.

ווייטער איז בעשלאָסען געוואָרען דער עודף פון בודזשעט פון יאָהר 1933, צו פערווענדען אויף פאַרטעמיניגען אָפּצאָהלען דעם חוב פון דער האַנדעלס־קאַמער אין „זופּו״. דער עודף בעטרעפט 80 טויזענד זל.

נאָכ׳ן רעפעראַט פון וויצע־פּרעזעס פּאַביאַצקי ווערט בעשלאָסען צו נעהמען אַן אָפּצאָהל פון יע־דע הונדערט קילאָ אימפּאָרטירטען בוימוואָל, אין דער הויך פון 4 זל. און פאַר יעדע 100 קילאָ בוימוואָל־אָפּפאַל אין דער הויך פון 2 זל. דאָס געלד וועט נישט גענומען ווערען פאַר דער האַנ־דעלס־קאַמער, נאָר וועט איבערגעשיקט ווערען אין האַנדעלס־מיניסטעריום אויף די צילען פון שטי־צען דעם עקספּאָרט.

ס׳איז בעשלאָסען געוואָרען צו פערקלענערען דעם אָפּצאָהל פאַר ענטשיידען סכסוכים צווישען סוחרים אָדער אינדוסטריעלע, פון 1 ביז 2 פּראָצ.

דערביי זענען אַלס אַרביטער אויסגעוועהלט גע־וואָרען די אַדוואָקאַטען אָשינסקי און פּאַוולאָווסקי און די ראַטמענער לאַנדסבערג, אולריך און מני־שעווסקי.

א לענגערע דיסקוסיע האָט אַרויסגערופען די פראַגע פון טעכניש־דעכטליכע בעשטימונגען און האַנדעל מיט בוימוואָל־גאַרן. ס׳איז אָנגענומען גע־וואָרען דער פּראָיעקט פון דעם פּרעזידיום.

הערמיט האָט זיך די זיצונג געענדיגט.

Ogłoszenie

w sprawie obliczania i uiszczania składek ubezpieczeniowych.

Ubezpieczalnia Społeczna w Łodzi ponownie podaje do wiadomości, że wykazy stanu zatrudnienia wraz z deklaracjami należy składać co miesiąc w terminie do dnia 10 każdego miesiąca za miesiąc ubiegły.

W związku z powyższem Ubezpieczalnia Społeczna w Łodzi wzywa **P.P.** Pracodawców, zatrudniających conajmniej 4-ch pracowników, aby w terminie do dn. 10 kwietnia r. b. przedłożyli wykaz stanu zatrudnienia za miesiąc marzec. **P.P. Pracodawcy, którzy dotychczas jeszcze nie złożyli wykazów za m-ce styczeń i luty, winni wymienione wykazy przesłać bezzwłocznie do Ubezpieczalni.**

Ubezpieczalnia Społeczna w Łodzi zaznacza, że **tych P.P. Pracodawców, którzy nie będą nadsyłali wykazów stanu zatrudnienia w przepisanym terminie, Ubezpieczalnia,** zgodnie z § 27 Rozporządzenia Ministra Opieki Społecznej z dn. 28 grudnia 1933 r. (Dz.U.R.P. Nr. 103. poz. 818), **pozbawi prawa przedkładania tych wykazów i dokonywania za ich pomocą zgłoszeń, zmian wysokości zarobków i wymeldwań,** a nałoży obowiązek dokonywania zgłoszeń i wymeldowań indywidualnych w stosunku do każdej zmiany, dotyczącej poszczególnych pracowników.

P.P. Pracodawcy, zatrudniający najwyżej 3-ch pracowników, winni zgłaszać indywidualnie każdą zmianę zarobku najpóźniej do dnia 10 każdego miesiąca, a wymeldowania uskuteczniać bezzwłocznie, nie później niż do 7-miu dni od daty zaprzestania pracy.

Jednocześnie Ubezpieczalnia zwraca uwagę, że wszyscy bez wyjątku **P.P. Pracodawcy, którzy nie dopełnią obowiązku zgłoszenia do ubezpieczenia** zatrudnionych przez nich pracowników, **podlegać będą,** zgodnie z art. 26. Ustawy o ubezpieczeniu społecznem z dnia 28.III.1933 r. (Dz. U. R. P. Nr. 51, poz. 396), **grzywnie do 500,— złotych** oraz — zgodnie z art. 232 tejże Ustawy i art. 112, ust. 3 Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 listopada 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 106, poz. 911) — P. P. Pracodawcy **odpowiedzialni są materjalnie za szkody, wyrządzone pracownikowi, względnie jego rodzinie, przez zaniedbanie obowiązku zgłoszenia**

Wszyscy **P.P. Pracodawcy,** bez względu na ilość zatrudnionych pracowników, **obowiązani są sami obliczać wysokość składek za wszystkie rodzaje ubezpieczeń i wpłacać je w łącznej kwocie do dnia 10 każdego miesiąca za miesiąc ubiegły** — bez względu na to, czy otrzymali od Ubezpieczalni nakaz płatniczy, względnie wezwanie do płacenia składek.

Nieuiszczone w wymienionym terminie składki i inne należności Ubezpieczalnia bezzwłocznie po tym terminie będzie ściągała w drodze egzekucji.

Odsetki zwłoki w wysokości 1% w stosunku miesięcznym liczone będą od następnego dnia po upływie terminu płatności składek, t. j. od dnia 11 każdego miesiąca, przyczem każdy rozpoczęty miesiąc liczy się za cały.

Łódź, dn. 6 kwietnia 1934 r.

UBEZPIECZALNIA SPOŁECZNA W ŁODZI.

CHCESZ BYC PIĘKNĄ—

używaj wyroby Mag. W. Paździerskiego. Krem i mydło „HALINA Nr. 1" odmładza cerę — ponieważ zawiera kamforę — usuwa piegi, wągry pryszcze, żółte i czerwone plamy, zaś krem „HALINA Nr. 2" udelikatnia cerę nazawsze, za pobiega i usuwa zmarszczki.

Sprzedaż w aptekach, drogerjach i perfumerjach. Fabryczny Skład „Pharmachemia", Bydgoszcz. W razie braku zwrócić się do hurtowni perfumeryjnej „Kosmos", Piotrkowska 60.

אפּטייקען

היינטיגע נאַכט-דיזשורען

א. דאַנצער (זגערזשער 57), וו. גראָשקאָווסקי (ליסטאָפּאַד 15), ס. גאַרפּיין (פּילסודסקיעגאָ 54), י. כאָנדזשינסקי (פּיעטריקאָווער 165), ה. רעמבעלינסקי (אַנדזשעיאַ 28), א. שימאַנסקי (פּשענדזעלניאַנאַ 75).

די פראַגע וועגען אַנאָנימען האַנדעל אין דער האַנדעלס-קאַמער

נעכטען איז פאָרגעקומען א זיצונג פון דער האַנדעלס־קאָמיסיע ביי דער האַנדעלס־ און אינ־דוסטריע־קאַמער. די פאָרשטעהער פון די יודישע קליינהענדלער האָבען בעריהרט די פראַגע וועגען קאַמף מיט׳ן אַנאָנימען האַנדעל, וועלכע איז געוואָרען אַזוי אַקטועל אין לאָדז.

דער פאָרזיצער פון דער קאָמיסיע האָט ער־קלערט, אַז דער ענין וועט נאָכאַמאָל גענוי בעטראַכט ווערען דורך דער שטייער־קאָמיסיע ביי דער האַנ־דעלס־קאַמער.

א בוך „די פּוילישע חרפּה" פון ד״ר ה. רוזשאַנער

ס׳איז דערשינען דאָס אינטערעסאַנטע בוך וועגען וועגערישע קראַנקהייטען פון ד״ר רוזשאַנער. אין דעם בוך „די פּוילישע חרפּה" בעהאַנדעלט דער אויטאָר אויף א וויסענשאַפטליכען און פּאָפּולערען אופן די אַלע פּראָבלעמען פון געשלעכטס־לעבען, וועגערישע קראַנקהייטען און אַלע ענינים, וואָס זענען דערמיט פערבונדען. דאָס בוך איז צו בעקומען ביים מחבר ד״ר רוזשאַנער, נאַרוטאָוויטש 9.

רעפעראַט אין הויז-בעזיצער-פעראיין (פּעטריק. 10)

מאָרגען שבת־צונאַכט, 8 אָוועגד קומט פאָר אין לאָקאַל פון הויז־בעזיצער־פעראיין (פּעטריק. 10) א פאָרלעזונג פון אַדוו. קעניגשטיין פון וואַרשאַ אד״ט: „וועגען עקזעקוציעס פון אומבעוועגליכע גיטער". דער איינגאַנג איז פריי.

„דער נייער האַנדעלס-קאָדעקס" רעפעראַט אין צענטער. סוחרים-פעראיין

קומענדיגען זונטאָג, דעם 15. ד.ח. 11.30 פאַר מיטאָג קומט פאָר אין צענטער. סוחרים – פעראיין (פּעטריקאָווער 10) א פאָרלעזונג פון אַדוו. קעניג־שטיין אד״ט: „דער נייער האַנדעלס־קאָדעקס".

דער רעפערענט האָט צוליב דער אַקטואַליטעט אַרויסגערופען א גרויסע אינטערעסירונג אין די סוחרישע קרייזען.

Dr. REICHER

פּאָלודניאָווע 28, טעל. 201-93

ספּעציאַליסט פאַר מענער־שוואַכע־בעהאַנדלונג, סעקסועלע בעראַטונגען און פּסיכאָ־אַנאַליזען. נעהמט אָן פון 8 – 11 פריה און פון 5 – 8 אָוועגד זונטאָג און חגאות פון 9–1 פאַרמיטאָג.

קינאָ „ROXY"

נאַרוטאָוויטשאַ 20.

לעצטע טעג!

רעוואָלוציאָנס־קרעאַציע פון בעריהמטען

Maurice Schwartz

„יזכור"

דער פילם ווערט גערעדט און געזונגען אין דער יודישער שפּראַך

רעזשיסירט פון

Georg Rolland.

אָנהויב אין געוו. טעג 4 נאָכמ., שבת, זונטאָג און יום־טוב—12 בייטאָג.

ווייטערע פּרטים וועגען פּאָגראָם אין גונצענהויזען

בלוטיגע יודען-פערפאָלגונגען אין אַנדערע שטעדט. — וואָס טהוט זיך אין די געגענדען. — וואו יוליוס שטרייכער איז זעלבסטהערשער

פּראַג (יט"א) צופעליגע פּערזאָנען, וואָס זענען געקומען פון נירענבערג, שטעלען פעסט, אַז אין גאַנץ מיטעל-פראַנקען ווערט איצט געטריבען אַ שאַרפע אַנטי-יודישע פּאָגראָם-העצע. חוץ אין גונצענהויזען איז די לעצטע וואָכען געקומען צו בלוטיגע יודען-פערפאָלגונגען אין אַנסבאַך, בוישטאַט, ווינדסהיים און אַנדערע ערטער. אין גונצענהויזען האָט מען געשטעלט אויף די פיס 1600 מאַן, כדי צו פּאָגראָמירען 19 יודישע משפחות.

די שווערע פּאַניק, אין וועלכער עס לעבט כסדר די יודישע באַפעלקערונג אין דער געגענד, וואַקסט נאָך מחמת דעם, וואָס נאָך די שולדיגע אין זאַגאַר ביז איצט פערפיהרט געוואָרען קיין שום אויספאָרשונג. אָפיציעל האָט געהייסען, אַז די צוויי טויט-געפונענע יודען, דער 60-יעהריגער ראָזענמאַן און דער יונגער ראָזענפעלדער, זענען באַגאַנגען זעלבסטמאָרד, קיין מעדיצינישע אונטערזוכונג איז אָבער נישט דורכגעפיהרט געוואָרען.

די לאַגע אין מיטעל-פראַנקען ווערט כאַראַקטעריזירט דורך דער רעדע וואָס יוליוס שטרייכער האָט געהאַלטען אין נירענבערג אויף אַ פערזאַמלונג פון אַרבייטער-דעלעגאַטען. ער האָט געזאָגט: „ווען איהר טרעפט אַ יוד אין אייער פאַבריק, וואַרפט איהם אַראָפּ פון די טרעפּ אַזוי אַז דאָס בלוט זאָל איהם אַרויס-שפּריצען. עס דאַרף דערביי נישט זיין קיין עדות."

ציריך (יט"א) דאָס היגע „איזראַעליטישע וואָכענבלאַט" האָט ערהאַלטען אַן אויטענטישען בעריכט וועגען דעם פּאָגראָם אין גונצענהויזען. אָט וואָס עס ווערט דאָרט דערצעהלט:

אָהן אַ וועלכען עס איז אויסערליכען אויסרייד זענען אַבטיילונגען פון די ס. אַ. און ס. ס. זונטאַג דעם 25-טען מערץ, צווישען 9 און 10 אַ זייגער אָווענד, באַפאַלען אַלע יודישע איינוואוינער אין גונצענהויזען. מען איז אָנגעפאַלען אויף אַלע יודישע וואוינונגען, וואו מען האָט די טירען נישט געעפענט פרייוויליג, זענען זיי מיט געוואַלד אויפגעריסען געוואָרען. אַלע יודישע מענער, טיילווייז אויך פרויען און אַפילו קינדער, האָט מען אַוועקגעשלעפּט אין תפיסה און אויפ'ן וועג אויף אַ מורא'דיגען אופן געשלאָגען און מיסהאַנדעלט.

ווייטער ווערט באַשריבען דער טויט פון ראָזענמאַן און ראָזענפעלדער. דאַן ווערט אין בעריכט איבערגעגעבען:

אַ זקן פון 76 יאָהר, קוים וואָס ער האָט זיך געקענט האַלטען אויף די פיס, איז אויפ'ן וועג אין תפיסה שווער מיסהאַנדעלט געוואָרען. עס איז געווען אַ שוידערליך בילד צו זעהען, ווי אַ מחנה ווילדע יונגע וואַרענע מענשען האָט געשלעפּט און געיאָגט דורכ'ן שטעטעל וועהרלאָזע מענער, אָרים — געקליידעטע פרויען און שרייענדע קינדער. אין תפיסה זענען די גרויזאַמקייטען פאָרטגעזעצט געוואָרען, די עינויים פון די געפיינגטע לאָזען זיך נישט באַשרייבען.

מאָנטאַג, דעם 26-טען מערץ, האָבען אויף אַ באַפעהל אַלע יודישע געשעפטען געמוזט בלייבען געשלאָסען. אַ סוף איז צו דעם פּאָגראָם-מצב געמאַכט געוואָרען ערשט דאַן, ווען פון דער נאָהעסטער גרעסערער שטאָט איז אַלאַרמירט געוואָרען הילף. דאָס געשעהעניש איז געווען נאָך טרויעריגער צוליב דעם, וואָס אין דעם שטעטעל, אין וועלכען די יודען וואוינען זייט יאָהרהונדערטער, האָט זיך נישט געפונען קיין איין מענש, וואָס זאָל זיך פאַר זיי איינשטעלען.

אין פערשידענע פּראָווינץ-טיילען, באַזונדערס אין די געגענדען אין בייערן, וואו היטלער'ס בוזים-פריינד יוליוס שטרייכער פיהלט זיך ווי אַן אַליינהערשער, איז די טענדענץ אויסצוהונגערען די יודען געוואָרען באַזונדערס שאַרף. די יודען אין אויסלאַנד וועלען מוזען זוכען מיטלען צו ראַטעווען פון אַ דירעקטער לעבענס-געפאַהר די צוזייהטע יודישע קבוצים אין געוויסע געגענדען פון בייערן.

אין דיסעלדאָרף האָט אַ יודישער אַדוואָקאַט וואָס האָט זיך געפיהלט געטראָפען אין זיין עהרען-געפיהל, אָנגעקלאָגט דעם בעליידיגער און באַקומען צוגעפּסקנט אַ סאַטיסֿפאַקציע. דער דאָזיגער פאַל איז בעהאַנדעלט געוואָרען אויף אַ יוריסטען-צוזאַמענפאָהר אין קעלן, און דער רייכס-יוסטיץ-קאָמיסאַר ד"ר פראַנק האָט ערקלערט אַלס נישט-דערלויבאַר, אַז אַ יוד זאָל קענען געווינען אַ פּראָצעס וועגען עהרען-בעליידיגונג.

אינטערפּאַרלאַמענטאַרישע אוניע

פאַר דער פעראַלגעמיינערונג פון דער מינדערהייטען-שוץ-קלויזול אויף אַלע אייראָפּעאישע מלוכות

זשענעווע (יט"א) דער ראַט פון דער אינטערפּאַרלאַמענטאַרישער אוניע האָט אָבגעהאַלטען אַ קורצע סעסיע אין זשענעווע און באַשלאָסען רופען דעם נעכסטען קאָנגרעס פון דער אוניע קיין קאָנסטאַנטינאָפּאָל אויף דעם 24-טען סעפּטעמבער 1934.

אויף דער זשענעווער סעסיע האָט מען זיך אויך פערנומען מיט איינציגע באַשלוסען פון די קאָמיסיעס. צוו. אַנד. האָט די קאָמיסיע פאַר פראַגען פון מינדערהייטען, מאַנדאַטען און קאָלאָניאַל-ענינים איינשטימיג אונטערגעשטראָכען די נויטווענדיגקייט צו פעראַלגעמיינערן די טראַקטאַטען פון שוץ פון מינדערהייטען-רעכט אויף אַלע אייראָפּעאישע מלוכות.

נייע ליצענז-פּראָיעקטען אין דייטשלאַנד

וואָס בעדראָהען די יוד. קליינהענדלער

בערלין (יט"א) דער „דייטשער אינדוסטריע-האַנדעלס-טאַג" צוזאַמען מיט'ן פערבאַנד פון דעטייל-הענדלער האָבען איבערגעגעבען דעם דייטשען ווירטשאַפטס-מיניסטער אַ מעמאָריאַל, וואָס לעגט פאָר איינצופיהרען ספּעציעלע ליצענזען פאַר דער טייל-הענדלער אָנהויבענדיג פון 1-טען יולי.

די דאָזיגע פּראָיעקטען האָבען אַרויסגערופען גרויס באַאונרוהיגונג אין די יודישע קרייזען צוליב די מעגליכע אַנטי-יודישע דיסקרימינאַציעס, וואָס קענען אָנגעווענדעט ווערען אין פאַל אויב דער פּראָיעקט וועט פערווירקליכט ווערען.

אויבער-ראַבינער זאָל רעפּרעזענטירען די יודען אין דער „ווינער בירגערשאַפט"?

ווין (יט"א) דער „מאָרגען" טיילט מיט דאָס אַלס פאַרשטעהער פון דער יודישער רעליגיאָנס-געמיינשאַפט זאָל אין דער „ווינער בירגערשאַפט" (די ביי-קאָנסטרואירטע שטאָט-פערוואַלטונג פון ווין) בעשטימט ווערען אַ ווינער ראַבינער, וואַהרשיינליך דער אויבער-ראַבינער ד"ר פויכטוואַנג, אין קיין פאַל אָבער, שרייבט דער „מאָרגען" קומט אָבער נישט אויף דעם אַמט אין באַטראַכט דער פאָרזיצער פון דער ווינער קהלה אַלס וועלטליכער פאַרשטעהער.

אין די יודישע קרייזען האַלט מען, פאַר אונבעדינגט נויטיג צו בעשטימען אין דער „ווינער בירגערשאַפט" נישט קיין ריין-רעליגיעזען פאַרשטעהער, ווייל די דאָזיגע קערפּערשאַפט וועט נישט האָבען קיין דירעקטע שייכות מיט רעליגיעזע ענינים.

DR. MED. H. LUBICZ

פאַר הויט, וועגערישע און געשלעכטס-קראַנק.
צעגעלניאַנאַ 7 (פריהער 43), טעל. 141-32
עמפּפאַנגס-שעה'ן 8–10, 12–2, און 5–8 זונטאַג און יו"ט 9–1. פאַר דאַמען באַזונדערער וואַרטע-זאַל

קלאַנג-קינאָ-טעאַטער
ZACHĘTA
זגערזשער 26

היינט און פאָלג. טעג!
גרויסער דאָפּעלטער פּראָגראַם
מעכטיגע טשעכישע פּראָדוקציע
— I —
„פערפאָלגטע מענשען"
אין די הויפּטראָלען:
Józef Rovensky
Janek Feher
— II —
„אַ נאַכט אין גן-עדן"
אין דער הויפּטראָל:
Anna Ondra

אָנהייב 4 נ"מ, שבת און זונטאָג 12 בייטאָג

צום פריהלינג

בעזיצט דעם גרעסטען אויסוואַהל פון דער נייעסטער אינ- און אויסלענדישער קאָסמעטיק,
ווי: פּערפומען, פּודערן, טואַלעט-זייפען, קרעמען, זעמטליכע קעל-נישע און בלומען-וואַסערן
די איבעראַל = בעקאַנטע

קאָנקורענץ-פּערפומעריע פון

J. DRUKIER
5 ZAWADZKA 5, tel. 175-92

בעמערקונג: פאַר ענגראָסיסטען בעדייטענדער ראַבאַט.

בעזוכט מיין פּערפומעריע און איהר וועט זיך איבערצייגען.

ציוניסטען פעראייניגט אייערע כחות!

נאָך דער זיצונג פון אַקציאָנס-קאָמיטעט אין ארץ-ישראל

פון ד"ר מלכה רעזניק

מיט אַ אונגעהויערער אויפמערקזאַמקייט און איבערעס, האָבען די ציוניסטען אין די גלות-לענדער פערפאָלגט דעם גאַנג פון דער לעצטער סעסיע פון אַקציאָנס-קאָמיטעט אין ירושלים. טיף אין האַרצען, האָט יעדער איינער געהאָפט און געגלויבט, אַז די מיטגלידער פון אַקציאָנס-קאָמיטעט וועלען סוף כל סוף פערשטיין, אַז די הויפּט-אויפגאַבע זייערע איז צו געפינען דעם ריכטיגען וועג צו שלום, צווישען די פּאַרטייען און צו פרידליכער מיטאַרבייט פון אַלע פראַקציעס אינ'ם ציוניזם, אַז אין דער יעצטיגער שווערער תקופה פון יודישען לעבען ווען די שונאי-ישראל האָבען אויפגעהויבען די קעפּ און לויערן אויף יעדען טריט און שריט, ווען מען מאַכט לעבעדער איז נישט נאָר דאָס יודישע האָב און גוטס הפקר, נאָר אויך דאָס לעבען פון די יודען געפינט זיך אין סכנה, ווען מיליאָנען יודען האָבען פערלאָרען דעם באָדען פון אונטער די פיס און זעהען נישט פאַר זיך קיין מאָרגען, און די איינציגע טרייסט און האָפנונג, דער איינציגער ליכטיגער שטראַל אויף דעם פינסטערען הימעל פון יודישען לעבען — ארץ ישראל. אין אָט דעם שטראַל פון האָפנונג וואָס די יודען איז געבליבען אויף דער וועלט טאָר מען בשום אופן נישט פערטונקלען, מיט רייסערייען און צאַנקערייען צווישען די פּאַרטייען און פראַקציעס פון דער ציוניסטישער מחנה.

ליידער איז עס נישט אַזוי געשעהען, מיר, די נאַציאָנאַל געשטימטע יודישע פרויען, וואָס געפינען זיך בתוך המחנה און וועמעס הערצער עס ווייטאָגען און בלוטיגען צוקוקענדיג זיך צו דעם פירוד, מכסוכים און שלאַכטען וואָס קומען יעצט פאָר צווישען די בעסטע זיהן פון יודישען פאָלק, טאָרען מעהר נישט שווייגען. עס איז געקומען די צייט, ווען אויך דער חלק פון ד"ר הערצל'ס נביאות ווען ער האָט געזאָגט, אַז די יודישע פרויען, קענען „אַלץ" אויפטון פאַר דעם אויפבוי פון דער נאַציאָנאַלער היים—מוז מקוים ווערען, ס'איז געקומען די צייט, ווען מיר פרויען מוזען אויפהויבען אונזער פּראָטעסט-שטימע געגען די ברידער-קאַמפען וואָס קענען חלילה ברענגען צו אַ חורבן אין דער ציוניסטישער באַוועגונג און אויב דער וועה-געשריי, וואָס טראָגט זיך פון די מיליאָנען פערווייטאָגטע הערצער, פון די יודישע מוטערס, געגען די גרויסע עוולות, וואָס ווערען געטון לגבי זייערע קינדער אין אַלע גלות-לענדער, געפינט נישט דעם געהעריגען אָפּקלאַנג ביי די פערמעהדע הערצער, וועט דאָך האָפענטליך די מעכטיגע פּראָטעסט-שטימע פון די יודישע פרויען געגען די ברידער-קאַמפען אַריינדרינגען אין די נשמות פון זייערע אייגענע קינדער און ברידער און האָבען די בעהעריגע פעולה.

עס איז געקומען די צייט, ווען מיר, די מיטגלידערינס פון „וויצאָ", וועלכע ציילט אין זייערע רייהען פרויען פון אַלע ציוניסטישע שאַטירונגען, וועלכע האָבען מיט דעם צוזאַמען מיט דעם ציוניסטישען אידעאַל און מיט דעם כח פון איינהייט, בעוויזען מיטצורייסען און אַרויסצוציהען אַפילו די אַסימילאַטאָרישע פרויען פון זייער אַפּאַטיע און געווינען זיי פאַר דער אַרבייט לטובת ארץ ישראל. מיר, די צעהנדליגער טויזענדער „וויצאָ"-מיטגלידערינס אויף דער גאַנצער וועלט, וועלכע ערוועקען אין די הערצער פון דער יוגענד יודישען שטאָלץ, יודישע זעלבסטווירדע, וועלכע פלאַנצען איין אין די נשמות פון זייערע קינדער ליבע צום יודישען פאָלק, צו די יודישע טראַדיציעס און צו ארץ ישראל — מיר מוזען יעצט אָנווענדען אַלע אונזערע כוחות, אויסאַרבייטן אונזער גאַנצען איינפלוס, טון אַלעס מעגליכע, בכדי צו שאַפען שלום און אחדות אין די ציוניסטישע רייהען.

מיר האָבען דאָס רעכט צו בעטען און צו פאָדערען שלום, די יודישע פרויען האָבען צוזאַמען מיט די מענער געבראַכט גרויסע קרבנות פאַר דעם אויפבויווערק אין ארץ-ישראל, זיי האָבען שוין אין דער ערשטער עליה געהאַט גרויסע פערדינסטען, זיי זענען געגאַנגען צוזאַמען מיט די פּיאָנערען, מיט די בילו-צעס אין דעם זאַפּ זומפּיגען, וויסטען, פינסטערען לאַנד אין דעם לאַנד פון מאַלאַריע, טראַכאָמע און אַנדערע אָנשטעקענדע קראַנקהייטען, זיי האָבען צוזאַמען מיט די מענער העלדיש געליטען הונגער און נויט, זיי האָבען מיט אַ שטילען טיפען טרויער געאָפּפערט דאָס בעסטע, דאָס טייערסטע וואָס אַ פרוי פערמאָגט אין איהר לעבען, זיי האָבען דאָרט בעגראָבען פיל פון זייערע קינדער, וועלכע זענען פון די אָנשטעקענדע קראַנקהייטען אויסגעשטאָרבען; צוזאַמען מיט יוסף טרומפּעלדאָרן, האָבען מיט מסירת-נפש פערטיידיגט „תל-חי" — שרה צישיק און דבורה דראַכלער און מיט די ווערטער: „טוב למות בעד מולדת", צוזאַמען מיט טרומפּעלדאָרן געפאַלען אין הייליגען קאַמף.

אידאַ יאַני, לאה שאַניד, אסתר גרשון, קלאַראַ ראַסין און נאָך פיל אַנדערע, דאָס זענען די נעמען פון אונזערע שוועסטער, וואָס האָבען בעצאָלט מיט זייער לעבען אין 1929 יאָהר, בעת זיי האָבען געקעמפט אין ארץ-ישראל, האַנד-ביי-האַנד, זייט-ביי-זייט, מיט זייערע מענער און ברידער פערטיידיגענדיג העלדיש, דאָס, וואָס האָט זיך זיי איינגעגעבען נאָך לאַנגע לאַנגע יאָהרען שווער מיה און מאַטערניש צו שאַפען אין ארץ ישראל פאַר דעם יודישען פאָלק. אין נאָמען פון די אַלע הייליגע קרבנות און אין נאָמען פון אונזער אייגענער ציוניסטישער טעטיגקייט מוזען מיר יעצט, די מיטגלידערינס פון „וויצאָ" אין אַלע עקען וועלט, אויפהייבען אַ פּראָטעסט געגען דעם, וואָס עס טוט זיך אין די ציוניסטישע רייהען, אַ פּראָטעסט, וואָס זאָל זיך פעראייניגען אין אַ מעכטיגען רוף: ברידער! קינדער ציונים פון אַלע ריכטונגען, אַלט און יונג, בעדענקט אייך! שטעלט אָפּ די ברידער קאַמפען און איבער די קעפּ פון די פיהרער, איבער די קעפּ פון דער עקזעקוטיווע, שליסט פרידען, געדענקט, אַז צוליב די סכסוכים און רייסערייען צווישען די קנאים, צדוקים און פרושים, איז חרוב געוואָרען דער בית-שני, פערגעסט נישט אָן די גרויסע קרבנות, וואָס מיר האָבען געבראַכט פאַר אונזער אויפבוי-ווערק אין ארץ-ישראל.

פערגעסט נישט אָן אונזערע גרויסע ערגרייכונגען דאָרט, פערגעסט נישט, אַז די אינערליכע קאַמפען און רייסערייען שוואַכען אָפּ אונזערע כחות און לוסט צו אַרבייט און שטאַרקען גלייכצייטיג די הענד און האָפנונגען פון אונזערע שונאים; פערגעסט נישט אויף איין מינוט אָן דער טרויעריגער לאַגע פון יודישען פאָלק אין די גלות-לענדער: פערגעסט נישט, אַז דער איינציגער טרייסט און האָפנונג איז ארץ ישראל, פערגעסט נישט אָן דער ווייסער פאָהן פון פרידען. אונטער וועלכער ד"ר הערצל האָט געוואָלט זעהען דעם גאַנצען יודישען פאָלק; פערגעסט נישט אָן דער יעצטיגער ערנסטער לאַגע אין דער ציוניסטישער באַוועגונג, פעראייניגט אייערע כחות, טרעט אַרויס ווי איין קערפּערשאַפט כלפי חוץ. שאַפט וואָס מעהר מעגליכקייטען אין ארץ-ישראל פאַר אייערע אומגליקליכע ברידער פון גלות און גאָט'ס ברכה וועט שוועבען איבער אייערע מעשים און די תפילות פון גאַנצען יודישען פאָלק וועלען אייך בעגלייטען.

„ווירטשאפטליכע פאליטיק" ביי יודען
און ווירטשאפטליכע פאליטיקאנער

פערגלייכט איהר די פאליטישע ארגאניזירטקייט ביי יודען און נישט־יודען אין פוילען, וואַרפען זיך אייך גלייך אין די אויגען צוויי אונטערשיידען: ערשטענס, זענען ביי יודען חוץ פאליטישע פאַרטייען נאָך פאַראַן ווירטשאַפטליכע „פאַרטייען", וועלכע פערנעהמען זיך נישט אַזוי מיט דער ווירטשאַפט וואו מען דאַרף זיי נויטיג האָבען ווי מיט דער פאַליטיק, וואו מען דאַרף זיי האָבען ווי אַ לאָך אין קאָפּ. ביי די וואַהלען צום פּאַרלאַמענט, ווי ביי די וואַהלען צום שטאָט־ראַט גייען ביי נישט־יודען נאָר פּאָליטישע פּאַרטייען, וועלכע עס נעהמען אין זיך אַריין, פערשטייט זיך, אויך פאַרשטייער פון האַנדעל, אינדוסטריע און מלאכה, ביי יודען גייען צו פּאָליטישע וואַהלען נישט נאָר פּאָליטישע פּאַרטייען, וועלכע מוזען דאָרט זיין און וועלכע טראָגען די אחריות אויף זיך פאַר אַלע זייערע קאַנדידאַטען, נאָר אויך — ווירטשאַפטליכע אָרגאַניזאַציעס, וואָס האָבען דאָרטען, אַלס אַזעלכע, בפרט ביי יודען, כמעט גאָר נישט, וואָס צו טון. געוויס האָט איטליכער סוחר אָדער איטליכער בעל־מלאכה נישט ווייניגער פאַר אַן אַנדערער דאָס רעכט געקליבען צו ווערען אין פּאַרלאַמענט אָדער שטאָט־ראַט, אָבער דער וועג אַהין מוז דורכגיין דורך דער פּאָליטישער פּאַרטיי, דורך וועלכער עס גייען דורך אַלע אַנדערע גרופּען פון דער יודישער בעפעלקערונג, אַזוי פיהרט זיך אין דער גאַנצער וועלט; אַזוי פיהרט זיך אויך אין פוילען ביי פּאָליאַקען!

דער צווייטער חילוק צווישען יודען און נישט־יודען אין פרט פון פּאָליטישער אָרגאַניזירטקייט בע־שטייט אין דעם, וואָס ביי יודען סטאַרעט זיך אויך אַרויסצורוקען זיך אין פּאָליטישען לעבען אַ הייפעלע (אמת'ע אָדער כלומרשטע) אַסימילירטע יודעלעך, וועלכע שטעלען מיט זיך פאַר דעם אויסוואורף פון דער יודישער געזעלשאַפט. עס זענען אפשר דאַ צווישען זיי אויך עטליכע שאיבער־יודע לשאול'ס וואָס קלייבען זיך נישט פונאַנדער אין דעם שמוץ, אין וועלכען זיי שטעקען, אָבער דער רוב פון דעם דאָזיגען נישטיגען מיעוט בעשטייט פון נידערטרעכטיגע פערדרעהטער מיט פערקויפטע נשמות, וואָס האַנדלען מיט דעם פוילישען פּאַטריאָטיזם און מיט יודישע בלוטיגע אינטערעסען. זיי חנפענען זיך אונטער און לעקען זיך אונטער צו די פאַרשטייער פון דער מאַכט, לאַכען זיך אויס און מאַכען חוזק פון יודען און זייער קולטור און בעמיען זיך אָן, פאַר געלט פערשטייט זיך, צו פערשפּרייטען די „פוילישע קולטור", פאַר וועלכער די פּאָליאַקען כלומרשט כורע'ן, — צווישען „די ווילדע יודען"... נאָך דער לעצטער וועלט מפּלה פון דער אַסימילאַציע זענען אַלע די, וועלכע האָבען זיך נאָך געהאַט אַ פונק ערליכקייט, אַרויס פון דער שמוציגער „אָרגאַניזאַציע", די ערליבלאָזע אָבער זענען פערבליבען דאָרטען, וואו געוויסע פוילישע בעאַמטע קלייבען זיך נאָך נישט פונאַנדער אין דער ביי־געשאַפענער סיטואַציע און ווילן דורך זיי בע־קעמפען די נאַציאָנאַלע יודען, ביי פּאָליאַקען קען אַזאַ מין פערעטערישער עלעמענט איצטער נישט געמאָלט זיין: על כל פנים וואָלט ער זיך מוזען בעהאַלטען בחדרי־חדרים... ביי יודען גייען זיי אַרויס אָפען בפני כל עם ועדה, אַלס עוכרי־ישראל און האָבען זייער חוצפּה דערפיהרט לעצטענס אַזוי ווייט, אַז זיי שטעלען זיך פאַר דער מאַכט, אַלס פאַר־שטייער פון יודען!..

לאָמיר איצטער גוט אָפּוואַשען די הענט און אומקעהרען זיך צו די סוחרישע פּאָליטיקאַנער.

די סוחרים אגב, ווי אויך די האַנטווערקער זענען דאַ גאָט די נשמה שולדיג: מיט דער גאַנצער אויבענדערמאַנטער „ווירטשאַפטליכער פּאָליטיק" פיהרט אָן אַ הייפעלע „פאַרשטייער", וועלכע פאַהרען רייטענדיג אויף דעם געדולדיגען רוקען פון די סוחרים און האַנטווערקער. אמת, דאָס זענען מענשען געקליבענע, אָבער נאָר פאַר סוחרישע אָדער האַנט־ווערקערישע ענינים, אַלזאָ. פאַר יודישע און אַלגעמיינע פּראָפעסיאָנעלע ענינים, פאַר פּאָליטישע ענינים קען זיין, אַז זיי טויגען אויך; עס קען אָבער אויך זיין, אַז זיי טויגען לגמרי נישט... על כל פנים האָבען זיי דערויף קיין פולמאַכט נישט.

דאָס ערגסטע אָבער איז דאָס, וואָס אין וואַרשא, וואו די דאָזיגע מגפה האָט זיך אָנגעהויבען, אַז איז דע' פּראָוו בין — האָבען די סוחרישע פאַר־שטייער פערנומען נישט קיין איבעריקט בכבודיגע פּאָזיציע: זיי האָבען פון אָנהויב אָן נישט נאָר מרמז געווען, נאָר אין קלאָרע דיבורים דערקלערט דער לייכט גלויבענדער מאַסע, אַז „זיי וועלען אויף להבא גיין מיט דער מאַכט און דערפאַר וועט די לעצטע ברענגען ישועות ונחמות אויף יודען"... מערקווירדיג דערביי איז, וואָס ווייניגער פאַר אַלץ האָבען זיך געלאָזט דערביי אַריינבאַרען אין זאַק די קליינהענדלער...

דער עיקר אָבער איז דאָס, וואָס די פאַרשטייער פון די גרויס־סוחרישע אָרגאַניזאַציעס האָבען זיך בענומען מיט אַזאַ לייכטזין און מיט אַזאַ פּאָליטישער אומבעהאָלפענקייט צו אַזאַ מין „אַפּאָליטישער" פּאָ־ליטיק.

אינדעראמתן וואָס הייסט דאָס, אַז אויב זיי וועלען „גיין מיט דער מאַכט", וועט זיך בעקומען די ישועה פאַר יודען? שטעלט זיך עמיצער פאַר, אַז די מאַכט בענעמט זיך צו יודען נאָר קאַפּריציעז: וויל זי — גיט זי יודען רעכט, וויל זי נישט, נעמט זי ביי זיי אָפּ די רעכט? די מאַכט האָט איהר געוויסע שיטה בנוגע יודען, ביי וועלכער, נאָך איהר איבער־צייגונג, מוז זי זיך האַלטען. איך וועל נישט זאָגען, אַז ביי דעם אַלגעמיינעם פעהלען פון קלאָרער בע־שטענדיש פאַר דער יודישער שאלה אין דער גאַנצער בכלל, זאָל די מאַכט זיך שטענדיגער אין דער דאָזי־גער שאלה גוט אָריענטירען, אָבער, ווי געזאָגט, אַ גע־וויסען קוק אויף דער שאלה, אַ גוטען אָדער אַ שלעכטען, מוז די מאַכט האָבען און האָט איהם אויך. ביי דעם דאָזיגען קוק האַלט זיך די מאַכט און פון איהם ציהט זי אַלע קאָנסעקווענצען. היינט וואָס קען דאָ איבעראַנדערשען דער־אָדער יענער בע־נעמען זיך צו דער מאַכט מצד אַ גרופּעלע גרויסע סוחרים אָדער האַנדווערקער. די מאַכט האַלט זיך ביי איהר שיטה און וויל פון קיין נאָך גאַרנישט וויסען. און מאַכט צי האָבען מיר פאַר דער גאַנצער צייט געזעהען, אַז די רעגירונג זאָל האָבען געענדערט איהר בענעמען זיך צו יודען אין די גרונט־פראַגען, ווי רעכט אויף אַרבייט, בעשטייערונג, קרעדיט פאַר קליינהענדלער און בעלי־מלאכות, עטאַטיזירען פון האַנדעלס־ און אינדוסטריע־צווייגען, שול־ענינים א. א. וו.?... ענדליך האָבען דאָך אַלע בלינדע דערזעהן דעם די אויגען אמת ביי דער באַוועלקאַציע פון דעם האַנדעלס־אינדוסטריע־געזעץ, וואָס בעדראָהט ממש דעם יודישען קיום און וואָס איז שוין אָנגענומען געוואָרען דורכ'ן סיים! הער ווישליצקי און דער נישט ווייניגער בעריהמטער ה' ראָסנער! וואו זע־נען אייערע ישועות? און וואָס הייסט: „אויב מיר וועלען גיין מיט דער מאַכט"? וואָס קענען מיר גע־בען דער מאַכט? אינדעראמתן האָט די מאַכט פאַר אונז נאָר איין וואונש: מיר זאָלען זיך אַסימילי־רען, און העלפען ביים אַסימילירען יודען און דאָס איז דער אָפּצאָהל, מיט וועלכען די פּאָליטיש ווייניג־ענטוויקעלטע, אויבענדערמאַנטע מעקלער בעצאָהלען פאַר די „ישועות", וועלכע איינע פון זיי בעקומען אין דער פאָרם פון שטייער־הנחות, קאָנצעסיעס, ליפערונגען (האַסטאַוועס) און אַז. וו. וואָס האָבען דערפון די אָרימע יודישע מאַסען? נישט זעלטען מוזען זיי בעצאָהלען טאַר די דאָזיגע הנחות!

נישט מיט דעם דאַ־ייען מהייפות'דיגע און פאַר יודען שעדליכען וועג קען קומען די ישועה אויף יודען! מיט דעם דאָזיגען גליטשיקען וועג קען מען זיך נאָך אַראָפּלאָזען ביז צו דער מדרגה פון די אויבענדערמאַנטע פערקויפטע נשמות פון די, וואָס בעקומען „סובסידיעס" פון געוויסע קוועלען און פון די „האַנאַראַוואַ" און „דעמאָקראַטישע" מאַכערס מיט וועלכע קיין ערליכער מענש רעכענט זיך נישט..

ד"ר. ה. וויגאָדסקי.

דער מאנאפאל פון האנדעל מיט אויסלאנד
וואס ווערט איינגעפיהרט אין דריטען רייך

מיר האָבען שוין געהאַט געשריבען וועגען דעם, אַז די היטלער־רעגירונג האָט גענומען אין איהרע הענד די קאָנטראָלע איבער דעם אימפּאָרט קיין דייטשלאַנד, און אין דריטען רייך איז געשאַפען גע־וואָרען אַ מין „וויַעשטאָרג" אַ צענטראַלע, אין וועל־כער עס איז מאָנאָפּאָליזירט דער האַנדעל מיט די אַנדערע מלוכות. נאָר אויב ביי די סאָוויעטען איז די דאָזיגע אינסטיטוציע אַנ'אונפערמיידליכער רעזול־טאַט פון דער גאַנצער נאַציאָנאַליזאַציע פון ווירט־שאַפטליכען לעבען, איז עס ביי די נאַציס אַ קאָנ־סעקווענץ פון דער פערצווייפעלטער לאַגע, אין וועל־כער עס געפינט זיך זייער ווירטשאַפט, אַ דאַנק דעם פערקלענערטען עקספּאָרט, וועלכער איז אין אַ גרוי־סער מאָס אַ רעזולטאַט פון אַלגעמיינעם יודישען באָיקאָט.

דער פּרוב פון די בראַונע ווירטשאַפטלער ווערט מיט דער גרעסטער אויפמערקזאַמקייט פערפאָלגט דורך דער גאַנצער ווירטשאַפטליכער וועלט. עס איז נישטאָ קיין ספק אַז ווען די בראַונע ווירטשאַפטליכע צענטראַלע וועט אָננעהמען ענטגילטיגע פאָרמען אין דייטשלאַנד, וועלען אויך די אַנדערע לענדער פון צענטראַל־אייראָפּע זיין געצוואונגען ביי זיך איינצו־פיהרען ענליכע „וויַעשטאָרגען" אָדער ווי זיי ווע־לען אָנגערופען ווערען, די וועלען מוזען צענטראַלי־זירען און נאַציאָנאַליזירען דעם האַנדעל מיט די אַנ־דערע מלוכות. לויט'ן האַנדעלס־אָפּמאַך וואָס איז נאָר וואָס אַ שטייגער געשלאָסען געוואָרען צווישען דייטש־לאַנד און עסטלאַנד האָט זיך עסטלאַנד שוין פער־פליכטעט צו פערקויפען קיין דייטשלאַנד איהרע פּראָ־דוקטען, ווי אייער, פוטער דורך דער ספּעציעלער מאָ־נאָפּאָל־אַנשטאַלט, וואָס איז דערצו געשאַפען גע־וואָרען אין דייטשלאַנד (רייכסשטעלע פיר מילכער־צייגניסע, עלע און פעטע) דאָס הייסט דורך איינעם פון די דעפּאַרטאַמענטען פון דער נייער צענטראַלע.

סוף מערץ איז אין דייטשלאַנד אַרויסגעגעבען געוואָרען דאָס געזעץ, וואָס פיהרט איין אַ צווייטען דעפּאַרטאַמענט פון דער ערוועהנטער אַנשטאַלט. אַנ'אַפּ־טיילונג וואָס רעגולירט דעם אימפּאָרט פון וואָל. בוימוואָל און אַנדערע רוישטאָפען. דערווייל איז פערבאָטען צו אימפּאָרטירען פון אויסלאַנד בלויז איינציגע רוי־שטאָפען, אָבער דאָס געזעץ זעהט פאָר אויס די מעגליכקייט איינצופיהרען ווייטערדיגע פערבאָטען, אויף אַלע מינים רוי־שטאָפען און האַלב־פאַבריקאַ־טען.

דאָס אָנגענומענע מיטעל איז אַנ'אונפערמייד־ליכע קאָנסעקווענץ פון אַלע פריהערדיגע מיטלען. אין אָנהויב האָט די רעגירונג צוליב פינאַנציעלע טעמים פערקלענערט און בעגרענעצט די צאָהל דער וויזען, וואָס פלעגען אַרויסגעגעבען ווערען די אימ־פּאָרטערען. דערצו האָט זיך אַלץ פערברייטערט דער געביט פון קאָנטינגענטען, וועלכע זענען דורך דער רעגירונג איינגעפיהרט געוואָרען. עס האָט אונבעדינגט געמוזט קומען דער קאָנטראָל איבער דער נויטווענדיגקייט און נוצליכקייט פון יעטוועדער געשלאָסענער טראַנזאַקציע מיט אויסלאַנד.

ענטפערענדיג אויף דער קריטיק פון דער אויס־לענדישער פּרעסע, אַז די אָנגענומענע מיטלען שטייען אין ווידערשפּרוך צו די געשלאָסענע האַנדעלס־אָפּ־מאַכען האָט דער דייטשער וויצע־מיניסטער פּאָסע גע־זאָגט נישט אָהן איראָניע:

„אין אויסלאַנד האָט מען בעהויפּטעט, אַז מיר מאַכען זאַפּאַסען אויפ'ן פאַל פון קריג. ריכטיג איז פונקט דאָס פערקעהרטע. מיר ווילען נישט מאַכען קיין זאַפּאַסען. מיר ווילען בלויז רעגעלמעסיג פונאַנ־דערטיילען די פאַראַנענע זאַפּאַסען. מיר ווילען נישט אַז אין דער צייט, ווען אַ טייל צווייגען פון דער אינ־דוסטריע פיהלען אַ מאַנגעל אין רוישטאָפען, זאָלען אַנדערע קאָנען מיט רוישטאָפען שפּעקולירען. מיר וואָלטען געקאָנט אַלע אונזערע אָנשטרענגונגען קאָנ־צענטרירען אויף דער אָרגאַניזאַציע פון עקספּאָרט. און מיר צווייפלען נישט אַז מיר וואָלטען בעוויזען צו־צושטערען אַלע צאָל־ און געלד־באַריערען, אָבער די אויסלענדישע מערק וואָלטען דאַן אַריין אין נאָך אַ גרעסערען כאַאָס ווי דער איצטיגער. אויסלאַנד דאַרף זיין צופרידען וואָס אונזער עקאָנאָמישע פּאָליטיק קאָנצענטרירט זיך דערווייל אויפ'ן אינער־ליכען דייטשען מאַרק".

„איבעריגענס, האָט ה' פּאָסע צוגעגעבען, קאָן מעגליך זיין, אַז אין דער נאָהענטסטער צוקונפט זאָל דער מאַנגעל אין דעוויזען אונז צווינגען צו פאָר־סירען אויף דעם עקספּאָרט".

בעדייטען דאַרף דאָס: קאָנטראָלע פון אימ־פּאָרט דאָס איז ממילא, נאָר אַ חוץ דעם קאָן נאָך קומען אַ פערשאַרפטער דעמפּינג.

די שאַפונג פון דייטשען „וויַעשטאָרג" איז איינע פון די וויכטיגסטע ווירטשאַפטליכע געשעהע־נישען, וואָס צווינגען אייראָפּע צו זיין אויף דער וואַך.

די יוגענד וויל לעבען און ארבייטען
און דערווייל שטעלט זי פאר אנ'ארמעי פון קאנדידאטן אויף ארבייטסלאזע

דער פראַנצויזישער „עפענטליכער" געדאַנק זוכט פיינליך אַנ'ענטפער אויף דער פראַגע, ווי אַזוי פיהרט מען אַרויס דאָס לאַנד פון קריזיס, וועלכען פראַנקרייך לעבט איבער. עס פעהלען נישט נאַטירליך קיין רעצעפּטען. מאַנכע זעהען אין די סיבה פון קריזיס אין די פעהלערען פון דער קאָנסטיטוציע, און פאָדערען עס זאָלען אַריינגעטראָגען ווערען ענ־דערונגען אין איהר. אַנדערע האַלטען, אַז עס גייט דאָ נישט אין דער קאָנסטיטוציע, נאָר אין איינציגע אומגעזונדע ערשיינונגען וועלכע עס האָט אַריינגע־בראַכט דער פּאַרלאַמענטאַריזם. עס איז גענוג אַז דאָס לאַנד זאָל זיך בעפרייען פון איינציגע מיאוסע זיטען פון פּאַרלאַמענט און אַלץ וועט גיין כשורה, ווידער נאָך אַנדערע זעהען אין די סיבה פון קריזיס אין קריזיס פון פּאַרלאַמענטאַריזם און דעמאָ־קראַטיע בכלל און האַלטען, אַז פראַנקרייך נויטיגט זיך אין דיקטאַטור. עס זענען נאָך פאַראַן אַזעלכע, וועלכע מיינען אַז דער פראַנצויזישער קריזיס טראָגט בלויז אויסערליך אַ פּאָליטישען כאַראַקטער. אין דער ווירקליכקייט גייט דאָ וועגען אַנ'ערנסטען סאָ־ציאַלען טיפען קריזיס. אָט דער קריזיס, וועלכער איז ביז איצט געווען פערהוילען, טרעט איצט אַרויס איבעראייבעם מיט'ן פּאָליטישען. אַ געפערליכער סימפּ־טאָם איז דערצו די פערשטאַרקטע טעטיגקייט פון די פערשיידענע יוגענד־אָרגאַניזאַציעס.

די אָנהענגער פון לעצטען שטאַנדפּונקט ווייזען אָן, אַז איינע פון די הויפּט־סיבות פון די סאָציאַלע און פּאָליטישע אויפטרייסלונגען וועלכע עס לעבט דורך אייראָפּע, ליגט אין „בונט פון דער יוגענד", די יוגענד וויל לעבען, אָבער מיט יעדען טאָג איבער־צייגט זי זיך אַלץ מעהר, אַז ביי די איצטיגע בע־דינגונגען איז פאַר איהר נישטאָ קיין אָרט אין דער וועלט. אין די ליבעראַלע פּראָפעסיעס איז אַזאַ איבער־פּראָדוקציע, אַז יונגע דאָקטוירים, אינזשענירען אַדוואָקאַטען און אַנדערע קאָנען נאָר אַלס אויס־נאַהם בעקומען אַנ'אָנווענדונג פאַר זייער אַרבייט. אינדוסטריע און האַנדעל ווערען איינגעשרומפּען. קאָלאָניעס? אָבער וואָסער זין האָט אַרויסצוברענגען פון דער ערד נייע רייכטימער, ווען איינע פון די סי־בות פון קריזיס איז די צו גרויסע שפע אין אַלער־מען. אין אַמעריקא ווערען אַרויסגעגעבען פּרעמיעס די פאַרמערס זיי זאָלען פערקלענערען דעם שטח פון דער בעאַרבייטער ערד., אין בראַזיל ווערען פער־ניכטעט מיליאָנען טאָן קאַווע א.אַ.וו.

וועגען פיזישער אַרבייט איז נישטאָ וואָס צו רעדען. די קאָלאָסאַלע מאַסען ענערגיע, וועלכע גע־פינען זיך אין רשות פון דער מענשהייט, פערקלע־נערען אַלץ מעהר די בעדערפעניש אין מענשליכער אַרבייט. און וויפיל זענען נאָך פאַראַן נישט אויסגע־נוצטע קוואַלען פון ענערגיע. עס וועט קומען אַמאָל אַ צייט, האָט פאַנטאַזירט דער בעריהמטער עקאָנאָ־מיסט ריקאַרדאָ, ווען דעם ענגלישען קעניג וועט גע־נוג זיין צו געבען אַ דריק אין אַ קנאָפּ און ער וועט בעקומען אַלץ וואָס איז נויטיג פאַרן לעבען פון ענגלישען פאָלק. ווען די דאָזיגע נביאות וואָלט מקוים געוואָרען אין איצטיגען מאָמענט, וואָלטען די ביר־גער פון זיין מאַיעסטעט דעם קעניג פערמשפּט גע־ווען אויף אויסצושטאַרבען פון הונגער. ווייל אין דעם פאַל וואָלט דאָך קיינער נישט געהאַט קיין געלד אויף צו קויפען די פּראָדוקטען, וואָס דער קעניג וואָלט אַרויסבעקומען... אַזאַ פערספּעקטיוו מוז אַרויסרופען אונרוהיגקייט ביי דער יוגענד. סיי מו־סאָליני, סיי היטלער האָבען רעקרוטירט זייערע אַר־מייען פון קאַנדידאַטען אויף אַרבייטסלאָזע.

אין פראַנקרייך האָט זיך נישט לאַנג געבילדעט אַ פערבאַנד וועלכער האָט זיך געשטעלט דעם ציל צו לעזען דאָס פּראָבלעם פון אַרבייט אין די ראַהמען פון דער עקזיסטירענדער אָרדנונג. מענשליכע אַרבייט איז געוואָרען אַ זעהר זעלטענער פּראָדוקט. אָבער דער דאָזיגער פּראָדוקט איז נויטיג דעם מענשען פונקט ווי לופט צום אָטעמען. דער פערבאַנד פאָדערט אַז די מלוכה זאָל אָנערקענען פאַר יעדען דאָס רעכט אויף אַרבייט. מען דאַרף, זאָגען זיי, פערטיילען די אַרבייט צווישען די מענשען, פונקט אַזוי ווי מען פערטיילט די שפּייז־פּראָדוקטען צווישען די איינ־וואוינער פון אַ בעלאַגערטער פעסטונג. מען זאָגט, אַז די אַרבייטסלאָזיגקייט האָבען אַרויסגערופען די מאַשינען. מען דאַרף אַלזאָ די מאַשינען פערניכטען. דער פערבאַנד וואַרפט אָפּ דעם דאָזיגען רעצעפּט. די מאַשינען פילען אויס אויסגעצייכענט די פונקציעס, פאַר וועלכער זיי זענען בעשאַפען געוואָרען. שולדיג זענען די מענשען, וואָס זיי האָבען נישט בעוויזען ווי געהעריג אויסצונוצען די מאַשינען. אַנ'אויסוועג פון דער לאַגע דאַרף מען זוכען אין דער ווייטערדי־גער פערקלענערונג פון אַרבייטס־טאָג. מען וועט זאָגען אַז די אינדוסטריע קאָן דאָס נישט אויסהאַלטען. אָבער ווי לאַנג איז די צייט ווען די אינדוסטריע האָט נישט געוואָלט פערקלענערען אויך דעם צוועלף־שעה'דיגען אַרבייטסטאָג. די מלוכה גיט סיי ווי אויס מיליאָנען אויף אונטערשטיצונג פאַר אַרבייטסלאָזע. דאָס דאָזיגע געלד קען מען אויסנוצען מעהר פּראָ־דוקטיוו. דער עיקר איז, מען דאַרף די יוגענד פער־זיכערען מיט אַרבייט. דערצו דאַרף מען שיקען אויף אַפּרוה די עלטערע, זיי מוזען פערזיכערט ווע־רען מיט פּענסיעס אָדער מיט אַנדערע אונטערשטי־צונגען.

אין אַזאַ אָרגאַניזאַציע פון דער אַרבייט זעהט דער דערמאַנטער פערבאַנד דעם איינציגען אויסוועג פון דער לאַגע און אַ מיטעל צו פערהיטען פאַר נייע, נאָך גרעסערע און געפעהרליכע קריזיסען.

די אידעען פון דעם פערבאַנד זענען נישט ניי, אָבער אין פּראָגראַם פון פערבאַנד זענען זיי דער־פיהרט ביז צו לעצטע אוטאָפּישע קאָנסעקווענצען.

(הען).

Komunalna Kasa Oszczędności
miasta ŁODZI
zawiadamia P. T. Klijentów, iż z dniem 21 kwietnia r. b. **PRZENOSI SWOJE BIURA DO WŁASNEGO LOKALU**
przy ul. **Andrzeja № 3** I-sze piętro.
W sobotę dnia 21 kwietnia r. b. biura Kasy będą czynne jeszcze w dawnym lokalu przy ul. Narutowicza 42 do godziny 11-ej przed południem.

אסימילאציע און נאציאנאליזם

שטודיען אין יודישער פסיכאלאגיע

פון לעא קעניג

ס'איז אַן אינטערעסאַנטע פראַגע: וועלכער טייל יודען, וועלכער יודישער סאָציאַל־עקאָנאָמישער שיכט אַסימילירט זיך, מישט זיך אויס לייכטער מיט דער אַרומיגער סביבה — די אַזוי גערופענע יודישע אַריסטאָקראַטיע און גרויסע יודישע בורזשואַזיע, צי די יודישע אַרבייטער, וועלכע אַרבייטען מיט און צווישען נישט־יודישע אַרבייטער?

די ערשטע — די יודישע גרויסע בורזשואַזיע — האָט שטענדיג געהאַט און האָט, ווי ס'איז בעוואוסט, שטאַרקע אַסימילאַטארישע טענדענצען; די האַלטען אין איין באַכאַהמען די העכערע פון די עקאָנאָמישע און סאָציאַלע קלאַסען; פון די ערשטע, פון די יודישע מיטעלע בורזשואַזיע קלאַסען, קומען עס ס'רוב אַרויס די יודישע אַסימילאַטארישע אינטעליגענטען מיט זייערע פערשידענע אַסימילאַציאָנס טעאָריעס.

די יודישע אַרבייטער ווידער — נישט אַזוי די יודישע אַרבייטער, וועלכע אַרבייטען אין יודישע ווערקשטעלען — נאָר די וועניגע יודישע אַרבייטער, וועלכע אַרבייטען מיט און צווישען נישט־יודען, זיי האָבען, ווי ס'איז בעוואוסט, קיין אַסימילאַציאָנס טעאָריעס און טענדענצען. זיי אַרבייטען, ווייל זיי האָבען קיין אַנדער ברירה נישט און זייער יודישער שטאַם איז פאַר זיי ס'רוב אַזאַ נאַטירליכע אָרגאַנישע זאַך, פון וועלכען זיי קלערען וועניג וואָס, שוין פשוט דערפאַר, ווייל זייער אַרבייט און ברויט זענען פאַר זיי פיל וויכטיגערע און דרינגענדערע פּראָבלעמען.

וועלכער זשע פון די צוויי קאַטעגאָריעס יודען אַסימילירט זיך גיכער מיט דער אַרומיגער סביבה — די יודישע גרויסע בורזשואַזיע, צי אָט די אמת'ע יודישע פראָלעטאַריער פון אַציגד און פון אַמאָל?

ס'איז אַ פראַגע אויף וועלכער ס'איז שווער געגנוי, מיט פולער זיכערהייט צו ענטפער'ן.

אַסימילאַציע אַלס אַ לעזונג פון דער יודען־פראַגע איז היסטאָריש איצט דורכגעפאַלען; אנשטאָט אַ נאַציאָנאַלער אויסלייזונג איז עס, ווי מיר האָבען געפרובט אַנווייזען, געוואָרען אַ נאַציאָנאַלע גלות־פּאָליטיק, וואָס האָט גאָר געהאָלפען צום קיום העם; אָבער פונדעסטוועגען, איז דאָך זיכער, אַזאַ שפּאַר ביסעל יודיש בלוט איז דאָך פון אונז אַוועק אין לויף פון אונזער געשיכטע צו די אַרומיגע פעלקער.

צי זיי געפעלט עס, צי נישט, נאָר איינגאַנצען פריי פון יודיש בלוט זענען דאָך די אומות־העולם נישט (און אפשר אויך נישט מאַנכע הונדערט־פּראָצענטיגע אַריער און „כשר'ע" אַנטיסעמיטען).

פון וועלכע זשע יודישע שיכטען איז „אַפּגעגאַנגען" און „אַוועקגעגאַנגען" דאָס יודישע בלוט?

ס'רוב גלויבען מיר, אַז די יודישע אַריסטאָקראַטיע, די יודישע גרויסע בורזשואַזיע, מיט איין וואָרט אונזערע גדולים, געהען עס אַוועק פון אונז.

מיר גלויבען אַזוי, ווייל מיר זעהען דאָך מיט די אייגענע אויגען ווי די יודישע גרויסע בורזשואַזיע רייסט זיך עס מיט אַלע זייערע יודישע כוחות אַוועק פון אונז, ווי זיי קויפען זיך איין אין יחוס ווי זיי רייסען זיך צו דעם אייראָפּעאישען נאָבעלטום.

מיר ווייסען דאָך (כאָטש ס'איז מוֹהה"ר אַ חשד ווי אַ ווייסען) פון אַ סך אייראָפּעאישע אַלטע אַריסטאָקראַטישע פאַמיליעס, וועלכע בלוי בלוט איז דורכ'ער שפּרענקעלט מיט טראָפּענס יודיש בלוט. מיר האָבען אַנ'אַהנונג פון איינינע אויסגעלאָשענע אַלטע יודישע יחוסדיגע פאַמיליעס... און אויסגעלאָשען זענען זיי ווייל זייער יודיש בלוט פליסט שוין לאַנג אין אַריסטאָקראַטישע אייראָפּעאישע אָדערען.

ווען מיר קוקען צום ביישפּיל אויף די גאַלדער פון די אַלטע שפּאַנישע מאַרקיזען און „גראַנדיס" חלומט זיך אונז אָפט אַז מיר זעהען אין זייערע ליגען אַ פערבלאָנדזשעטען יודישען אָפּגלאַנץ, און מיר טראַכטען: ווער ווייסט צי זיי שטאַמען נישט פון די מאַראַנען, פון דער יודיש־שפּאַנישער אַריסטאָקראַטיע, וועלכע האָט זיך ווי עס איז דורכגעגליטשט דורך די אייזערנע ציינער פון דער שפּאַנישער אינקוויזיציע, ווערענדיג אַליין אינקוויזיטאָרען...

(און וועט דער איצטיגער פיל האַרטער היטלעריסטישע אינקוויזיציע געלינגען בלייבען אינגאַנצען בלייבען אינגאַנצען „ריין" פון יודיש בלוט?)

דאַכט זיך אונז דערפאַר, אַז דאָס בלוט וואָס איז פון אונז היסטאָריש אַוועק איז ס'רוב אַפּגעגאַנגען פון דער העכערער יודישער בורזשואַזיע.. פון די גליקליכערע שיכטען, עס דאַכט זיך אונז אויך אָפט אַזוי. פון זיי און זייערע רייכע און געבילדעטע פאַמיליעס האָבען יודישע (און נישט יודישע) היסטאָריקער אַ סך און אָפט גערעדט.

אָבער מיט'ן יודישען המון און אין זיין אַרט לעבען האָט זיך די יודישע געשיכטע (ווי די געשיכטע בכלל) ביז'ן לעצטען האַלבען יאָהרהונדערט כמעט גאָרנישט אינטערעסירט.

אָבער אין דער אמת'ן, קען גרייליך זיין, אַז טיילען פון די יודישע מאַסען, פון די גאָר „נידריגסטע" יודישע שיכטען, דער „עם הארץ", ווי מען פלעגט איהם אַמאָל סנאָביש בעצייכענען, האָט זיך גיכער און לייכטער אַסימילירט ווי דער גרויסער יודישער גביר און אַריסטאָקראַט. איז דאָך מעגליך אַז דאָס אַפּגעגאַנגענע יודיש בלוט איז מעהר (אַוועקגעגאַנגען פון'ם המון עס ווי פון דער אַזוי גערופענער יודישער אַריסטאָקראַטיע.

מעהר נישט, דער פּראָצעס איז געווען אַ בעהאַלטענער, אַנ'אונטערירדישער, וועלכען מיר האָבען אָפט אַפילו נישט חושד געווען מיר קענען עס אילוסטרירען מיט פאַסירונגען פון דער יעגענוואַרט: ווען אַ לאַרד, אַ יודישער מיליאָנער שמדט זיך. ווען אַ קינד פון „אַ גרויסען יודען" האָט חתונה אין אַ קירכע מיט אַ נישט־יודיש קינד, דערציילען דערפון די בלעטער; אָבער ווען אַ יודישער בחור האָט חתונה מיט אַ קריסטליך מיידעל אַדער פערקעהרט,־ווייסען מיר און הערען נישט דערפון. די בלעטער שרייבען דערפון נישט און אפילו די יודישע צייטונגען דערציילען אונז קנאַפּ וואָס פון דעם אינטימען פערהוילענעם יודישען לעבען.

ווען אַ בעריהמטער יוד מישט זיך אויס דורך וועלכען עס איז אָפיציעלען אַקט, „קלינגט" דער מיט די גאַנצע יודישע וועלט; מיר רעכענען אויס זיין חכמה, זיין פערמעגען, זיין פּאַטריאָטיזם, זיינע פערדינסטען פאַר דער מענשהייט; אָבער ווען ביי אַ יודישען ישובניק אַנטלויפט אַ טאָכטער מיט אַ שגץ (אַדער אַמאָל צוריי) — פון אַזעלכע פאַסירונגען ווייסען מיר נישט; אַזעלכע פאַסירונגען מוזען וואַרטען — און אָפט זעהר, זעהר לאַנג — ביז ס'קומט אַ דראַמאַטורג. אַ נאָוועליסט און בעשרייבט זיי פאַר אונז.

(אַמאָל פלעגט עס אַ פאָלקסליד בעזינגען).

און דאָך קען זיין אַז פאַר יעדער געמישטער חתונה צווישען אונזער אַריסטאָקראַטיע קומען פאַר צעהן אַזעלכע חתונות צווישען דעם המון.

מיר קוקען אויף די פּאָרטרעטען פון די שפּאַנישע „דאָנס" און „גראַנדיס" און אונז חלומט זיך אַז מיר זעהען יודישע שטריכען אויף זייערע פּנימער.

דערצעהלען אָבער רייזענדער איבער שפּאַניע, אַז צווישען דעם דאָרטיגען פּויערטום און זייערע קינדער, טרעפט איהר יודישע פּנימער וואָס די יודען פון די באַלעווקעס און ווייטשעפּעלס זעהען גענוי אַזוי אויס ווי „אַריער", (אויך נישט נאָר ווייל די שפּאַנישער זענען נעהענטער צום יודישען טיפּ) און אַז אין די גאַסען פון טאָלעדאָ און מאַדריד לויפען אַרום קינדער מיט געקרייזעלטע פּאה'קעלעך און איינגעלעך וואָס אונזער ביאַליק אַליין האָט זיי געמעגט בעזינגען.

אגב, זינגען זיי נאָך און פייפען אויס אין די גאַסען דאָס כשר טענצעל — „דער רבי האָט געהייסען פרעהליך זיין", וואָס מיר מיינען אַז ס'איז אַזוי יודיש, און צום סוף איז עס אַ שפּאַנישער נגון (מען קען הערען די קאַסטאַניעטען אין דעם נגון) און מיר האָבען איהם איבערגעבראַכט פון שפּאַניע קיין פּוילען און רוסלאַנד.

עס פעהלט די פרוי...

פון נ. פראנק

ווי שפּאַנענד און מיטרייסענד עס זאָל נישט זיין די סטאַווסקי־דראַמע, וואָס געהט נישט אַראָפּ לעצטענס פון דער עפענטליכער ביהנע פון פראַנקרייך, פעהלט אין איהר דאָך עפּעס:

אַ פרוי.

אַ דראַמע, די גרעסטע, די שפּאַנענדסטע די בלוטיגסטע, ווערט סוף כל סוף לאַנגווייליג ווען עס איז אין איהר נישטאַ קיין ערשטע פרויען־ראָלע, וואָס זאָל אויף זיך אויפהענגען דעם וואַקסענדען אינטערעס.

אַ דראַמע, וואו פרויען זענען די צענטראַל־פיגורען, זעהט זיך מיט מעהר חשק, מיט מעהר אינטערעס, מיט מעהר רייץ, אָהן זיי — געהט די דראַמע אויס, שטאַרבט, גוסס'ט.

אייגענטליך איז עס אַ פראַנצויזישע מעטאָדע:

— שערשע לאַ פאַם!

דער דאָזיגער פסוק איז צושליסט געוואָרען אומעטום. אַפילו מענשען, וואָס קענען נישט איין וואָרט פראַנצויזיש. ווייסען פון דער בעריהמטער פראַזע, זי איז נישט בלויז אַ פראַזע, נאָר אַ גאַנצער סיסטעם.

אייגענטליך איז יאָ דאָ אַ פרוי אין דער סטאַווסקי־דראַמע:

מאַדאַם סטאַווסקי.

זי איז אָבער סטאַווסקיס פרוי און די געזעצליכע פרוי רעכענט זיך נישט פאַר קיין פרוי אין אַזעלכע ענינים. ווען מען זאָגט „שערשע לאַ פאַם" מיינט מען די פרוי, וואָס שטעהט אומגעזעצליך, אין הינטער־גרונד פון דער אַפּער'ע אָדער אַוואַנטורע, און אַרום וועלכער עס וועבען זיך אַלע פעדעם — איבערהויפּט די געהיימע.

סטאַווסקיס פרוי — וואָלט איך געזאָגט — איז נישט די פרוי פון דער סטאַווסקי־אַפער'ע, (מאַדאַם סטאַווסקי איז נאָך נישט די פרוי פון דער אַפערע סטאַווסקי). זי ווערט אונז געשילדערט אויסערגעוועהנליך שעהן, קאַלטליך, מיט אַ פּאָר קלוגע און אומעטיגע אויגען, וואָס האָבען נישט אין זיך דעם פערפיהרעריש'ן רייץ, זי איז — וואָלט איך געזאָגט — צו אָרענטליך, צו רוהיג, פאַר אַזאַ שטורמישער דראַמע. וואָלט אַ דראַמאַטורג געפּרובירט אַ רויפטראַגען די סטאַווסקי־דראַמע, אויף דער ברעטער־ביהנע, וואָלט ביי איהם מאַדאַם סטאַווסקי אַרויסגעקומען פיל אַנדערש ווי זי איז אין דער אמת'ן.

זי איז אפשר אין לעבען אַ ווידערשפּרוך צו דער גאַנצער אַפער'ע סטאַווסקי, און דעריבער האָט זי נישט געקענט ווערען דער אַקס פון דעם גאַנצען קנויל אַפערעס.

לאַנג האָט מען געזוכט צו בעפּעפער'ען און בעזאַלצען די געשיכטע מיט פרויען־טיפּען. מען האָט געוואוסט, אַז אָהן זיי איז די בעסטע אַפער'ע קיין אַפער'ע נישט. מען האָט געזוכט אַריינצושלעפּען אין דער בלאַטע די שוישפּילערין ריטאַ געאָרג, [illegible] און נאָך עטליכע פרויען פון זעלבען שניט. מען האָט געמיינט, אויף אַזאַ אופן, צו געפינען די סודות און רמזים פון דער גאַנצער דראַמע און זי סיטואַירען אין איהר צוגעפּאַסטער אַטמאָספער. מען האָט די אַלע פרויען ועגומען אויפ'ן „זאַטעל". ריטאַ געאָרג איז אַפילו געקומען פון ווייטן אָפּצוגעבען די ע"קלער"נגען, די רייזע אַליין איז געווען אַ שפּאַנענדער עפּיזאָד אין דער דראַמע. און אַ געוויסע מאָמענט האָט מען געמיינט, אַז פריילין אָוודיל וועט ווערען די ערשטע ראָלע פון דער דראַמע. עס האָט זיך אָבער נישט איינגעגעבען. די אַלע פרויען זענען אָפּגעפאַלען, זייער אַנטייל אין דער גאַנצער געשיכטע, איז געווען נישט מעהר ווי אַ קליינער, אַנ'אומבעדייטענדער און עס איז געבליבען פון דעם אַלעם די איינציגע זאַך:

אַ בלאַטע פון אינטערעסען און געלד.

פאַר מאַנכע איז די ענטוויקלונג פון דער דראַמע געווען אַנ'איינפאַכע ערקלערונג:

וואָס? סטאַווסקי האָט נאָר ליב געהאַט — זיין פרוי און זיינע קינדער? ער האָט זיך נישט געפּוצט צו די פרויען פון זיינע פריינד? מען האָט גאָרנישט אויסגעפונען קיין ליבעס־בריוועלעך פון איהם צו די געליבטע, און פון די געליבטע צו איהם? וואָס פאַר אַ העלד איז עס? ליב האָבען זיין ווייב פּאַסט אַ פּראָסטען בשר ודם. שרייבען האַרציגע בריוועלעך צו זיין ווייב און קינדער. דאָס איז גוט פאַר אַ קבצן, אָבער אַזאַ סטאַווסקי, פאַר איהם — פוי! אַ חרפה! אַ שאַנד!

מען זעהט באַלד, אַז מען האָט דאָ נישט צו טון מיט קיין אמת'ן פראַנצויז.

* * *

אַ כשר'ער פראַנצויז וואָלט נישט אַזאַ תל געמאַכט פון דעם קלאַסישען „שערשע לאַ פאַם"...

ווי עס ווייזט אויס איז סטאַווסקי קיינמאָל נישט געווען קיין פרויען־יעגער און דאָן זשואַנישען זיך פון וואַרט.

געוויס, ער איז געווען גאַלאַנט צו פרויען, זיי געשיקט בלומען, זיין אויטאָ זיי צו ברענגען און אַפּפיהרען אַהיים, זיי פערבלענדעט די אויגען מיט זיינע מיליאָנען, מיט זיין אויסגעבעריי, מיט זיין רחבות, אָבער זיי נאָכלויפען — דאָס נישט?

און צו וואָס אייגענטליך האָט ער די געדאַרפט נאָכלויפען? האָט ער נישט געהאַט דעם שליסעל צו די פרויען־הערצער, דאָס געלד? האָט ער זיי נישט געזעהן, אין זייער קליינקייט, אומעטום? האָט ער זיי נישט בעגעגענט אין טעאַטער, אין מוזיק־סאַלאָן, אין קינאָ, אין קאַבאַרעט? האָט ער דען זיי נישט געקענט מיט אַלע זייערע שוואַכקייטען און לייַדענשאַפטען? האָט ער דען נישט געוואוסט, אַז אַ מיליאָן — אָדער מעהר — איז דער בעסטער מאַדערנער קאָמפּלימענט פאַר אַ פרוי? אַ געוויס נישט יעדע פרוי לאָזט זיך קויפען פאַר געלד. אַך בער אויף יעדער פרוי מאַכט געלד אַנ'איינדרוק. עס איז בכלל נישטאָ דער מענש אויף דער וועלט, וואָס זאָל נישט דורך ארץ האָבען פאַר'ן קאַפּיטאַל.

סטאַווסקי האָט בעטראַכט, אַז אַ פרוי איז אַני אינסטרומענט פון פערגעניגען און אפשר נישט מעהר. הינטער זיין גאַנצער קאָקעטעריי און דזשענטלמענשקייט איז געלעגען אַ טיפע פעראַכטונג צו דער פרוי וועלכע ער האָט זיכער בעטראַכט אַלס אַ בידעריגען ווען'ען מיט וועמען עס לוינט נישט צו מאַכען קיין געשעפטען, זיי פערשטעהען זיך אפשר האָט ער געטראַכט — אויף די געשעפטען פון ליבע אָבער נישט אין די געשעפטען פון „ביזנעס". מיט זיי דאַרף מען רעדען ווע'ען בלומען, טעאַטער. קיבאָ ליבע, אָבער נישט וועגען קיין ערנסטע זאַכען, נאָך דער ליבע האָבען זיי מעהר קיין זאַך נישט אין זיך. (פאַר־דאַן, מאַדאַם, איך גלויב אַז אַזאַ מיינונג האָט סטאַווסקי געהאַט וועגען פרויען).

נישט יעדער, וועלכער בעציהט זיך גוט צו פרויען, האַלט פון זיי, נישט יעדער וועלכער ליבט זיך אין זיי, האָט זיי ליב, נישט יעדער וועלכער קען אַפילו אָהן זיי נישט לעבען, איז זייער אויפריכטיגער אַנהענגער.

יעדער מענש האָט אין זיך גענוג פּלאַץ פאַר עטליכע שוואַכקייטען.

סטאַווסקי האָט געהאַט איין שוואַכקייט, וועלכע האָט איינגעשלונגען אַלע אַנדערע שוואַכקייטען: געשעפטען.

פאַר איהם וואָלט מען געדאַרפט אויסזוכען אַנ'אַנדער נאָמען פאַר זיינע אונטערנעהמונגען.. ווי קאָן מען עס אָנרופען פשוט „געשעפטען"? אויך „ביזנעס" פּאַסט נישט פאַר זיי. עס איז נאָך נישט געזאָגט געוואָר'ען דאָס וואָרט וואָס זאָל האַרמאָניר'ען מיטען אינהאַלט וואָס ער האָט אַריינגעלייגט אין זיינע — ווי אַרים איז דאָס וואָרט — וועלט־מאַכינאַציעס.

ביי איהם איז זיין אַמביציע אַפילו געגאַנגען ווייטער ווי דאָס געלד, דען, לאָמיר זיך נישט נאַרען, וואָס האָט ער דען געטאָן מיט די אַלע מיליאָנען וועלכע ער האָט פון אומעטום אויסגעשווינדעלט? האָט ער זיי דען נישט געוואָרפען אויף יעדען טריט און שריט? און וואָלט ער געווען אַ געלד־מענש, אַ געלד־גייציגער, וואָלט ער מיט זיי פיל שפּאָרעוודיגער געווען.

זיין געלד־מיהל האָט זיך געמוזט דרעהען כסדר, ווייל ער האָט געוואוסט אַז נאָר מיט אַ געלד־מיהל וועט ער זיך עפענען אַלע טירען און טויערען.

דאָס געלד האָט ביי איהם געהאַט פיל ווייניגער ווערט ווי דאָס געשעפט, און וואָלט דער דאָזיגער שווינדעל־גאָנג נישט געהאַט וועמען צו בעשווינדלען, וואָלט ער זיך אַליין בעשווינדעלט, ווי מאַליערס האַרפּאַגאָן, וואָס בעגנבעט זיך אַליין...

* * *

ביין, פאַר אַזאַ דין בלייבט נישט איבער קיין צייט זיך צו שפּילען אין ליבעס, אין ווייבעריי, אין נאַכיאָגען ווייבלעך, דאָס איז אפשר פאַר איהם גוט געווען אַמאָל, ווען ער האָט זיך „געריבען" ביי אַקטיאָרען, ווען ער האָט געוואָלט שפּילען טעאַטער, ווען מען האָט איהם געזעהן אין די גאַרדעראָבעס פון די אַקטריסעס, ווען ער האָט זיך גערעהט אין די קוליסען, און זיין לעבען האָט נאָך נישט אָנגענומען קיין פעסטע ווענדונג, דאָס זענען אָבער אַלץ געווען קינדהייטען, אַמאָל האָט ער געמיינט אַז אין די ליפּען פון אַ פרוי בעשטעהט דאָס גאַנצע גליק פון לעבען, דאָס איז אָבער געווען פאַר איהם די מאַזעל־צייט, נאָך די פּאָקען און מאַזלען האָט ער גענומען זעהן העכער, ברייטער, און די פרוי איז ביי איהם אָפּגערוקט געוואָרען אין הינטערגרונד, וואו ער האָט געוואָרפען — צו זיינע קאָמבינאַציעס — האָט ער זיך מיט איהר בענוצט, אָבער ער האָט זי נישט געשטעלט אין מיטעל־פּונקט פון זיין לעבען.

אויב טויזענטער און טויזענטער מענשען ווילען לעבען און בעטריבען אַנדערע מענער און פרויען צוליב די קאַפּריזען פון פרויען, האָט ער געוואָלט זיין אַנ'אַנדער מענש.

— ווען האָט ער דען צייט געהאַט צו אַזעלכע נאַרישקייטען? האָט ער דען נישט געקענט, אַפילו מיט זיין ווייב און קינדער, מיטען זייגער אין דער האַנד?

אַזאַ מענש קען בעצאָהלען אַ ליבע, אָבער נישט זי אויסוואַרימען ווי יעדער איינפאַכער מענש, אַזאַ מענש רעדט נישט מיט ווערטער, נאָר מיט טשעקען, און די שפּראַך איז פיל ריידעוודיגער ווי פוסטע, איינפאַכע ווערטער.

די סטאַווסקי־אַפערע (ווען וועט זי זיך שוין אַמאָל ענדיגען?) איז אַ לאַנגע קייט פון מענער־עפּיזאָדען, די מענער הענגען אַלע אויף דער גאָלדענער שטריק.

אין הונדערטער אַוואַנטוריעס פון דעם מין, זעהען מיר ווי איין פרוי געליבגט צו ווערען די פרוי פון דער דראַמע, זי שטעלט זיך ,ס'רוב העכער פון גרעסטען העלד אַליין, זי רוקט זיך אַרויס אויף דער סצענע פון דער דראַמע, אָדער טראַגעדיע.

דאָס מאָל איז עס נישט.

לאַנג האָט מען אויך דאָ געזוכט אַרויסצוהויבען דעם ווייבערישען עלעמענט, פאַרין אָהן פרויען איז אַ פערשוועכונג. עס איז אָבער דאָס מאָל נישט געלונגען, מען האָט געפינען ווייבלעך, אָבער נישט דעם האַמיבירענדע ווייבערישען עלעמענט, מען האָט געפונען פרויען, אָבער נישט די פרוי.

עס איז אויסגעוויקעלט געוואָרען די גרעסטע שווינדעלעריי פון אונזער צייט, און קיין פרוי וואָס, איז אַ גרויסער מאָס, נישט פערמישט דערין.

דאַרף די פרוי זיין אומצופרידען?

ווען איך בין אַ פרוי, וואָלט איך געווען אומצופרידען.

— וואָס־זשע — וואָלט איך זיך געפרעגט — איז נאָך פאַראַן אויף דער וועלט אַ גרעסערע לײדענשאַפט, ווי מיר פרויען?

די חתונה אין קאצק

פון מנשה אונגער

דער ווארקער רבי, ר' יצחק האט בעווארגען דעם קאצקער רבין ר' מענדעלע, ער זאל נעהמען ר' איטשע־מאירס שוועסטער׳ן, ר' משה חלפן׳ס טאכטער פאר א צווייט ווייב.

דעם קאצקער רבינס זוהן, ר' דוד האט אבער נישט געוואלט, אז זיין פאטער זאל נאך אמאל חתונה האבען, און אזוי ווי דער איזשביצער רבי, ר' מרדכי־יוסף, האט געזעהן אז דער קאצקער רבי וועט שוין נישט וועלען זיבען א קרוב אז ער וועט נישט נעהמען זיין שוועסטער־קינד פאר א ווייב, ווייל זי איז אן אלמנה. האט ער שוין געוואלט ווירקען אויפ׳ן זוהן, ר' דוד, ער זאל נישט צולאזען אז זיין פאטער זאל בכלל חתונה האבען.

דער קאצקער רבי האט געהייסען זיין משמש ר' הערש טאמאשאווער פאהרען קיין ווארשע אנקוקען די כלה, צי זי האט נישט קיין מום און געהייסען אפלייגען די חתונה אויף א יאהר צייט.

ר' הערש טאמאשאווער איז טאקע באלד אויף צומארגענס אפגעפאהרען קיין ווארשע. אוועק צום „חידושי הרי"ם" און אנגעקוקט די כלה.

אבער ודער שם, אז דער קאצקער רבי האט זיך די לעצטע פאר יאהר פורש געווען פון דער וועלט, האט (שוין אויך) דערגרייכט צו דער כלה, און זי האט נישט געוואלט פאלען קיין קרבן צוליב איהר שוואגער ר' איטשע־מאיר. זי האט געוואלט האבען א מאן גלייך מיט אלע און אויפשטעלען א דור, די כלה חיה האט דערפאר נישט געוואלט הערען פון דעם שידוך און האט זיך שטארק צעוויינט. ביז איהר שוועסטער, ר' איטשע מאירס ווייב האט ביי איהר געפועלט, זי זאל אפווארטען ביז זי, די שוועסטער וועט אליין אריינפאהרען קיין קאצק, און איבעררעדען מיטן רבין וועגען דעם, צי וויל ער בלויז חתונה צוליב דער גמרא: „כל הדר בלא אשה... צי ער מיינט טאקע צו זיין אן אמת׳ער מאן...

דעם „חידושי הרי"ם"ס ווייב איז אריינגעפאהרען צוזאמען מיט איהר מאן קיין קאצק, און, הגם מען האט קיינמאל אין קאצק נישט אריינגעלאזט קיין (ווייבער צום רבין, האט אבער ר' הערש, משמש פאר איהר געמאכט אן אויסנאהם, און זי איז צוגעלאזט געווארען צום קאצקער רבין.

זי האט ערקלערט דעם רבין, אז איהר שוועסטער וויל דעם שידוך, אבער אזוי ווי ס׳איז ארוים א שם, אז דער רבי האט זיך פורש געווען פון אלע גשמיות׳ן, באכדעם ווי ער האט שוין א זוהן, ר' דוד, (וויל די כלה פריהער, אז דער רבי זאל איהר צוזאגען, אז זי וועט פון איהם האבען א קינד.

דער קאצקער רבי האט איהר גארנישט געענטפערט און האט זיך ארומגעדרעהט הין־און־צוריק איבערן שטוב, פערטיפט אין רעיונות, עס האט אזוי געדויערט א צעהן מינוט, פלוצלונג האט ער זיך אויסגעדרייט צו זיין משמש ר' הערש טאמאשאווער און צו איהם א בייזען ברום געגעבען: „זאל זי פאהרען צו א „זנאכער" וועט זי וויסען, צי זי וועט האבען א קינד! וואס פערדרייט מען מיר דעם קאפ?..."

דעם „חידושי הרי"ם"ס ווייב האט זיך אויש צעוויינט פאר פרייד, און אז דער קאצקער רבי האט דערהערט איהר געוויין, האט ער צוגעגעבען: „טרעהרען פון שמחה... גאר א גרויסע זאך... איך זאג אייך צו, אז כ׳וועל די קינדער אליין פיהרען צו דער חופה"...

עס איז באלד געשריבען געווארען תנאים און אין א פאר וואכען ארום איז שוין בעשטימט געווארען דער זמן־החתונה.

פון אלע ווינקעלעך פון פוילען איז מען זיך צונויפגעקומען אויף דער חתונה פון קאצקער רבין, עס איז אויך געקומען דער איזשביצער רבי, הגם ער אליין האט נישט געוואלט אז דער רבי זאל נאכאמאל חתונה האבען, עס איז נאר אוועקגעפאהרען דעם קאצקער רבינס זוהן, ר' דוד, וועלכער האט נישט געוואלט זיין אויף דער חתונה פון זיין פאטער.

די חסידים, וואס זענען זיך צונויפגעקומען אויף דער חתונה, האבען פון גרויס שמחה, נאך מיט א פאר טעג פריהער, שוין אנגעהויבען צו טרינקען בראנפען און זיך משמח זיין. דער „חידושי הרי"ם" האט מיטגענומען אויף דער חתונה א סך חסידים פון ווארשע, וועלכע האבען נאך געקענט ר' משה חלפן אלס גביר, און זיי האבען זיך געלאזט קאסטען א סך געלד אז די חתונה זאל זיין וואס פרייליכער. די גרויסע גבירטע טעמע׳רל פון ווארשע האט מיטגעשיקט א גאנצע פאס וויין.

אין טאג פון דער חופה האבען די חסידים פון גאנץ פריה אן באלד נאכ׳ן דאווענען אנגעהויבען צו טרינקען.

אין דעם גרויסען קאצקער הויף איז געווען אויפגעשטעלט די חופה, מ׳האט אריינגעשטעקט די פיר חופה־שטאנגען אין דער ערד און די חסידים האבען געטאנצט ארום דער חופה, אויפ׳ן גאניק פון רבינס הויז איז געשטאנען דער „חידושי הרי"ם" און האט צוגעקוקט ווי די חסידים טאנצען. ער האט כסדר מיט א גארטעל אראפגעלאזט פלעשלעך וויין און די חסידים טאנצענדיג אין רעדעל, פלעגען געבען א כאפ דעם פלעשעל אין מויל אריין און געבען א זופ.

דער „חידושי הרי"ם" איז געשטאנען אויפ׳ן גאניק מיט א פאר געהויבענע חסידים און האט געזונגען פריילעכע ניגונים, אבער פלוצלונג האט זיך געגעבען א פראל אויף די טיר און דער קאצקער רבי אין א וואטענעם שפענצער און א קאפעל, איז ארויס, צוזאמענגעצויגען די ברעמען, בייז אנגעקוקט דעם עולם, (און געגעבען א דונער מיט זיין קול:

— וואס איז די שמחה אויף אייך?!

כהרף עין זענען שטיל געווארען די טויזענדער חסידים, וואס האבען געטאנצט אויפ׳ן גאנצען הויף, און דער קאצקער רבי איז צוגעגאנגען נעהנטער און געזאגט מיט א רוגזון:

— „תחת אשר לא עבדת את ד׳ אלהיך בשמחה, ובטוב לבב" — שטעהט אין דער תורה הקדושה, ביים סוף פון דער תוכחה קומט אזעלכע קללות בלויז דערפאר, וואס מען דינט נישט גאט בשמחה? — „נאר האסטו נישט גאט געדינט און דו ביזט נאך אין שמחה, מאכסטו זיך נאך פרעהליך, מיט דיין פריקת עול, — איז דערפאר איז די תוכחה אויך צו ווייניג"...

ווען ער האט דערזעהן דעם „חידושי הרי"ם" וועלכער איז געשטאנען זאלין אין ציטערניש, האט דער רבי צו איהם א געשריי געטון:

— איטשע מאיר! וואס פאר אן עבירה האסטו מיר דא צונויפגעשלעפט?"

און איז באלד פערשוואונדען אין זיין חדר אריין.

די טויטע שטילקייט האט נאך אלץ אנגעהאלטען איבי׳ם גאנצען הויף, די חסידים זענען געשטאנען מיט אראפגעלאזטע קעפ און פערקנייטשטע שטערנס, פערטיפט אין זיך און עס האבען זיך געטראגען קרעכצען אין דער לופט.

אבער דער „חידושי הרי"ם" האט זיך נישט פערלוירען. ער האט זיך געגעבען א ווענד צו די טויזענטער חסידים און געזאגט:

— מלאכים און שרפים פרעהען זיך היינט, אונזער רבי האט חתונה, זאלען מיר זיך נישט פרעהען?

און ער האט ווידער געווארפען פלעשלעך וויי׳ן צווישען עולם, ס׳רוב עולם האט אבער דעם ווייל און צוריק אנגעהויבען צו טאנצען. אבער די יחידי סגולה האבען זיך אפגערוקט אין די ווינקלען און זיך פערטראכט איבערן רבינס לעצטע תורה...

די (חסידים האבען אזוי ווייטער געטאנצט, דער בדחן האט שוין געהאט די כלה בעזונגען, מיידלעך האבען שוין געהאט אפגעטאנצט. און דעם „חידושי הרי"ם"ס ווייב איז שוין אנגעקומען מיט א כאפטע מחותנתעס צום „חידושי הרי"ם" מיט א טענה, הלמאי דער חתן קומט נישט אריין צום בעדעקענס. דער „חידושי הרי"ם" האט זיי בערוהיגט און געזאגט, אז דער חתן וועט אוודאי באלד אריינקומען. אבער עס געהט אוועק איין האלבע שעה נאך דער צווייטער, און מען זעהט נאך אלץ נישט דעם חתן. איז דעם „חידושי הרי"ם"ס ווייב געקומען מיט טרעהרען אין די אויגען צו איהר מאן, אז ער זאל אריינגעהן צום רבין.

אבער דער „חידושי הרי"ם" האט נישט געוואלט געהן, ער האט פערשטאנען אז דער רבי איז אוודאי פערנומען מיט הויכע רעיונות און ער האט איהם נישט געוואלט שטערען. אויך האט ער מורא געהאט (אז דער רבי זאל ווידער נישט ברענגען איבערן מויל ליינע בייזע מחשבות מיט וועלכע ער טראגט זיך לעצטענס ארום. דא איז איהם אבער אונטערגעקומען זיין שוואגער, א זוהן פון ר' משה חלפן, וועלכער איז געווען א סוחר אין ווארשע. און ער האט זיך אנגערופען אז ער וועט אריינגעהן צום רבין.

אבער ווי נאר ר' משה חלפנס זוהן איז אריין צום רבין, איז איהם פלוצלונג בעפאלען אזא פחד, אז ער האט קוים געקאנט ארויסשטאמלען דאס ווארט: „מחותן".

דער קאצקער רבי איז געשטאנען אויסגעדרעהט מיט דער פלייצע צו איהם, ביי דעם ספרים־שאנק. אנגעשפארט מיט איין האנט אויף א שטוהל, האלטענדיג אין די הענט א גרויסען „דירענפארטער־רי"ף, וועלכער איז געווען געבונדען אין הילצערנע טאוולען, און האט געוואויגען א שעהנע פאר קילא.

האט זיך דער רבי געגעבען א דרעה אויס צו איהם און איהם שפיציג פון דער זייט אנגעקוקט און געגעבען א געשריי:

— ס׳ארע מחותן בין איך מיט דיר?!

דער יונגערמאן האט זיך פאר די ווערטער אזוי דערשראקען, אז ער איז קוים, נישט טויט, נישט־לעבעדיג ארויסגעלאפען, ער האט זיך דערנאך געשעהמט דעם „חידושי הרים" צו דערציילען וואס פאר (א פסק ער האט פון רבין געכאפט.

אבער דער „חידושי הרים" האט (שוין גוט פערשטאנען ווי שלעכט ער האט דארט אפגעשניטען, און אזוי ווי זיין ווייב איז כסדר פאר איהם געשטאנען און געוויינט אז ס׳איז א חרפה און א בזיון פאר דער כלה, וואס דער חתן קומט נישט צום בעדעקענס, — האט זיך דער „חידושי הרים" גוט פערגארטעלט, גלייכגעמאכט דאס שטריימעל אויפ׳ן קאפ און איז אריינגעגאנגען אין רבינס חדר מיוחד, פאמעליך מיט שטילע טריט, אזוי ווי ער וואלט אויף גלאז געגאנגען, און אזוי האט ער זיך דערנעהנטערט צום קאצקער רבין, וועלכער איז נאך אלץ געשטאנען אין דערזעלבער פאזע ווי פריהער.

דער רבי האט אבער דערפיהלט אז אימיצער איז אריין אין זיין חדר, און האט זיך אומגעדרעהט.

דערזעהענדיג דעם „חידושי הרים" האט ער איהם געזאגט דעם הארבען ריי"ף וואס איז איהם שוין א פאר שעה קשה.

דער „חידושי הרים" האט זיך אנגעהויבען מפלפל צו זיין מיט גרויס חריפות און בקיאות, און ביידע האבען מיטאמאל פערגעסען, אז ס׳איז איצט א חתונה און אין דרויסען ווארט מען אויף זיי.

און אין דרויסען איז דער עולם וואס אמאל געווארען אומגעדולדיגער, שליחים זענען געקומען צולויפען צו ר' הערש טאמאשאווער אז „די כלה וויינט"... איז ר' הערש טאמאשאווער צוזאמען מיט א פאר געהויבענע חסידים אריין צום רבין און געוואלט איהם דערמאהנען, אז מען דארף שוין געהן צום בעדעקענס.

אבער דער קאצקער רבי האט צו איהם געגעבען א זאג: „שטער מיר נישט, דו זעהסט דאך, אז איך האלט אין מיטען לערנען", ר' הערש האט זיך אבער נישט געלאזט אפשטערן און געזאגט: „די כלה וויינט"...

דא ערשט האט זיך דער „חידושי הרים" דערמאנט נאך וואס ער איז אייגענטליך אריינגעגאנגען צום רבין, און האט אויך אנגעהויבען אונטערצוהעלפען ר' הערש׳ן.

דער קאצקער רבי, וועלכער איז די גאנצע צייט געגאנגען אנגעטון אין א וואכעדיגען, וואטענעם, שפענצער, האט זיך עבדליך געהייסען דערלאנגען די בייזע זיידענע מלבושים, און איז מיטאמאל געווארען שטארק פרעהליך. דאן האט ער זיך געווענדעט צום „חידושי הרים" און געזאגט:

— די גמרא זאגט אין קדושין (דף מ"ט ע"ב) אז אייגער זאגט צו אן אשה: זיי צו מיר מקודש, מיטן תנאי, אז איך בין א צדיק", איז דער דין. אז אפילו ווען ער איז א רשע גמור, זענען די קדושין חל, טאמער וועט ער מהרהר זיין און תשובה טון אין הארצען, — וועט ער דאך זיכער זיין א צדיק" — אבער שווב אן אשה קלערט אז דער וואס איז זי מקודש איז א רבי, און באמת ווייס ער ביי זיך, אז ער איז דאס נישט, דארפען דאך די קדושין נישט חל זיין, ווארום מיט תשובה ווערט מען נאך קיין רבי נישט?!...

דער „חידושי הרים" האט איהם דערויף געענטפערט אז ס׳איז דא גאר קיין חשש נישטא, ווייל די כלה האלט דעם חתן פאר א רבין צוליב דעם וואס די וועלט האלט איהם פאר א רבין, און דא וועט נישט פועלן דאס, וואס דער רבי וועט שרייען, אז ער איז קיין רבי נישט, ווייל מיר וועלען כסדר שרייען פערקעהרט...

דער קאצקער רבי האט געגעבען א שמייכעל פון דעם „חידושי הרימס" ענטפער און איז באלד געגאנגען צום בעדעקענס.

נאך דער חופה האט מען די כלה אריינגעפיהרט אין יחוד־שטיבעל מיט׳ן קאצקער רבין צוזאמען, אבער פלוצלונג האט מען דערהערט פון יחוד שטיבעל שרעקליכע קולות פון רבין, וועלכער האט געזאגט תהלים.

ווען דעם „חידושי הרימס" ווייב איז אריין אין שטיבעל, האט זי געטראפען די כלה ליגען א פערחלשטע און דער קאצקער רבי האט זיך ארומגעדרעהט איז קאפעל, פער׳מוחט, אזוי ווי ער וואלט גארנישט געוואוסט וואס אין שטוב קומט פאר. מען האט די כלה ארויסגעפיהרט און זי האט דערנאך געזאגט, אז דער רבי האט זיך אין יחוד־שטיבעל אזוי שטארק פער׳מוחט אז פאר שרעק איז זי געפאלען אין חלשות.

כ'טויש מיך מיט פאזנאנסקי'ן!...

אַן אָפענער בריף פון אַן אַנאָנימען סוחר צו דער לאָדזער האַנדעלס־קאַמער

פון י. אַבערזשאַנעק

דערוויסענדיג זיך וועגן דעם קאמף וואס די לאדזער האנדעלס־קאמער פיהרט געגען דעם אנאנימען האנדעל און אנאנימער פאבריקאציע. האב איך באלד פערשטאנען אז דאס מיינט מען טאקע מיך. ווארום דאס בין איך דאך טאקע דער ריכטיגער אנאנימער סוחר און אנאנימער פאבריקאנט. אז דאס געהט מען טאקע מיך נעהמען אין דער וועש אריין האב איך נישט געווארט ביז מ׳וועט מיך „זאפראשען" צום גריגען טיש, און איך לייג מיך אליין איבערן בענקעל.

מיין בריוועל צו דער האנדעלס־קאמער:

„צו די חכמים און גאונים, רעפרעזענטאנטען און בענקעל־קוועטשער׳ס אויף אלעי קאשטשושקי 14!

הילוה ווי איהר האט מיר ערקלערט מלחמה, איהר ווילט מיך מיט געוואלד עוקר מן השורש זיין, איהר זעהט אין מיר איין א געפעהרליכען קאנקורענט פון אשר קאהנ׳ען, אז איך מאך אומגליקליך פאזנאנסקין און שייבלערן. אז איך בין דאס דער, וואס לאזט נישט וואקסען שטיינערט׳ן און גייערן, אז נאר איך, יודעל הארצקלעמעניש, בין דער שולדיגער אין קריזיס, אז ווען נישט איך, וואלט לאדז געווען א גן־עדן התחתון, און נאר איך, מיט מיין אנאנימען מסחר און אנאנימער פאבריקאציע ברענג־אום די לאדזער אינדוסטריע, דערוויסענדיג זיך פון די אלע זאכען, האלט איך פאר מיין פליכט זיך פאר אייך מודה ומתוודה צו זיין.

קודם־כל וויל איך מיך פאר אייך פארשטעלען: מיין נאמען איז יודעל הארצקלעמעניש. א יחסן בין איך גלייך מיט אייך: איהר זיצט אין דער „קאמער" (אין געוועזענעם פאזנאנסקים פאלאץ, אל. קאשטשושקי 4) און איך וואוין אויך אין א קאמער (אויף דער לעווא קעלמא אין א קעלער)...

איך בין מיך מודה אז איך פיהר פאלגענדע אנאנימע מסחרים און אן אנאנימע פאבריקאציע אויף וואס איך האב נישט קיין פאטענט, נישט קיין קאנצעסיע, צאהל נישט קיין אבראטאווע, נישט קיין ראכאדאווע, און בין נישט רעגיסטרירט אין דער איזבא האנדלאווע.

איך בין א „זאוואראוועס" בעל־תוקע: יעדען ראש־השנה בלאז איך שופר און האב ביז איצט נישט קיין בלאז־קאנצעסיע, אין דער צייט ווען אנדערע לאדזער אויפגעקומענע מלחמה־גבירים וואס בלאזען פון זיך א גאנץ יאהר האבען יא קאנצעסיעס. דערמיט ברענג איך מיט מיין בלאזען שאדען יענע אויפגעקומענע אנגעבלאזענע בלאזערס...

סוכות, פערנעהם איך זיך מיט אן אנאנימען אתרוג־בענטשעריי: א גאנצע אכט טעג געה איך צו די בעלי־בתים אתרוג־בענטשען. דער אתרוג מיט׳ן לולב און די „פיער מינים" — דאס אלץ איז מיין אייגענטום. יעדער שאקעל מיטן אתרוג איז א בעצאהלטער. איך פון דעם גאנצען אתרוג־בענטשען אומזאנסט צאהל איך נישט קיין אבראטאווע.

יעדען פורים לייען איך די מגילה. איך „רעכען מיך אפ" מיט אזעלכע „קופצעס" ווי: אחשוורוש, המן בן המדתא, זרש, בני המן און אנדערע „פיידמעס" און דערביי פיהר איך נישט קיין האנדעלס־ביכער.

איצט האב איך א גענעראל־פערטרעטונג פון הושענות, כ׳פערקויף דעטייל און וואגאנווייז. דערביי האב איך נישט קיין אייגענע באהן־באטשניציע, און בין נישט רעגיסטרירט אין אימפארטער־פעראנד.

היינט פיהר איך אן אנאנימען פערקויף: שבת פערקויף איך עליות, ששי און מפטיר. כ׳פערקויף אויך אתה הראית, חתן־בראשית, חתן־תורה און אנדערע ארטיקלען. ערב פסח פערקויף איך ס׳חמץ. ערב ראש־השנה פערקויף איך — שטעט... ערב יום־כפור פערקויף איך... מיינע זינד. און אויף די אלע מיינע גאנגבארע פערקויף־ארטיקלען האב איך אפילו קיין פאטענט נישט, און בין נישט קיין טשלאנעק אין „זוויאנזעק קופצוב"...

ביז איצט האב איך אייך אויס׳ערצעהלט מיין אנאנימען מסחר. איצט בין איך מיך מודה, אז א חוץ דעם אנאנימען מסחר פיהר איך אויך אן אנאנימע פאבריקאציע:

איך פאבריציר שמחת־תורה פעהנער, המן־קלאפערס, חנוכה־דריידלעך, שיר־המעלותן פאר קימפעטארינס, און אנדערע טעקסטיל־ארטיקלען. די דאזיגע אנאנימע פאבריקאציע פיהר איך שוין א רייה יאהרען. בין נישט קיין מיטגליד פון פאבריקאנטען־פעראיין. מיינע ארבייטער זענען נישט רעגיסטרירט אין דער „אובעזפיעטשאלניע", כ׳צאהל נישט א דעם „פונדוש פראצי", כ׳היט נישט א דעם 8־שעה׳דיגען ארבייטס־טאג, מיינע קאלעגען פאבריקאנטען, ווי למשל: אסקאר קאהן, קארל שייבלער, שטיינערט, פאזנאנסקי, אייזערט, האפריכטער, בוהלע, זילבערשטיין, גערשאווסקי, גליקסמאן — די אלע קאלעגען מיינע, קענען מיך נישט און איך קען זיי נישט. זיי מוזען געבען אויסקויפען פאטענטען, צאהלען אבראטאווע און דאכאדאווע. קאסע כאריך און פונדוש פראצי, מוזען פיהרען האנדעלס־ביכער, ארבייטס־ביכער און פאבריק־ביכער, און איך, יודעל הארצקלעמעניש טו אלדאס בייז: פיהר אנאנימע מסחרים און אנאנימע פאבריקאציע און שטעה זיי ווי א ביין אין האלז...

איך מוז זאגען דעם אמת. אז נישט נאר, וואס איך פיהר אנאנימען מסחר און אנאנימע פאבריקאציע פיהר איך נאך אן אנאנימען האנדווערק אויך — זייט יאהרען פערנעהם איך מיך מיט מענער־שניידעריי אויך. איך בין א מוהל און שנייד אהן א [illegible] ווערקשטאט־קארטע, איך שנייד צו מעהר פון מילבערן מיט קאזשימיערסקין מיט געלאסענע צוזאמען און בין נישט קיין מיטגליד פון שניידער־צעך...

א חוץ די אלע אנאנימע פראפעסיעס, מאך איך נאך אנדערע אנאנימע זאכען: כ׳מאך... ברית׳ן, כ׳מאך מיט די זייטען. כ׳מאך חובות און נאך אנדערע אנאנימע זאכען, וועגען וועלכע א בעוויבטער טאר נישט אויסזאגען פון חדר...

אפילו וועקסעלעך שרייב איך אויך אנאנימע; יעדען ערב פסח שרייב איך... א שטר מכירה. כ׳שרייב אויך בריוועלעך... צום רבין. בריוועלעך צו א פעטער קיין אמעריקא, כ׳וועל אויך שרייבען — תנאים מיט מיינע טעכטער..

הקיצור, ווי איהר זעהט, רבותי, קאמער־דיגער, בין איך מיך אליין מודה אין פיהרען אן אנאנימען האנדעל, אנאנימע פאבריקאציע און אנאנימע האנדווערקעריי.

איך בין מיך מודה ומתוודה, אז איך, יודעל הארצקלעמעניש, בין דאס טאקע דער, וואס מאכט אומגליקליך פאזנאנסקין און שייבלערן, איך בין דאס דער, וואס לאז נישט לעבען שטיינערט׳ן און גייערן, אז ווען נישט איך, יודעל הארצקלעמעניש, וואלט די לאדזער אינדוסטרי געבליהט און נאר איך שטיי אין וועג און לאז די אינדוסטריע נישט ענטוויקלען. ווען נישט איך, וואלט קיין קריזיס נישט געווען אין פוילען. ווען נישט איך, וואלט לאדז געווען א גן־עדן התחתון — יא, איך בין שולדיג אין די אלע צרות. איך בין מיך מודה ומתוודה און בעט ביי אלע לאדזער פאבריקאנטען און ביי דער „איזבא האנדלאווא" טויזענט מאל מחילה און פערשפרעך, אז איך בין גרייט מיך צו טוישען מיט אלע מיינע אנאנימע מסחרים און פאבריקאציעס מיט איין שייבלערס אדער פאזנאנסקיס א פאבריקעל און פערפליכט מיך אויסצוקויפען א פאטענט. צו צאהלען פאראטקעס, צו ווערען א טשלאנעק אין פאבריקאנטען־פעראיין און נישט צו שטערען די ענטוויקלונג פון דער לאדזער אינדוסטריע.

מיט אן אנאנימען גרוס

יודעל הארצקלעמעניש".

היטלעריזם און אונזערע אסימילאטארען

פון ד"ר א. גינזבורג

איין זאך האט דער היטלעריזם מיט זיין ראַסען־לעהרע אויפגעטון אויף דער יודישער גאס. ער האט איינמאל פאר אלעמאל אפגעשטעלט די אַלערליי פלפולים און וויכוחים וועגען דער פראגע, וואס מיר זענען: צי זענען מיר א נאציע אדער בלויז א רעליגיעזע געמיינדע?

די דאזיגע פראגע איז אויפגעוואקסען אין די לעצטע עטליכע צענדליגע יאהר. אונזערע זיידעס און עלטער־זיידעס האבען פון איהר נישט געוואוסט. זיי זענען ביי זיך געווען זיכער, אז זיי זענען א נאציע, און נישט סתם א נאציע, נאר אַן אויסדערוועהלטע נאציע — דער עם הנבחר.

דער בעגריף נאציע האט ביי אונזערע זיידעס און עלטער־זיידעס געהאט אַן אייגענארטיגען מיין. נאציע און רעליגיע איז ביי זיי געווען איינס, יעדער וואס האלט זיך אן דער יודישער רעליגיע איז דורך דעם גופא בעטראכט געווארען פאר א קינד פון דעם יודישען פאלק. די רעליגיע האט פערנומען דעם פלאץ פון לאנד און מלוכה. הערפון האט זיך, אגב, גענומען וואס די יודישע רעליגיע איז געווען מעהר ווי א רעליגיע אין ענגערען זין פון ווארט, זי איז געווען אַן ארט לעבען. אין דער יודישער רעליגיע זענען די גלויבענס־ארטיקלען פון קלענערער וויכטיגקייט, ווי די אלערליי פארשריפטען, דער עיקר זענען די מעשים און נישט דער גלויבען. פונקט פערקעהרט ווי דאס איז אין קריסטליכען גלויבען, וואו דער גלויבען און נישט די מעשים זענען דאס וויכטיגסטע.

דער יודישער גלויבען איז מעהר ווי א גלויבען. ער איז א געוויסע קולטור, אויב מען קען דא געברויכען דעם דאזיגען ווארט. וואס האט צוליב פערשידענע היסטארישע אורזאכען געקראגען א רעליגיעזען קאליר. עס איז דאס קולטורעלע לעבען פון א פאלק, וואס האט נישט קיין אייגען לאנד און קיין אייגענע מלוכה און וואס קען איינסטינקטיוו דאך נישט אויפגעבען זיין אינדיווידועלען נאציאנאלען לעבען. די אלערליי פארשריפטען, די אונצעהליגע חומרות און גזרות און דער ווירקליכקייט מיטלען ווי צו פערהיטען און אויפהאלטען די גאנצקייט פון דער נאציע. זיי פערנעהמען דעם פלאץ פון לאנד און מלוכה.

די לעצטע צענדליגע יאהרען איז עס געווארען אנדערש, ביי מאנכע פעלקער איז די רעליגיע אפגעטיילט געווארען פון דער מלוכה, שטאאט און רעליגיע זענען געווארען צוויי בעזונדערע זאכען.

איז אבער צווישען די אנדערע פעלקער און אונז א גרויסער חלוק, די אנדערע פעלקער זענען נאך דער פאנאנדערטיילונג פון רעליגיע און שטאאט געבליבען ביי זייער לאנד און ביי זייער מלוכה, דורך וועלכע זייער נאציאנאלער לעבען האט געפינען זיין אויסדרוק. מיר האבען זיך מיט אמאל ארום געזעהען אז פאר אונז שטעהט די געפאהר פון נאציאנאלען אונטערגאנג, עס איז מעהר נישטא דער רעליגיעזער צעמענט, וואס זאל אונז צוזאמענהאלטען

האבען די יעניגע צווישען אונז, וואס האבען נישט געקענט מאכען קיין שלום מיט דעם געדאנק אז דאס יודישע פאלק איז פעראורטיילט צום אונטערגאנג — האבען זיי גענומען זוכען וועגען און מיטלען ווי אזוי די דאזיגע געפאהר צו פערמיידען. עס האבען זיך גענומען אלערליי "ערזאצען" וואס זאלען פערנעהמען דעם פלאץ וואס די רעליגיע האט פערנומען פריהער. אזוי איז אויסגעוואקסען דער "ציוניזם", דער "טעריטאריאליזם", "קולטורעלע אויטאנאמיע", "העברעאיזם", און "יודישיזם". יעדער איז איבערצייגט אז זיין רפואה איז נישט בלויז די בעסטע נאר די איינציג־מעגליכע. דאס איינציגע וואס מען קען וועגען די אלעמען זאגען איז, אז זייער אלעמענס כוונות זענען די בעסטע. זיי מיינען אלע גוט. זיי אלע זוכען צו ראטעווען דעם יודישען פאלק, דעם יודישען נאציאנאליזם פון דער געפאהר, וואס לויערט אויף איהם. זייער טעטיגקייט, גאנץ גלייך צי איהר זענט מסכים מיט זיי אדער נישט, איז אהן צווייפעל א דערפרעהענדע ערשיינונג. דאס איז דער בעסטער בעווייז אז נאך פיהלט דער חולה, אז נאך צאפלען זיך זיינע גלידער און כל־זמן עס איז דא לעבען, איז אויך דא האפנונג.

* * *

עס זענען אבער צווישען אונז אויך פאראן אַזעלכע, וואס זוכען איינגאנצען צו פערליקוידען דעם יודישען נאציאנאליזם. זייער צאהל ווערט, אמת, אלץ קלענער און קלענער, אבער זיי געפינען זיך נאך צווישען אונז. דאס זענען אונזערע אַזוי־גערופענע אויסגעשפראכענע אסימילאטארען, — די "טעאָרעטיקער" פון אסימילאציע.

דער היגער רעפארמירטער "יאַהודי" טענהט, אַז מיר זענען שוין לאנג קיין פאלק נישט. עס איז נישטא קיין יודישע נאציע. עס איז שוין באלד צוויי טויזענט יאהר ווי עס איז נישטא קיין יודישע נאציע. טיטוס האט געמאכט א סוף פון דער יודישער נאציאנאליטעט. מיר זענען בלויז א רעליגיעזע געמיינדע. מיר זענען דייטשען אין דייטשלאנד. פראנצויזען אין פראנקרייך, ענגלענדער אין ענגלאנד, און אזוי כסדר. מיר שיידען זיך מיט קיין זאך נישט אונטער פון די איבריגע בירגער פון לאנד, א חוץ אין אונזערע רעליגיעזע איבערצייגונגען.

דער איצטיגער אנטיסעמיטיזם שיידעט זיך אונטער פון דעם אמאליגען מיט דעם, וואס ער בעגרינדעט זיך נישט מעהר אויף רעליגיעזער, נאר אויף ראַסען און נאציאנאלע אונטערשיידונגען. די שנאה געגען יודען ווערט בעגרינדעט נישט אויף דעם ווייל יודען האבען אן אנדערע רעליגיע, נאר ווייל זיי זענען בכלל אנדערש. עס איז נישט מעהר קיין פראגע פון "יודישקייט" און "קריסטליכקייט" נאר פון "סעמיטען" און "אריער", פערקעהרט, בנוגע רעליגיע זענען די איצטיגע אנטיסעמיטען גאנץ טאָלעראנט. אפילו היטלער אליין האלט אין איין שרייען אַז זיין פאליטיק געגען יודען האט מיט רעליגיע קיין שום שייכות נישט. ער וויל, זאגט ער, בשום אופן נישט שטערען די יודען צו דינען צו זייער גאט אויף זייער אייגענעם שטייגער, איהם געפעלט נישט די יודישע ראַסע, וועלכע איז דורך און דורך פרעמד דעם כאראקטער פון דעם "אויסערוועלטען" דייטשען פאלק.

אמאל, ווען דער גרויסער חלוק צווישען זיי און אונז איז געווען א רעליגיעזער, האבען זיך מאנכע פון אונז, די פחדנים און די שרעקעדיגע, געקענט געבען אן עצה, זיי פלעגען זיך קענען טובל זיין אין די "הייליגע וואסער" פון ירדן, און ווערען מענשען מיט לייטען גלייך... טויזענדער און צענדליגע טויזענטער האבען דאס טאקע געטון, איצטער, ווען דער אונטערשיד איז געווארען א נאציאנאלער, העלפט דאס שוין נישט מעהר. די הייליגסטע וואסער קען נישט אפוואשען דעם יודישען פלעק אפילו אויפן צווייטען און דריטען דור. די יודישע משומדים ווערען אין היטלער'ס דייטשלאנד פונקט אזוי שלעכט בעהאנדעלט ווי די אמת'ע יודען, וואס האלטען זיך אן זייער רעליגיעזער יודישקייט. יא, רעליגיעז נישט רעליגיעז — א יוד בלייבט א יוד, א "פערפלוכטע יודע" צי ער וויל עס אדער נישט.

און, לאמיר זיך נישט איינרעדען קיין פויגעלע אין בוזים. היטלער איז דאך נישט דער איינציגער, ער איז בלויז דער שארפסטער און דער ברוטאלסטער אויסדרוק פון יענעם אנטיסעמיטיזם, וועלכער עקזיסטירט נישט בלויז אין דייטשלאנד, נאר וואס מען קען טרעפען אין כמעט אלע לענדער. מיט דער געוועהנליכער דייטשער ברוטאלער אפענהערציגקייט זאגט היטלער ארויס וואס פילע אנדערע פיהלען און טראכטען, נאר פיל וואלטען איהם וועלען נאכטון, ווען זיי וואלטען זיך נאר אביסעל נישט געשעהמט... היטלער איז בלויז דער אומפערשעמטסטער צווישען זיי...

* * *

יא, איין זאך האט דער היטלעריזם מיט זיין ראַסען־לעהרע אויפגעטון אויף דער יודישער גאס. ער האט געעפענט די אויגען פון אונזערע טעאָרעטישע אסימילאטארען. אין צוזאמענשטויס מיטן פאקטישען לעבען, איז זייער טעאָריע צופאלען, ווי א קארטען־שטיבעל.

פריהלינג

א קאפיטעל פון ראמאן „אויף פעלדער־פון יודישער קאלאניזאציע אין ראטענפערבאנד"

פון פרץ הירשביין

אינאיינעם מיטן פריהלינג איז געוואקסען די פרייד, אינאיינעם מיטן לעבען, וואס איז געקוואלען פון דער ערד, איז אויף דער ערד, צווישען די שיטערע שורות הייזער, א ביי־געבוירענע, געשטיגען דער מענש אין זיין וואוקס, וואס איז פארן ווינטער איינגעשרומפען געווארען. מענש האט ווידער זיך אויסגעגלייכט, פערבארגענע יוגענד האט אויפגעבליהט אינאיינעם מיט פריהלינג, ווידער האט מאמע ערד געוועקט האפנונג ביים מענשען, וואס האט געזוכט ביי איהר חיונה, ווי עס זוכט א קינד חיונה ביי דער מאמעס ברוסט, — נישט אזוי מיט די אויגען, — נאר מיט הונגער און ליב... וואריום אזוי זענען דאך יודישע איבערוואנדערער פון שטעטעל געקומען צו דער ערד.

דעריבער זענען די ביי־אנגעקומענע איבערוואנדערער געווען פאר די אלט־געזעסענע לויט א מין אנזאג, אז זייערע אייגענע טריט מיט א יאהר צוריק, אויך אין אזא א פריהלינג, זענען געווען אין צייט געוועבדיט אהער קיין קרים, ווי הערפאהרענע, אויסגעפרובטע, האבען די אלט־געזעסענע, געקוקט אויף די ניי־געקומענע, די אלט־געזעסענע זענען געווען פאר די ניי־געקומענע דאס אייגענע וואס מיט איין פריהלינג פריהער איז פאר די איצטיגע, אויסגעפרובטע געווען די אויפגעגאנגענע ווינטער־תבואה, וואס פאר זיי האט מען געזייהט ערב ווינטער; און ווי די ערשטע שטוב, וואס איז פאר זיי צוגעגרייט געווארען ערב זייער אנקומען.

אויסער דער שטיינבערג־משפחה, וואס האט זיך צייטווייליג בעזעצט ביי די ברעווערס, איז איצט כמעט אין יעדער שטוב צוגעקומען א האלבע אדער א פערטעל משפחה. א חוץ דעם פאראיאהריגען „הקדש" וואס איז ווידער אנגעפילט געווארען מיט א גרויסער מענשען־געזינד און בעטגעוועט, מיט גוטע און שווערע חלומות — איז דער ערד־חלק אויפגעריסט געווארען מיט אקסען־געשפאן און מיט פערד; קעלבלעך דא שוין געבוירענע האבען ארומגעבריקעוועט; און צו דעם אלעמען האבען געווירבעלט דעם שטויב דרויסען פאר די שטיבער א גאנץ פיינע סטאדע בארוועסע קינדער, יינגלעך און מיידעלעך. א פרייד איז געווען ביי די קינדער אין הארצען — פונקט ווי דער יונגער דארף האט זיך געפרעהט מיט דער קינדער־גערעטעניש, וואס די נייע איבערוואנדערער האבען מיט זיך מיטגעבראכט, א ביסעל קינדער זענען מיט די מאמעס געקומען צו די אלט־געזעסענע, אבער מיט א קינדער־גערעטעניש — זענען די נייע אנגעקומען.

די בריות האבען תיכף גענומען טראכטען פון א היים; האבען זיך צעשטיילט, ווער עס האט געפיהרט שטיינער פון דער נאהענטער שטיינבערעכע־רייי, האבען די שטיינער אויסגעלאדען אויף די פלעצער, אפגעצייכענטע פאר א שטוב, — און דעריבער איז גלייך קענטיגער געווארען דער צוקונפטיגער וואוקס פונ'ם דארף... אנדערע זענען אוועק מיט די אקסען־געשפאנען אין סטעפ אויספרובען די כשרונות ביים אקער און ביי דער בראנע.

א, ווי שיין און לויטער־ווארים דער צווייטער פריהלינג איז אראפגעקומען; גאר נישט אנצוזעטיגען זיך מיט דער לויטערער רחבות...

„יא, אפנים אביסעל האב איך זיך פערשפעטיגט"...

אזוי האט בערע אליין צו זיך גערעדט, ווען דער וואגען אין וועלכען ער איז געזעסען, האט איצט געצויגען פון איבערוואנדערער־הויז דורכן אפענעם סטעפ... מיט א וואך זעקס צוריק ווען ער האט זיך אוועקגעלאזען אויף זיין נסיעה איבער די שטעטלעך, אונטערצוטרייבען די דעקלאסירטע, זיי זאלען א מאך טון מיט דער האנט אויפ'ן שטעטעל און זיך לאזען בויען א היים ביי דער ערד — דעמאלט איז נאך געווען ווינטער, אמת, סוף־ווינטער אין קרים, אבער טיף־ווינטער אין די שטעטלעך ארום דניעסטר און איצט, ער איז שוין די לעצטע עטליכע וואכען ערסט פון זיין חלק ערד, פון זיין דארף, און ער קאן זיך נישט אנזעטיגען מיט דער לויטערקייט, וואס דער מיט־טאג גיסט ארום איהם, ס'קאנען זיך זיינע אויגען נישט אנזעטיגען מיט דעם גרין־גריבען אויסגוס איבער דער ערד פון דער ווינטער־תבואה, וואס דער מזרח־דרום ווינטעל טרייבט דעם גרין און גיסט איהם איבער אין זילבער און גאלדיגע כוואליעס.

ער פאהרט נישט אין זיין אייגענעם וואגען. איהם פיהרט נישט זיין אייגענער געשפאן; ער פאהרט אויך נישט איבער אליין. ער האט זיך ארויפגעכאפט צו דייטשיקן אויפ'ן וואגען, וואס איז געקומען צו פערנעהמען פון איבערוואנדערער־הויז די משפחה פינטשוק. א פעסט־געוואקסענע משפחה איז דאס געווען: א שווארצע און א ברוינע, מיט ערד־קאליר אין פנים. טאטע־מאמע און דריי בנים. דער טאטע — ירחמיאל; די מאמע — פייגע, און די דריי בנים — דוד, בעניע און שמחה. ווארצעלדיגע, מיט שווערע לאנגע אָרעמס; אליין הויכע ווי ביימער, גלייכע און צעצווייגטע — פאר דריי דורות שוין פויערים אין קיעווער געגענט. און כאטש זיי זענען אין צייט פון פאגראמען אויסגעריסען געווארען מיט די ווארצלען פון זייער נחלה — האבען זיי זיך צום שטעטעל נישט געקאנט צוקלעפען; האבען אין שטעטעל קיין ווארצלען נישט ארויסגעלאזען.

בערען איז איצט גוט געווען מיט די דאזיגע מענשען אין וואגען. אין איבערוואנדערער־הויז איז איהם געווען צו טרויעריג, האט ער אפילו די דאזיגע מענשען נישט בעטראכט. ער האט זיך צוגעהערט צו די רייד פון די דאזיגע מענשען; רייד שפארעוודיגע, ווי צו זיך אליין האבען מענשען גערעדט, און וואס האבען פאר איהם, פאר בערען, א סך באטייט. „א שאד, וואס די דאזיגע מענשען זענען א חוץ דער מאמע, הוילע מאנספילען... וואלט נישט געשאדט, ווען כאטש איין מיידעל וואלטען זיי געפיהרט אויפ'ן וואגען"... עס פאסט נישט בערען א פראגע צו טון, צי זיי האבען ערגעץ־וואו אפטמאל נישט איבערגעלאזען נאך עמיצען. כאטש ער שלאגט זיך אָן אַז די דאזיגע מענשען וואלטען אזוי נישט איבערגעלאזען אין שטעטעל א מיידעל, ווען זיי האבען זי יא.

אבער איהם, בערען, איז פערלאפען א געדאנק אין מוח, וואס זשומעט איהם, ווי א נישט־געבעטענע פליג: „אט דער בעניע, דער מיטעלסטער, וואס זיצט מיט איהם זייט־ביי־זייט און בעהמט נישט צו די אויגען פונ'ם סטעפ; רעדט קיין ווארט נישט און שלינגט מיט די אויגען דעם סטעפ — אזא איינער קאן דווקא בעהמען און איהם זאל גאר געפעלען ווערען לאנגע... מהום, ער קאן איהר אויך געפעלען ווערען"... וואס נעהנטער צום דארף, איז איהם אלץ לאנגער געשטאלט בעהענטער און בולטער געקומען אנטקעגען.

באמת האט עס בערע נישט געוואלט פערלייקענען פאר זיך אליין, אז א מיידעל ווי לאנגע האט ער פאר די גאנצע זעקס וואכען איבערגעזען נישט בעגעגענט, פאר די גאנצע זעקס וואכען האט ער קיין איין טאג נישט פערפעהלט צו טראכטען פון איהר, נאך מעהר איהם האט אויסגעוויזען, ווען לאנגע וואלט מיט איהם אומגעפאהרען איבער פאראליע זי מיט איהרע רייד, — זי וואלט א סך מעהר אויפגעטון ווי ער... איהר, דער פרוי, וואלטען סיי מענער און סיי פרויען געגלויבט; אויף איהר וואלטען זיך פערקוקט א סך יונגע מענשען, מיידלעך און בחורים; וואלטען אוועקגעווארפען דאס שטעטעל און זיך פערשריבען צו געהן קיין קרים בויען סאציאליזם ביי דער ערד. זי, לאנגע, וואלט בעסער פון איהם אויפגעקלערט דעם בעטייט פון סטעפ. ווען ער וועט זיך דערהויבען צום האמער און וועט זיך פערקניפען מיט'ן האמער...

בערע וואלט חשק געהאט צו פערציהען א שמועס מיטן מיטעלסטען בחור, מיט בעניען, די עלטערע האבען שוין א פאר מאל אנגעהויבען צו רעדען; כסדר האבען זיי עפעס געהאט צו זאגען וועגען דער ברוינער ערד, וועגען דער ווינטער־זריעה, האבען אפילו דא־און־דארטען אנגענומען א הויפען ערד און אלע אינאיינעם ווי גוטע מבינים, געפרובט צווישען די פינגער די ערד, האבען אויסגעצויגען ווייצען־גראזען פון דער ערד און בעטראכט מיט חשיבות די ווארצלען... אבער פון תוך־זאכען האט מען נאך דערווייל נישט גערעדט, וועט ער אפשר פרובען אליין פערציהען א שמועס; כאטש עס איז כדאי צו ווארטען אויף א פאסיגער געלעגענהייט.

דער טאטע ירחמיאל האט אנגעהויבען גאר אומגעריכט פון זיינע איבערלעבונגען אין צייט פון די פאגראמען.

— איך קוק אויף דער תבואה, וואס איז אויפגעגאנגען און טראכט: „ווי קומט עס, אז ביי דער ערד זאלען קאנען מענשען וואקסען און טראגען א גזלן, א רוצח אין הארצען", איך זאג עס אנטקעגען די פויערים פון די שכנישע דערפער, וואס מיט אמאל האט זיך ביי זיי אויפגעוועקט דער רוצח: גענומען און זיך אוועקגעלאזען אויסהרגענען די יודען — הלמאי די יודען האבען אויך א שטיקעל תקומה אויף דער ערד... נא דיר גאר, מיט אמאל איז די ערד קארג געווארען; נא דיר גאר, מיט אמאל איז גאר דער יודישער פויער'דע, וואס האט די גאנצע רוסישע ערד איינגעשלונגען!... פונוואנען אזא רציחה צו א ברודער־פויער וואס איז א יוד? איינס איינעם איז מען אויסגעוואקסען, און מיט אמאל — א רוצח מיט א האק אין האנט: „...זשיד, צוליב דיר איז א מלחמה געווען... צוליב דיר זענען אומגליקען אויף דער ערד"... ווי זאגט בעניע: — אז א יוד דארף דערפאר זיין א באלשעוויק, איז ער גערעכט... איצטער ווען איך געה ווידער צו דער ערד וועל איך שוין מיט אנדערע אויגען קוקען אויפ'ן גוי דייטש, צי טאטער; זיי, זאגט מען זיצען דאך אויך קרים — איצטער וועל איך אויף זיי אנדערש קוקען.

אויף דעם האט זיך דווקא דער מיטעלסטער בעניע אפגערופען:

— נישט גוט, טאטע, וואס דו רעדסט אזוי: איצטער איז נישטא מעהר קיין גוים און קיין יודען; איצטער זענען פאראן מענשען — גוטע מענשען און שלעכטע מענשען; נישט־פערגיבער מענשען, און מענשען, וואס זענען גרייט צו טיילען זיך מיטן לעצטען ביסען. איצטער איז געקומען די רעוואלוציע און האט געזאגט אז מענשען זענען אלע פון איין ליים צי פון איין בלאטע געקנאטען, נאר מען דארף זיי אויספורעמען — איז דאס אן אמת, טאטע. איצטער, טאטע, אז מיר געהען זיך בעזעצען ווידער אויף דער ערד, וואס די מלוכה גיט אונז אומזיסט — איז דאך דאס ערד, וואס די רעוואלוציע האט אוועק גענומען פון די פריצים, וואס האבען די גאנצע וועלט פאר זיך אנגערויבט; די רעוואלוציע טיילט עס אלעמען גלייך אויף גלייך — טא ווי אזוי קאן מען ארום געהן מיט רשעה אין הארצען? איך קוק צו די אומבעקאנטע דערפער, שוין אלטע דערפער — מיך ארט נישט, ווער עס לעבט אין זיי, פון איצט אן וועט אלץ זיין אנדערש. הלוואי וואלסטו מיך געווען געפאלגט וואלטען מיר אוועק צוריק צו אונזער אמאליגער ערד; איצט וואלטען אונז די פויערים גארנישט געטון, נו, האסטו געוואלט קרים — זאל זיין קרים, מיר געפעלט קרים. (סוף זונטאג).

פאַלש אויסגעטײַטשט

(ערצעהלונג) • נאָך פראַנצויזישען • פון נ. פערלמאַן

דעם גאַנצען באַכמיטאָג האָט ליזע פערבראַכט בײַ איהר חבר׳טע. ווען דער זייגער האָט געוויזען זעקס, האָט זי זיך געאײַלט צו געהן אַהיים. איהר מאַן, אַלבערט, פלעגט קומען פון באַנק האַלב נאָך זעקס, צו דער מינוט, און ער האָט ליב געהאַט אַז זי זאָל זײַן אין הויז און איהם באַגעגענען בײַ דער טיר.

ליזע איז אַרײַן אַ ווײַלע אין קיך צו זעהן, וואָס די קעכין האָט מיט׳ן מיטאָג, זי האָט דערנאָך זיך געלאָזט געהן צו זיך אין צימער, ערשט די דרויסענדיקע טיר האָט זיך געעפענט, זי האָט דערהערט דעם באַקאַנטען גאַנג אין קאָרידאָר און איז געגאַנגען דעם מאַן אַנטקעגען.

— ביזט שוין דאָ? אַזוי פריה?

— יאָ, ליזע, איך געה אָבער גלײַך אַוועק. אַ, עס איז אַ גאַנצע געשיכטע, איך וועל דיר ערקלערן...

ער האָט אָפּגעכאַפּט דעם אָטעם. זײַן ברייט, קײַלעכיג פּנים איז געווען אויפגעלעפט, ער האָט זיך אָפּגעווישט דעם שטערן. האָט צוגעלייגט די ליפּען צו זײַן פרוי׳ס באַק און גענומען רעדען מיט אַ מין שפּילעוודיג־לײַכטען טאָן.

— מײַן שעהן קעצל. אַ גרויסע געשעהעניש... טרעף, וואָס עס איז... איינס, צוויי... איך עס היינט מיט די דירעקטאָרען פון באַנק... מיר האָבען איבערצײַדען גאָר וויכטיגע געשעפטען. מײַן ליזע וועט היינט מוזען עסען אייגענע אַליין. עס וועט איהר זײַן אומעטיג, האָ? ס׳קומט מיר אויס מאָדנע... פאַר די זיבען יאָהר, וואָס מיר זענען פערהייראַט וועלען מיר היינט צום ערשטען מאָל פערברענגען דעם אָוונט בעזונדער... איך וועל קומען אַהיים אַרום צוועלף...

ער האָט זיך אויף שנעל איבערגעטון און פאַר׳ן אַוועקגיין האָט ער געזאָגט:

— מײַן ליזע וועט היינט מוזען עסען אייגענע אַליין. עס וועט איהר זײַן אומעטיג, האָ? אָבער זײַ רוהיג, מײַן שעהן קעצעל, עס איז נאָר איין אָוונט אַזאַ... און איינמאָל איז קיינמאָל...

בען יאָהר צײַט וועט זי עסען און פערברענגען דעם צו זיך אין צימער. יאָ, צום ערשטען מאָל פאַר זיבען יאָהר צײַט וועט זי עסען און פערברענגען דעם אָוונט אַליין.

„וועט מיר טאַקע זײַן אומעטיג? — האָט זי זיך געפרעגט.

מיטאַמאָל האָט זי דערפיהלט אין זיך די לײַכטקייט און די פרייד פון אַ מיידעלע, וואָס מען לאָזט פריי פון שולע, זי איז געווען פריי צו טון, וואָס זי האָט געוואָלט! וואָס פאַר אַן אַנגענעהמען אָוונט זי וועט האָבען!

זי האָט זיך אויף שנעל אויסגעטון און האָט זיך אויסגעפּוצט אין איהרע פּידזשאַמעס פון שוואַרץ און גאָלד וואָס זי האָט זיי געהאַט געקויפט מיט אַ צײַט צוריק, כאָטש זי האָט גוט געוואוסט אַז זי וועט נישט וואַגען זיי צו ווײַזען פאַר׳ן מאַן; אַלבערט איז געווען אַ מענש מיט שטרענגע מאָראַלישע פּרינציפּען און האָט אַזאַ מין קליידונג געהאַלטען פאַר צו פערשייט.

זי איז אַרײַן אין זאַל, האָט אַרונטערגעלאָזען די שטאָרען אויף די פענסטער, האָט אָנגעצונדען אַלע לאָמפּען. וואַרטענדיג אויפ׳ן עסען, האָט זי דערווײַל געטרונקען פּאָרטווײַן, האָט געריכערט סיגאַרעטען מיט גילדערנע עקען און געעפענט אַ לײַכטען ראָמאַן, פון יענע ראָמאַנען, וואָס זי האָט שטענדיג געמוזט זיך באַהאַלטען מיט זיי פון אַלבערטן.

ביים עסען האָט זי אַלץ געלייענט מיט פערגעניגען, אָנשפּאַרענדיג דעם בוך אָן דער פלאַש ווײַן, זי האָט געריכערט צווישען איין געריכט און צווייטען, די קעכין האָט זי אָנגעקוקט און נישט געקאָנט פערשטיין, וואָס עס טוט זיך מיט דער יונגער באַלעבאָסטע.

נאָכ׳ן עסען איז ליזע אַרײַן פון עס־צימער צוריק אין זאַל. זי האָט זיך געהייסען דערלאַנגען אַהין שוואַרצע קאַווע און ליקער, דערנאָך האָט זי אַוועקגעשיקט די דינסט אויפ׳ן גאַנצען אָוונט פון הויז. זי האָט געוואָלט פערבלײַבען אַליין מיט זיך.

אַ קינדישע פרייד האָט פערפלייצט איהר האַרץ. ווי גוט עס איז איהר געווען! ווי פריי זי האָט זיך געפיהלט! ווי זי האָט הנאה געהאַט פון אַלץ, — פון די שוואַרץ־גאָלדיגע פּידזשאַמעס, פון דעם זיסליכען ליקער, פון די סיגאַרעטען, פון די לאָמפּען אַרום, וואָס האָבען געפלייצט אויף איהר מיט ליכט...

אָבער די גליקליכע מינוטען זענען שנעל געלאָפען. דער אָוונט איז באַלד פערבײַ, זי האָט אַוועקגענומען דעם ליקער און די שוואַרצע קאַווע, האָט אויסגעטון די פּידזשאַמעס, האָט געעפענט אַ פענסטער, כדי אויסצולופטערען דעם זאַל פון דעם סיגאַרעטען־רויך, האָט אויסגעלאָשען די לאָמפּען... אַלבערט וועט גלײַך באַלד אַרײַנקומען. און מאָרגען אָוונט און אַלע אָוונטען נאָכדעם וועט ער זײַן אין דער היים, לעבען איהר... דער שווערער מענש, וואָס לאָזט איהר נישט דעם קאָפּ אויפהויבען, וואָס האָט אַזוי ליב צו זאָגען דעות צו ווײַזען, (אַז) ער איז דער באַלעבאָס אין הויז, זי וועט מעהר נישט זײַן אַליין, זי וועט מעהר נישט זײַן פריי... זי וועט מעהר נישט קאָנען נאָכגעבען איהרע קלײנע, אומשולדיגע פערלאַנגען, איין מאָל איז קיינמאָל, — האָט ער ער געזאָגט. וועט זי דאַרפען וואַרטען נאָך זיבען יאָהר, איידער זי וועט האָבען נאָך אַזאַ אָוונט פאַר זיך?

טיף פערטראַכט, מיט צונויפגענומענע ברעמען איז זי געזעסען אין דער ווײַכער שטול און האָט געוואַרט אויף אַלבערטן. מיטאַמאָל האָט אַ שמייכעל אויפגעלויכטען אויף איהר פּנים, זי האָט עס! אַ טײַערען אײַנפאַל... זי וועט בעטען לואי סאַלטער, אַז ער זאָל איהר העלפען.

לואי סאַלטער, אַלבערט׳ס חבר פון יאָהרען, איז געווען זייער נעענטער הויז־פרײַנט, יעדען דאָנערשטאָג האָט ער געגעסען בײַ זיי. פון צײַט־צו־צײַט האָט ער זיי אײַנגעלאַדען אין אַ רעסטאָראַן און אין טעאַטער, ער איז געווען אַן עלטערער פערמעגליכער בחור, אַ פרײַנטליכער, אַ צוגעלאָזענער, ליזע האָט איהם געהאַלטען פאַר אַן אָנשטענדיגען פרײַנט און געהאַט צו איהם גרויס צוטרוי. יאָ, ער וועט זיכער פערשטיין און וועט איהר קומען צו הילף.

דעם ערשטען דאָנערשטאָג איז לואי גראָד געקומען צו זיי פריה, ווען אַלבערט איז נאָך נישט געווען אין דער היים, און ליזע האָט געהאַט צײַט צו רעדען צו איהם.

— איך וויל, לואי, בעטען בײַ אײַך אַ טובה, — האָט זי אַרויסגעזאָגט אַביסעל פערלוירען, — וועט אײַך אפשר אויסזעהן מאָדנע, אָבער איך ווייס, אַז איך קאָן זיך פערלאָזן אויף אײַך...

— יאָ, מײַן טײַערע ליזע, איהר האָט נישט קיין טעות, — האָט לואי געענטפערט, שטאַרק פעראינטערעסירט, — איך פיהל צו אײַך די טיפסטע פרײַנדשאַפט, און וואָס האַנדעלט זיך דאָ? איך וועל זײַן גליקליך איך צו קאָנען העלפען.

ליזע האָט אַ ווײַלע זיך געקווענקעלט, אָבער ענדלעך אָוונט, וואָס זי האָט פערבראַכט אַליין, האָט איבערגעלאָזט אַ צו שעהנע ערינערונג אין איהר, און זי האָט זיך בעשלאָסען צו ריידען.

זי האָט זיך לײַכט געגריסעלט, ווען זי האָט איהם דערצעהלט אָפענהערציג וועגען יענעם אָנגענעהמען אָוונט. און זי האָט איהם געבעטען, צו וואָלט ער נישט געקענט פון צײַט־צו־צײַט אַוועקנעהמען אַלבערטן פון הויז, כדי זי זאָל ווידער קאָנען האָבען פאַר זיך אַזאַ אָוונט...

לואי האָט זי אויסגעהערט מיט אינטערעס.

— אַלבערט וועט דאָך אָבער קיינמאָל נישט וועלען געהן אָהן אײַך, — האָט ער געזאָגט, — דאָס איז בײַ איהם, איהר ווייסט דאָך, אַזאַ פּרינציפּ.

— יאָ, אמת, יענעם אָוונט, וואָס איך דערצעהל אײַך, ווען ער איז געקומען אַהיים, האָט ער מיר צוגעזאָגט, אַז מעהר וועט ער מיך נישט לאָזען אַליין... און טאַקע דערפאַר בעט איך אײַך איצט, איהר זאָלט מיר טון די טובה. עס וועט זײַן גוט פאַר איהם אַוועקצוגעהן אַמאָל פון הויז, עס וועט אויך זײַן גוט פאַר מיר צו פערבלײַבען אַמאָל אַליין, אָהן איהם, איהר זענט דער אײנציגער, וואָס האָט אַן אײַנפלוס אויף איהם... איהר פערשטייט?

— יאָ, איך פערשטיי, — האָט לואי געזאָגט מיט אַ שמייכעל, — איך וועל זעהן, וואָס איך קען טון.

— איהר זענט אַזאַ גוטער, לואי, — האָט ליזע אויסגערופען — שש... אַלבערט קומט...

לואי האָט געהאַלטען וואָרט, און אין אַ פּאָר טעג אַרום האָט ער אײַנגעלאַדען אַלבערטן צו פערברענגען מיט איהם אַן אָוונט אין קלוב. אַלבערט האָט זיך לאַנג געקווענקעלט. אָבער צום סוף האָט ער אָנגענומען.

— פערשטעהסט, מײַן טײַערע, — האָט ער געזאָגט צו זײַן פרוי, — איך האָב מורא געהאַט אַז איך וועל איהם בעליידיגען... ער איז אַזוי צוגעשטאַנען צו מיר... איך האָב איהם נישט געקאָנט אָפּזאָגען... ער איז אַזאַ אַלטער פרײַנט מײַנער און קאָן אַזוי פיל טון פאַר מיר... איך האָב נישט געקאָנט אָפּזאָגען...

ליזע האָט ווידער פערבראַכט אַן אָנגענעהם פרײַען אָוונט, אָבער מיט ווײניגער שוואַרצע קאַפע און ווײניגער סיגאַרעטען. וואָס האָבען דאָס ערשטע מאָל איהר געגעבען אין פריהמאָרגען אַ לײַכטען קאָפּוועהטאָג.

אין אַ וואָך אַרום האָט זי געהאַט נאָך אַ פרײַען אָוונט. שפּעטער נאָך אַן אָוונט... דערנאָך ווידער אַן אָוונט... און ליזע האָט אײַנגעזעהן אויסגעפינען פאַרוואָס אַלבערט האָט אַזוי אָפט און אַזוי גערן זי געלאָזט אין די אָוונטען אַליין: ער האָט אין לואי׳ס קלוב זיך אויסגעלערנט צו שפּילען קאָרטען, מיט דער צײַט איז ער געוואָרען אַזוי פערקאַכט אין די קאָרטען אַז ער האָט פערנאַכלעסיגט דאָס הויז., די פרוי, און איז געלאָפען אַהין אַנ׳אָטעם אין קלוב אַרײַן...

איינמאָל, אין אַ מאָנטאָג איבערפריה, האָט אַלבערט געלאָזט וויסען זײַן פרוי, אַז פון היינט אָן וועט ער יעדען מאָנטאָג און יעדען פרײַטאָג קומען אַהיים שפּעט בײַנאַכט. זי בעדאַרף נישט צוגרייטען פאַר איהם קיין עסען. ער וועט געהן פון באַנק גלײַך אין קלוב אַרײַן, כדי צו קאָנען זיך געהמען בײַצײַטענס צום שפּיל...

דעמאָלטען אָוונט, ווען ליזע, אַ גליקליכע צו זײַן אַליין, איז נאָר פערטיג געוואָרען מיטן עסען, האָט דאָס דינסטמיידעל איהר געלאָזט וויסען, אַז לואי סאַלטער איז געקומען.

„וואָס וויל ער?“ — האָט ליזע געפרעגט, זי האָט זיך געוואונדערט איבער דעם אומגעריכטען וויזיט און איז אַפילו געוואָרען אַביסעל אומרוהיג.

לואי האָט געוואַרט ביז דאָס דינסטמיידעל האָט פערלאָזען דעם זאַל, דערנאָך איז ער, שמייכלענדיג מיט אַ מאָדנעם שמייכעל, צוגעגאַנגען נעהענטער צו ליזען.

— אָט בין איך דאָ, — האָט ער געזאָגט, —

— אָט בין איך דאָ, מײַן טײַערע ליזע.

— וואָס!? — האָט ליזע אויסגערופען, נישט וויסענדיג וואָס צו טראַכטען.

— איך האָב פערשטאַנען, געליבטע מײַנע, — האָט לואי גערעדט ווײַטער, — איך האָב גלײַך פון אָנהויב פערשטאַנען דײַן פּלאַן. דו האָסט געזעהן, ווי איך בין שטילערהייט אויסגעגאַנגען פון ליבע צו דיר... איך האָב געוואוסט איך האָב געפיהלט, אַז דו האָסט מיך אויך ליב געהאַט... אַלבערט איז אָבער שטענדיג געווען צווישען אונז און מיר האָבען נישט געקענט זיך צוזאַמענריידען... ווען עס איז דיר אײַנגעפאַלען צו בעטען מיך, אַז איך זאָל אַוועקנעהמען אַלבערטן פון הויז, האָב איך גלײַך אַלץ פערשטאַנען... איצט, ווען ער איז אַזוי אַרײַנגעטון אין די קאָרטען, קאָנען מיר, — ווײַניגסטענס צוויי אָוונטען אַ וואָך. — זיך טרעפען דאָ, בײַ דיר, אַהער ערגעץ אַנדערש... טאַקע נאָר די ליבע צו מיר, מײַן טײַערע ליזע. האָט דיר געקאָנט אַרײַנגעבען אַזאַ געדאַנק אין קאָפּ... עס איז געווען אַ וואונדערבאַרער אײַנפאַל...

ער האָט אויסגעשטרעקט די הענט און זי געוואָלט אַרומנעהמען, אָבער ליזע האָט מיט אַלע איהרע כוחות איהם אָפּגעשטויסען פון זיך, זי האָט אַרונטערגעלאָזט אַ פערשעהמטע, די אויגען, זי איז געווען אויפגעבראַכט, האָט געציטערט מיטן גאַנצען קערפּער, אָבער אין דער זעלבער צײַט האָט זי זיך קוים געקאָנט אײַנהאַלטען פון לאַכען. דער אידיאָט הייסט עס, האָט זיך אײַנגערעדט אַזאַ זאַך?..

זי איז געגאַנגען עפענען פאַר איהם די טיר.

— הערט, — האָט זי בײַן אַרויסגעזאָגט, אָנווײַזענדיג איהם מיט דער האַנט די טיר, — עס איז טאַקע געווען זעהר שעהן פון אײַך, וואָס איהר האָט מיר קאָלע מאַכען מיט אײַערע וויזיטען, איז עס אָוונטען אַ וואָך אַליין... אויב אָבער איהר וועט זיי מיר קאַליע מאַכען מיט אײַערע וויזיטען, איז עס שוין אויס פערגעניגען... אויב אימיצער מוז מיך אומהעדיגט בײַדען, וויל איך שוין גלײַכער אַז עס זאָל זײַן מײַן מאַן. ער, ווײַניגסטענס, האָט מעהר רעכט דאַרויף ווי איהר...

זומער=קאָלאָניעס פאַר קינדער

געזעלשאַפטליך=היגיענישע שמועסען

(צוגעשיקט פון לאָדזער „טאָז“)

פון ד״ר ש. גרינבלאַט

זומער־קאָלאָניעס זענען געוואָרען היינטיגען טאָג, איינע פון די גרעסטע פּראָדוקטיווסטע אויפטוען, אויפ׳ן געביט פון געזעלשאַפטליכע קינדער־פערזאָרגונג.

דער ענין זומער־קאָלאָניע איז אַקטועל נישט נאָר פאַר נישט־פערמעגליכע קינדער, פאַר וועלכע קהל דאַרף זאָרגען, אויך אין גימנאַזיעס, וואָס ווערען בעזוכט דורך רײַכע קינדער, ווערען היינט אָרגאַניזירט קינדער־קאָלאָניעס.

פון דעם איז לײַכט צו מאַכען דעם אויספיהר אַז די קאָלאָניע האָט צוויי צילען: פערבעסערען דעם געזונד־צושטאַנד און ווירקען דערציהעריש אויפ׳ן קינד.

וועגען די ערשטע אויפגאַבע דאַרף מען קיינעם נישט לאַנג איבערצײַגען. פיר וואָכען אויפ׳ן דאָרף פיר וואָכען פעלד, זון, וואַסער, לופט אַפילו אין די פרימיטיווסטע בעדינגונגען ווירקען אויף די קינדער בכלל, און בפרט אויף דעם קינד פון דער מאַסע. אַזוי, אַז זיי געבען איהם זעהר אָפט, די מעגליכקייט אַנטקעגענצושטעלען זיך די שלעכטע בעדינגונגען פון זײַן לעבען אין פערלויף פון אַ גאַנץ יאָהר.

מיר איז אויסגעקומען צו פערוואַלטען מיט אַ קאָלאָניע פון קינדער, וואָס מיר האָבען געוואוינט אין פוילישע כאַטעס, געשלאָפען אויף שטרוי־זעק, מיט היי־זעקלעך צוקאָפּענס, געוואַשען זיך ביים טײַכעל, געגעסען פון צונויפגעבאַרגטע, בײַ די קינדער כלים, און פונדעסטוועגען, איז דער דער־הולטאַט געווען אַנ׳ערשטקלאַסיגער, דער וואָג־צוקום אַ גוטער.

בכלל קען די אָרגאַניזאַציע פון קינדער־קאָלאָניעס זײַן פערשידען. לויט אונזער מיינונג, איז די בעסטע פאָרם פון זומער־קאָלאָניע פאַר קינדער די קאָלאָניע, וואָס ווערט אָרגאַניזירט דורך דער שול.. די שול־געבונדענע שול־קאָלאָניע.

יעדער שול האָט זיך זײַן אייגענעם פּרצוף, פון וועלכען ס׳איז אויך אָפּהענגיג דאָס אַרט פיהרען פון דער קאָלאָניע. ס׳איז זעהר שווער, פּעדאַגאָגיש גוט אָנצופיהרען מיט אַ קאָלאָניע, וואו ס׳איז דאָ קינדער פון „ציש״אָ“־שולען און פון „בית־יעקב“.

די דערציהער אויף דער שול־קאָלאָניע זענען די לעהרער פון שול, וועלכע קענען גוט די קינדער און דאָס פערלייכטערט די אַרבייט פון דער לייטונג.

אָרגאַניזירען שול־קאָלאָניעס בײַם היינטיגען טאָג אין די שולען פון פאָלקס־און אַרבייטער קינדער איז זעהר שווער, הגם נישט אוממעגליך — עס פאָדערט זיך אָנ׳אויסערגעוועהנליכע אָנשטרענגונג פון די לעהרער און עלטערען און אויך געזעלשאַפטליכע הילף. דערפאַר טאַקע עקזיסטירען וועלכע קאָלאָניעס נאָר אין רײַכערע לענדער־אָנשטאַלטען.

פאַר די גרויסע קינדער־מאַסע, קענען ביים היינטיגען טאָג זײַן אַקטועל נאָר וועלכע קאָלאָניעס וועלכע ווערען געשאַפען און אויסגעהאַלטען צום גרעסטען טייל פון געזעלשאַפטליכע געלדער, ווי די „טאָז“־קאָלאָניע. דאָס בעפרייט אָבער נישט די אָרימסטע עלטערען צו מאַכען די גרעסטע אָנשטרענגונגען אײַנצוצאָהלען אַ מינימאַלען אָפּצאָהל פאַר דער קאָלאָניע. די קאָלאָניע וואָס ווערט געשאַפען פאַר אַ גרויסע צאָהל קינדער און איז אַ שטענדיגע האָט איהרע גרויסע מעלות. די קאָלאָניע געפינט זיך שטענדיג אין אַ פּאַסיגען אָרט און בנין.

די קאָלאָניע ווערט די אַדמיניסטראַציע, סיי פּעדאַגאָגיש אָנגעפיהרט דורך מענשען, וועלכע האָבען שוין אַ גרויסע דערפאַהרונג — דער נוצען פון דעם איז אַ גרויסער, ווייל די מינימאַלע מיטלען קענען ווי אַמבעסטען פערווענדעט ווערען. עס זענען דאָ אויפ׳ן אָרט אַלע הילף־מיטלען, וועלכע זע בען בויטיג, ווי: שלאָף־צימער, וואַש־אײַנריכטונגען, מעדיצינישע הילף, איזאָלאַציע. די אַלע מיטלען ערלויבען אָנדורכצופיהרען אין אַ פולער מאָס, די צווייטע אויפגאַבע פון דער קאָלאָניע — די פּעדאַגאָגישע.

די קאָלאָניע דאַרף ווערען, פאַר׳ן קינד, אַן אויסערגעוועהנליכער דערציהערישער פאַקטאָר. דאָס קינד דאַרף זיך דאָ אויסלערנען אָנצווענדען אין לעבען און צוגעוואוינען זיך צו די פּשוטסטע, אָבער וויכטיגסטע היגיענישע פאָרשריפטען. דאָ לערנט דאָס קינד זיך אויס: וואַשען זיך ראַציאָנעל, בענוצען צײַן־בערשטלען, עסען רעגולער, און ווי געהעריג רוהען אין דער צײַט, מיט איין וואָרט האַלטען זיך ריין און פיהרען אַ רעגעלמעסיג לעבען. פיר וואָכען סיסטעמאַטישע אָנווײַזונגען און קאָנטראָל פון דערציהער, גיבען אַ גוטען רעזולטאַט. און נאָך איין זאַך. פונקט אַזאַ וויכטיגע ווי דער געזונט־צושטאַנד און היגיענישע געוואוינהייטען, מוז אָנדורכגעפיהרט ווערען אויף דער קאָלאָניע: זי מוז אויסגענוצט ווערען פאַר׳ן פערגעזעלשאַפטליכען, די קינדער.

דאָס קינד דאַרף אויף דער קאָלאָניע זיך אויסלערנען לעבען אין אַ געזעלשאַפט; טון פאַר אַנדערע, כדי אַנדערע זאָלען טון פאַר איהם; זײַן טעטיג, אַק־טיוו איז לעבען פון קאָלעקטיוו, דערפאַר מוז אַ דורכגעפיהרט ווערען אויף דער קאָלאָניע אַ מעגליך ברייטע זעלבסטפערוואַלטונג. עס מוז געזאָרגט ווערען דערפאַר, די קינדער זאָלען אויספיהרען אַליין אַ גרויסע צאָהל אַרבייט, אויף דער קאָלאָניע, ווי: בעטען, רוימען, וואַשען, דערלאַנגען, דיזשורען אין צימער און אויף שפּאַצירען, אַפילו די קאָנטראָל איבער קינדער, מוז איבערגעגעבען ווערען קאָמיסיעס פון קינדער. די בעדײַטונג פון אַזאַ אָרגאַניזאַציע איז גרויס. די שול וועט אויף דעם געביט נישט אויפטוי אַ גאַנץ יאָהר דאָס, וואָס די קאָלאָניע במשך פון פיר וואָכען.

דאָס זענען די אויפגאַבען פון דער זומער־קאָלאָניע.

ליידער, בײַ דער גרעסטער אָנשטרענגונג געלינגט דעם לאָדזער „טאָז“ אַרויסצושיקען במשך פון זומער 800 קינדער. דאָס איז אַ טראָפּען אין ים אין פערגלײַך מיט דער גרויסער צאָהל קינדער, וועלכע בויטיגען זיך אין דעם. עס איז אָבער אַ סך אין פערגלײַך מיט די קליינע מאַטעריעלע מיטלען וועלכע ווערען בײַ די היינטיגע בעדינגונגען געשאַפען מיט דער גרעסטער אָנשטרענגונג.

די קאָלאָניעס זענען אין שטענדיגען געפאַהר ליקווידירט צו ווערען.

דערפאַר איז דער חוב פון יעדען, וועלכער האָט די מעגליכקייט זײַן קינד אַרויסצושיקען אין גוטע בעדינגונגען אויף פרישער לופט אויף זומער־וואוינונג, אָדער שול־קאָלאָניע, צו געדענקען, אַז טויזענטער יודישע קינדער דרייען זיך אַרום אין די פערדריקטע, שמוציגע לאָדזער גאַסען, וואַלגערען זיך אין די רינשטאָקען. דערפאַר מוז יעדער פּאָטער מיטווירקען צו פערגרעסערען די מיטלען פון „טאָז“ כדי די צאָהל קינדער וועלכע גענוסען פון די קאָלאָניעס זאָלען זיך פערגרעסערען.

פּיניעלע מזיק
גיט לשון

אַקלאַל, מאַמער שוין ווידער וואַלן. סעט זיך זיצן אַף טיש און אַף בענק. די גרויסע און ווילקע זיינען שוין מאַכן אַ בלאָקאַדע. מישמוזדים האַכוילים מיט זיך פּאַלאַנטשען מיט עוריס האַכוילים. דער מזישיון זיקייגים ועט זיך וויאַנזשען מיטן קינפּי־טורין־קליביק. בויסן לעיכעס עס קאַבן איין קרופּ־פּיק מיט טומכע אַרכים — אַלע טין זיך יעצט זלאָנ־טשען צו די וואַלן.

איך, פּיניעלע, וועגר מיך צי ענק, יאַטן און יאַטעכעס פון שמולן געסל און פון גאַנצן ערד־קיגעל פון באַליט מיט אַנ׳אויפריף:

גידענקט אַז יעצט איז גיקימען די צאַט, מיר זאָלן די ווילקער יאַטן וואַזן וואָס מיער, באַליטער יאַטן קענען, מיר, יאַטן פון שמולן געסל און פון גאַנצן ערד־קיגעל פון גאַנץ באַליט מוזן זיך יעצט אַביפירען און מיר עלן אַליין מאַכן אַ בלאָק. אַ בלאָק פון שמולן געסל. פון דער פּיפּערובקע, לעוואַ קעלמאַ פּראָוועטן־געסל און מיט אַנדערע ריכטיגנער. מיר עלן אַליינט אָפּסאַרבעטן אַ פּלאַצפאָרמע מיט אַני־אייגענעם פּאַגראַם (געמיינט: פּראָגראַם), מיר עלן אַראָפּשטעלן, אַנדערע אייגענע יאַטן צום שטאָט־ראַט (געמיינט: שטאָט־ראַט), מיר עלן אַנגאַזשירן וואַל־מיטיגן. מיר, יאַטן, פון שמולן געסל, עלן אַליינט האַלטן מאַוועס, מיר עלן אַליינט האַקן אַ טשייניק, און איז שטאָט־ראַר עלן מיר אַליינט פאַרטידיגן די אינטערעסן פון שמולן געסל און פון גאַנצן ערד־קיגל פון באַליט.

איך, פּיניעלע, זאַראַשע אַלע יאַטן אַן איבערשיד פון געשלעכט, מאַרגן, שאַביס נאָכן טשאָלענט אַפן באַליטער שיל־הויף צי יאַ וואַל־מיטיג.

באַר איין זאַך דאַרפט ער גידענקען: טאַמער עט זיך אַ ווילקער יאַט אונטערשטיין צו מאַכן אַ אישעבריך, זאָלט ער באַלד לייגן לאַטעס.

אַף מיר אַ גיטן שאַביס!

—:ט:—

אויפ׳ן דעפּטאַק

ער: כ׳זאַג איהן פּאַניע כייקע, זי זענען פּונקט ווי דער פּריהליבג.

זי: מיט וואָס?

ער: אַזוי געפּרוירענע.

ווער איז דער געליטענער?
געריכט צווישען העניך קאַן און דוד בייגעלמאַן

אין די מוזיקאַלישע קרייזען דערצעהלט מען אַזאַ מעשה:

העניך קאַן בעשולדיגט דוד בייגעלמאַן אַז דער לעצטער האָט איהם אונטערגעהאַקט אַ קאָנטראַקט. יעדער פון זיי האָט געטענהט: אַז דער קאָנטראַקט איז זייער. ס׳איז געזעצט געוואָרען אַ חברים־געריכט, וואו בידע האָבען בעלעגט זייערע טענות. אויף דער פראַגע פון שידס־ריכטער, ווער עס איז דער געליטענער האָט דער עקספּערט דאַרגאַזשאַנסקי געענטפערט:

— קיינער נישט.

— נו, ווער פון בידע האָט דאָך געליטען? — פרעגט דער ריכטער.

— שאַעפען — האָט דער עקספּערט קורץ געענטפערט.

פיינגאָלדס באַטשקעס, נעביך!
דיאַלאָג אין „אַסטאָריאַ"

— חבר פיינגאָלד, וואו האָט איהר אַהינגעטון אייערע באַטשקעס. כ׳האָב דאָך אייך קוים דערקענט.

— איך אַליין האָב אויך, קוקענדיג אין שפּיגעל אַריין געהאַט דעם זעלבען איינדרוק. נאָך גוט, וואָס כ׳האָב מיך דערקענט לויט דער שטימע!..

איז „גראַנד קאַפע"

גאַסט (צום קעלנער): איך האָב ביי זיך נאָר אַ האַלבען זלאָטע, וואָס וואָלט איהר מיך געראָטען.

קעלנער: צו טוישען דעם לאָקאַל.

סוחרישער פּרינציפּ

ריכטער (צו אַ סוחר): זענט איהר גרייט צוריקצוציהען אייער בעליידיגונג געגען אייער שכן?

סוחר: אויסגעשלאָסען! איך נעהם פּרינציפּיעל נישט צוריק. איך קאָן דאָס העכסטען אויסטוישען.

ער קאָן נישט שווימען

— כ׳קום איצט פון בעלגיען.

— אַזוי? שלום־עליכם, וואָס הערט זיך דאָרט?

— מ׳שווימט אין גאָלד.

— טאָ, פאַרוואָס ביסטו צוריקגעקומען?

— ווייל איך קאָן נישט שווימען.

ז׳גורי
לאָדזשער פּאַניענקעס

אַלטער בחור (צו אַ יונג מיידעל): זאָג מיר קעצעלע, וועל איך קענען געפינען אַן אָרט אין דיין האַרץ?

מיידעל: ס׳וועט זיך נאָך געפינען פאַר אייך אַ שטיקעל אָרט, איהר וועט אָבער מוזען בעצאָהלען אַ הויך דירה־געלד, און דאָס ז׳גורי.

אַ וואונדער־קינד

מוטער (צו דער 6־יעהריגער רוטקע): רוטקעשי, גיב אַ קוש דעם פעטער.

קינד: ווי וויל דער וואַרשעק זאָל איך קושען אַ־לאַ גרעטאַ גאַרבאָ אָדער אַ־לאַ דיטריך?

אייפערזוכט

פרוי: בעמערקען זי נישט, אַז מיין נייער הוט מאַכט מיך יונגער מיט צעהן יאָהר?

צווייטע: ווי אַלט זענען זי דען?

ערשטע: 28 יאָהר.

צווייטע: מיטן נייעם הוט צי אין דעם אַלטען הוט?

וואָס די ערד דעקט צו...

אַ היגער רייזענדער איז מיט עטליכע וואָכען צוריק געוואָרען אַנ׳אַלמן, צו די שלושים האָט ער חתונה געהאַט מיט דעם ווייבס אַ יונגערע שוועסטער.

— נאָך וועמען טראָגסטו זשאַלאָבע? — פרעגט איהם אַ בעקאַנטער צומאָרגענס נאָך דער חתונה.

— נאָך מיין שוועגערין — האָט דער רייזענדער געענטפערט.

סמאַט! סמאַט!...

אויף פולבאַצבאַ גאַס שרייט אַ סמאַט:

— פייאַנס געב איך פאַר שמאַטעס!

אַ סוחר רופט דעם סמאַט, הייסט זיך געבען אַ ביסעל פייאַנס און דערלאַנגט איהם ...אַ וועקסעל.

עכט לאָדזשעריש

כלה (טאָכטער פון אַ פאַבריקאַנט צום חתן): איך גלויב דיר, אַז דו ליבסט מיך, אָבער וואָס וואָלסטו געטון, ווען דער טאַטע רעגולירט דעם נדן אויף פופציג פּראָצענט?

חתן: (אַ סוחר): נו, וואָלט איך געגאַנגען פּליטה.

אַ גרויסער חסרון

— כ׳האָב געהערט, אַז איהר קומט נאָר וואָס פון בערלין, וואָס הערט זיך אין בערלין? ווי געפעלט אייך די שטאָט?

— די שטאָט איז אַ גאַנץ שעהנע, זי האָט נאָר איין חסרון: וואָס ס׳זענען דאָרט דאָ דייטשען.

דער קונדס

הומאָר ● סאַטירע ●

צוזאַמענגעשטעלט פון אב—נעק ●

ביילאַגע צום „נייעם פאָלקסבלאַט" נו׳ מער 87

פרייטאָג, דעם 13 אַפּריל 1934

אויפ׳ן ריכטיגען אדרעס

שעלקע־סוחר: קויפט אַ פּאָר שעלקעס ביליג.

סוחר: טראָגט זיי, זייט מוחל, אין אויזשאַנד אַריין

ווייל מאָרגען נעמט מען ביי מיר צו די לעצטע

פּאָר הויזען...

פאליטיק פון וואד

מיר דיפלאָמאַטען האָבען לעצטענס מיט גרויס אויפמערקזאַמקייט פערפאָלגט דעם גורל פון דער טשעלוסקין־עקספּעדיציע. וועלען דאָך געוועהנליכע נשר ודם׳ס פרעגען: ווי קומט עס צו דיפלאָמאַטען צי זאָלען זיך פּאַ־אינטערעסירען מיט מענשען, וועלכע ווילען נישט אַנדערש נאָר קריכען צווישען די נאָרדפּאָלישע אייז־בערג און אייז־פעלדער?

איז דער תירוץ: פערלאָזט זיך אויף אונז, די־פּלאָמאַטען, מיר ווענדען נישט אונזערע דיפּלאָמאַ־טישע קוקערס דאָרט אַהין. וואו מען קאָן נישט אויסשפּילען אַ שטיקעלע פּאָליטיק. מיר ריהרען זיך נישט אַהין פּאָליטיק־רעגצעל. אַזוי איז דאָס שוין ביי אונז דיפּלאָמאַטען.

מיר קאָנען אייך נאָר זאָגען, אַז עס ליגט אַ גרויסער דיפּלאָמאַטישער גאַנג אין דער שווער־איבערלעבטער טשעלוסקין־עקספּעדיציע, דער פּער־ווייפעלטער געראַנגעל: וואָס איז דאָרט פּאַרגעקו־מען צווישען די פּאַר צענדליג מענשען און די צע־ווישעטע נאָרדפּאָלישע נאַטור־סטיכיע, איז געווען אַ פּאָרשפּיל, אמת אַ געפעהרליכער פּאָרשפּיל אָבער מיט אַ הויך־פּאָליטיק־בעדייטונג, דאָס איז געווען דיפּלאָמאַטישער קוק אין ווייטען פּאָליטישען מאָר־גען אַריין.

דאָס איז אַלץ, וואָס מיר קאָנען, צוליב דיפּ־לאָמאַטישע טעמים אַרויסזאָגען וועגען דעם ענין, ווי איז דאָס מיט אונז דיפּלאָמאַטען. מיר דער־זעהען די פּאָליטיק אַפילו אין סאָוויעטישען אַ־ומ־לאַנדישען און די לעבענס עפּעהרליכע נאָרד־פּאָלישע אייז־וויסטעניישען.

אַזאַ קריזיס

— זאָג מיר, ווי פּאַסטו אויס חתונה צו האָ־בען מיט אַ פרוי, וואָס האָט נאָר איין פוס?

— אין אַזאַ קריזיס איז דאָס אַ געוויגס — איין שוך, איז ביליגער ווי צוויי שיך.

אסקאר קאהן און דער בוכהאלטער
וואס מ׳דערצעהלט אין די סוחרישע קרייזען

אָסקאַר קאָהן שטעהט כידוע זעהר פריה אויף. פּינקטליך 8 פריה איז ער שוין אין דער פאַבריק.

איינמאָל האָט ער בעמערקט אַ בעאַמטען קו־מען מיט אַ שעה שפּעטער צו דער אַרבייט. פרעגט איהם דער שעף:

— פאַניע שמידער, וואָס איז די מעשה, וואָס איהר קומט אַזוי שפּעט צו דער אַרבייט. איך בין

אָסקאַר קאָהן און שטעה אויף 6 אינדערפריה.

— ס׳איז פערשטענדליך, האָט דער בעאַמטער געענטפערט: איהר ווילט שוין 6 פאַרטאָג וויסען, אַז איהר זענט אָסקאַר קאָהן, איך האָב גענוג אום אַכטע זיך צו דער־וויסען, אַז איך בין אָסקאַר קאָהנס אַ בוכהאַלטער.

די טיפטרויערנדע פרוי
זאָרגט פאר די געסט

לייזערל דער גאַלאַנטעריע־סוחר ליגט אויפ׳ן טויטען־בעט, פאַר יציאת־נשמה זאָגט ער צום ווייב:

— פייגעלע, איך שפּיר געפעהלטע פיש פון דער קיך, געב מיר אַ שטיקעל.

— אויסגעשלאָסען! דאָס האָב איך פאַרגעברייט פאַר די געסט, וואָס וועלען מיך קומען מנחם אבל זיין — האָט די פרוי מיט אַ וויינענדיגע שטימע ע־ענטפערט.

א שוסטער מעג!
א מעשה פון שטעטעל ק.

אין שטעטעל ק. נעבען לאָדז, האָט מען דעם פערגאַנגענעם פּסח געכאַפּט מענדעל דעם שוסטער מיט אַ־אשת איש. אין שטעטעל איז געוואָרען ליהודים. דער רב האָט מענדלען גענומען אויס־שילטען:

— שייגעץ איינער! ווייסט דו דען נישט אַז מ׳טאָר נישט זינדיגען מיט אַ־אשת איש?

— איך פערשטעה אייך נישט — האָט מענדעל דער שוסטער געענטפערט. אדרבא, ווייזט מיר, רבי, וואו ס׳שטעהט אַז אַ שוסטער טאָר נישט זינדיגען מיט אַ־אשת איש?

ארימע שמאכטע!
(שטיפער״) ● פון ב. קאוונער

דאָס יודעל, וואָס איך געה אייך דאָ פאָר־שטעלען, איז אַ צוקנייטשט יודעל. זיין פּנים איז מיט קנייטשען, דער האַלז דאָס גורדעל, די הענד, מיט׳ן קאַפּעליוש זענען אויך צוקנייטשט.

ווען מען פרעגט אויס אַזאַ יודעל, וואָלט ער געוואָרען מיט צעהן יאָהר יונגער.

און ווי צוקנייטשט ער איז, האָט ער זיך פונ־אַנדערגעשטעלט אַ גרויסע בויך, אַ שפּיציגען, וואָס הייבט זיך אָן פונקט אונטערן האַלז און ענדיגט זיך אָט ביי די קניע. איך קען אייך שווערען ביי וואָס איהר ווילט נאָר אַליין, אַז דאָס יודעל האָט שוין עטליכע יאָהר צייט נישט געזעהען זיינע פיס. אָט אַזאַ יודעל איז דאָס!

און דאָך האָט ער אַ שעהנע פאָר טויזענד גילדען.

וויפיל — ווייס איך נישט: מען זאָגט 225 טויזענד, און פון די פּראָצענטער לעבט ער זיך ווי אַ גראַף.

צורעדט זיך פאַר מיר דאָס דאָזיגע יודעל מיט אַ פרייכענדער שטימע:

— איצטער ווען איך בין שוין 15 יאָהר פער־היראַט, זעה איך ערשט, אַז איך האָב אָנגעטראָפען אויף אַ שלאַק, אויף אַן אומגליק.

דאַכט זיך, אַ פרוי נישט קיין שעהנע, נישט קיין געבילדעטע, נישט קיין בריה, און דאָך איז מיט מיר נישט צופרידען. עס געפעלט איהר נישט מיין אויסזעהען, מיינע קנייטשען אויפ׳ן פּנים, מיינע צוקנייטשטע מלבושים, מיין שפּיציגער בויך און דער עיקר געפעלט איהר נישט מיין קאָרגשאַפט, פאַר אַ גראָשען וואָלט איך זיך געלאָזען, זאָגט זי, איבערפאָהרען אויף טויט.

אָט אַ דאָס זענען איהרע טענות.

מען הערט נישט מעהר: אַנדערע מענער זע־נען גוט; אַנדערע מענער האָבען שכל; זענען נישט קאַרג; האָבען ליב זייערע פרויען; קענען שרייבען און לעזען און רעדען מיט אַ מענשען, און איך טויג נישט אַפילו אויפ׳ן פייער. און דווקא צו מיר איז אַריינגעפאַלען דאָס געלד! און זי האָט טענות צו גאָט, הלמאי, ער פיהרט די וועלט נישט מיט קיין טאַלק; ער טיילט נישט איין ריכטיג דאָס פערמעגען פון דער וועלט. איך, זאָגט זי, האָב בעדאַרפט זיין פערהייראַט צו אַן אַנדער פרוי און געהן אין די הייזער בעטען נדבות און מיין געלד האָט בעדאַרפט געהער׳ען צו מאָטלען, צו איהר אַל־טען געליבטען און מאָטעל האָט בעדאַרפט זיין איהר מאַן, נישט איך. אָט אזוי אַ טענה׳ש זי.

ווייטער געפעלט איהר נישט, וואָס זי האָט געהאַט מיט מיר דריי קינדער; זי האָט די זעלבע דריי קינדער געקענט האָבען מיט מאָטלען, נישט מיט מיר, זאָגט זי.

זיי, די קינדער, וואָלטען געווען אַ סך שעה־נער און גערעטענער, ווען מאָטעל איז זייער טאַטע, נישט איך — אַזוי זאָגט זי.

ווייטער געפעלט איהר נישט מיין צווייטער נאָמען: איך הייס שמאַכטע, הע־ישל שמאַכטע, און אַז איך הייס שמאַכטע, הייסט זי דאָך אויך שמאַכ־טע און די קינדער זענען קליינע שמאַכטעלעך; שעהמט זי זיך מיט אַזאַ נאָמען.

מאָטעלס נאָמען, זאָגט זי, איז פייקעל. מיט וואָס פייקעל איז שעהנער פאַר שמאַכטע, ווייס איך נישט, און ווען אַפילו פייקעל איז שעהנער, מאַכט דאָך אָבער מאָטעל קיין לעבען נישט. איז דאָך שוין, זאָג איך, גלייכער צו זיין אַ רייכער שמאַכ־טע, איידער אַן אָרימער פייקעל!

אָבער פאַר מיין פרוי זענען דאָס קיין טענות נישט; זי הערט נישט אויף צו שרייען, אַז אַנדע־רע מענער טויגען און איך טויג אין ד׳ר׳ע׳ד; אַנדע־רע ווייסען ווי צו שעצען זייערע פרויען און איך נישט.

אַנדערע מענער — צורעדט זי זיך — שיקען אַוועק זייערע פרויען וויבטער; אַנדערע מענער קויפען פאַר זייערע פרויען שעהנע קליידער און הוטען און איך בין קאַרג ווי אַ הונט.

און בשעת זי שרייט אַזוי, שטעהט אָפען דער אַלמער, וואו זי האַלט איהרע קליידער און שיך און איך פויל זיך נישט און צייל איבער 33 קליי־דער, 14 פּאָר שיך און 12 הוטען און נישט קיין שמאַטעס, נישט קיין טראַנטעס. די ביליגסטע קלייד קאָסט 25 זל. און די ביליגסטע שיך — 20 זל. און דער ביליגסטער הוט 30 זל.

נו, פרעג איך אייך, קען מען דאָס אויס־האַלטען? דאַרף אַזאַ יוד ווי איך חתונה האָבען?

און טאַמער איז מיר נאָך ווייניג, האָט זי, מיט אַ פּאָר וואָכען צוריק, אַריינגענומען אין הויז

שבת הגדול און קורצער פרייטאג

קורצער פרייטאַג: ווי געהען עפּעס די געשעפ־טען, פאַניע שבת־הגדול?

שבת הגדול: זעהר שלעכט! אַפילו די, וואָס בעצאָהלען נישט קיין וועקסלען, ווילען אויך שוין נישט קויפען...

די געשיכטע חזר׳ט זיך איבער

פּאַטער (צום לעהרער): פאַניע פּראָפעסאָרשע, ווי זעהט עפּעס אויס מייז בחור אין געשיכטע? איך אַלס קינד בין געווען זעהר טעמפּ אין געשיכטע.

לעהרער: יאָ, מיין הער, די געשיכטע חזר׳ט זיך איבער...

צו מיר איהר מאַמען, די שוויגער מיינע, אַ יודענע פון אַ יאָהר 70, אַ מכשפה מיט אַ פּיסקעל, וואָס געהט אויף שרויפען. אַ פּיסקעל אָהן ציין, אָבער עס פּיסקעלט און עס גלעקעלט און עס ציגעלט פאַר צעהן אַנדערע שוויגערס.

און אַז די טאָכטער מיט דער מאַמען נעה־מען זיך צו מיר, מעג איך זיך אויסגראָבען אַ גרוב און זיך בעגראָבען לעבעדיגערהייט..

זעהט איהר שוין, מיין פריינד, אַז געלד איז נאָך נישט אַלץ? אַז געלד מאַכט גאָר נישט גליק־ליך? אַז מיט געלד קענט איהר נישט קויפען קיין גליק. פאַרהאַן מענשען, טאַקע פון מיינע בע־קאַנטע, וואָס געהען אויס צעהן מאָל אַ טאָג פאַר הונגער, וואָס האָבען שוין אפשר פינף יאָהר צייט נישט פערדינט אַ גראָשען, פונדעסטוועגען זענען זיי גליקליך מיט זייערע פרויען. די פרויען זייערע שווייגען, זאָגען גאָרנישט, ליידען הונגער, נויט, האָבען נישט אַ קליידעל אויפ׳ן לייב, קיין שיך אויפ׳ן פוס און מען זאָגט גאָרנישט. אָט יענע מע־נער, זעהט איהר, בין איך מקנא. אַ גוטע פרוי, אַ שטילע, איז מעהר ווערט ווי צעהן מיליאָן טאָ־לער. נישט איין מאָל וויגש איך זיך, אַז די בעל־חובות זאָלען מיר אַנזעצען דאָס געלד, כדי זי, מיין שלאַק, זאָל דאַרפען געהן בעטלען; איך וואָלט זיך דאַן געקהלט מי׳ן האַרץ...

עס קען זיין, אַז איך רעד נישט צו דער זאַך, אַז איך רעד ווי די צרות מיינע רעדען, אָבער אַזוי פיהל איך....

מיסטער שמאַכטע האָט זיך צעוויינט און זיך צעשלוכצט הויך אויפ׳ן קול און דאָס שפּיציגע בייכעל זיינס האָט זיך גענומען טרייסלען....

אָרימער שמאַכטע!

ארימער הויזווירט, נעביך!...
ווײ־געשרײ צו די לאקאטארען!

דער הויזווירט פון שרודמיעסקאַ גאַס, הויט־שילדער, האָט זיך די טעג אַוועקגעשטעלט אויף זיין הויף און מיט טרעהרען אין די אויגען, געהאַלטען אַזאַ רעדע:

— לאָקאַטאָרען, דערבאַרעמט אייך אויף אַ קאַ־לעקע, אויף אַ מענש אָהן אַ האַרץ, העלפט מיר אַרויס, וואָרום איך האָב נישט קיין גראָשען אייב צוצאָהלען אין ר־ייכט אויף די עקסמיסיעס, און מוז מיך אַרומפּאַניעווע׳ען אין די סאַנדעס.

מיין טרויעריגע לאַגע לאָזען זעהן קאָמאָרניקעס נישט אימשטאַנד צו בעשרייבען. כ׳האָב צוויי 4־שטאָקיגע קלאָפּאָטען, און דעריבער מוז איך נעבעך פערקויפען די בעבעכעס — פון מיינע לאָקאַטאָרען.

ווי גרויס ס׳איז ביי מיר די נויט, איז גענוג דער פאַקט, וואָס נעכטען האָט מען אין שטיבעל פאָר מיר צוזאַמענגענומען עטליכע גילדען, ווען נישט, וואָלט... דאָס שטיבעל עקסמיסירט געוואָרען.

האָטס רחמנות אויף מיר! כ׳בעט נישט ביי אייך קיין נדבות. זאָל יעדער פון זיין גוטען ווילען געבען אַ פּאַרוישקע אויפ׳ן דירה־געלד אַזוי — ווי איך פערלאַנג.

לאָקאַטאָרען: האָטס רחמנות און לעגט זיך צוזאַמען כאַטש אויף איין עקסמיסיעלע.

זייז פאמניק
א פאליטיקער — נישט קיין נאר

זועגען אַ געוויסען פּאָליטיקער דערצעהלט מען:

די שטאָט־פערוואַלטונג האָט בעשלאָסען איהם צו שטעלען אַ דענקמאָל. דער דעלעגאַציע, וואָס איז געקומען צו איהם בעטען די הסכמה, האָט דער פּאָ־ליטיקער געפרעגט:

— וויפיל דאַרף קאָסטען דער דענקמאָל?

— פופציג טויזענד זלאָטעס.

— פאַר אַזאַ סומע, בין איך גרייט אַליין זיך אַוועקשטעלען עטליכע־שעה טעגליך — האָט דער פּאָליטיקער געענטפערט.

א וואזשנער שנעל־צוג

יודענע (ביי דער באַהן־קאַסע): פאַניע קאַסי־רער, גיט אַ בילעט דריטע קלאַס מיט׳ן שנעל־צוג קיין סאָכאַטשעוו, נאָ גיט מיר שנעלער.

קאַסיר: איהר האָט נאָך גענוג צייט. דער שנעלצוג געהט אָב ערשט אין צוויי שעה אַרום.

יודענע: אין צוויי שעה? — אַ וואַזשנער שנעל צוג, כ׳לעבען!...

אין סטאשיץ־פארק

— איהר מוזט וויסען, אַז איך בין אַ העלד פון 1898־טען יאָהר.

— 1898? וואָס איז דאָס פאַר אַ היסטאָרישע דאַטע?

— דאָס איז דאָס יאָהר, ווען איך האָב חתונה געהאַט.

א קליינער טעות

יוד (צום אַפּטייקער): פאַניע אַפּטייקער, איהר האָט דאָך געהאַט אַ טעות: אַנשטאָט וואַלעריאַן־טראָפּען האָט איהר מיר געגעבען ריצינאייל.

אַפּטייקער: ס׳איז נישט קיין גרויסער טעות — דער פּריין איז דאָך דער זעלבער

בין מנחה למעריב

— וואָס זאָגסטו צו אונזער קריזיס?

— וואָס זאָל איך זאָגען?! אַמאָל האָב איך גע־האַט דריי פאַר גאַנצע הויזען, און היינט האָב איך קוים איין פאַר געלאַטעטע.

— ען, דאָס איז נאַרישקייטען! ס׳זענען דאָ לענדער, וואו מ׳געהט אַ־נאַקעט נישט אין הויזען, און דאָך ווייסט מען נישט פון קיין קריזיס.

דער רעדאקטאר און דער וואזשני
זי איז נישט די איינציגע

רעדאַקטאָר (צום וואַזשני): הער, יוזשעק, איך האָב פיל אַרבייט, לאָז קיינעם נישט אַריין צו מיר. און אויב ס׳וועט עמיצער זאָגען אַז ער האָט אַ וויכ־טיגער ענין, זאָלסטו ענטפערען: ווייס איך וואָס, יעדער זאָגט אַזוי...

באַלד קומט אַ פרוי און מעלדט זיך צום רעדאַקטאָר. דער וואַזשני וויל זי נישט אַריינלאָזען.

— איך בין דאָך דעם רעדאַקטאָרס פרוי.

— ווייס איך וואָס, אַלע פרויען זאָגען דאָ דאָס איינענע — האָט דער וואַזשני געענטפערט.

ווער פון זיי ביידע
איז מעהר פארליגן?

אַ רעדוציזירטער אַנגעשטעלטער פון אַ היגער פירמע האָט זיך פערדינגען פאַר אַ קעלנער אין איי־נעם פון די היגע נאַכט־לאָקאַלען.

איינמאָל ביינאַכט זעהט ער ביי אַ טישעל זיצען זיין געוועזענעם בעל־הבית אין דער געזעלשאַפט פון צוויי „דאַמען".

— וואָס זעה איך? זענט איהר שוין אַזוי גאָר געפאַלען — האָט איהם געפרעגט דער בעל־הבית.

— איך? — האָט געפרעגט דער קעלנער — איך בין דאָך דאָ נישט קיין גאַסט, בלויז אַ קעלנער.

וויבערישע פליאטקעס

ערשטע: זי ווייסען, די ביידע שכנטע האָט געהאַט אַ שעהן קינד, צו וועמען איז עס אייגענטליך ענ־ליך: צום פאָטער אָדער צו דער מוטער?

צווייטע: נישט צום פאָטער און נישט צו דער מוטער. — ס׳קינד איז זעהר ענליך צום אַפּטייקער